1844

9 Octombrie.

Iată 9 ḑile trecute în cea maĭ desăvârşită ticăloşie, şi n'am avut timp măcar de a scrie séra ḑilele. Ce, am fost óre aşa de mult ocupat? Nu, n'am avut cea maĭ mică trébă, n'am făcut cel maĭ mic lucru, ci am trăit o viaţă de acelea sardanapale? Nu, nicĭ acel nume nu'l merită o viaţă de simplu animal: a mânca, a dormi, a şedea, o viaţă al căruĭ tip adevĕrat numaĭ în ţéra românéscă póte exista. N'am avut timp să scriŭ nimic. Iată o dovadă vie că cu cât maĭ mult întrebuinţezĭ orele cu folos, cu muncă, cu atât aĭ timp maĭ mult a face ce voescĭ şi ce eştĭ dator; într'o vorbă o muncă pornesce pe alta şi o lene pe alta, precum un val pe altul.

Am fost aprópe să mĕ pun în trăsură şi să mĕ întorc la Bucurescĭ[1]). Trimisesem la caĭ şi iar mĕ înduplecaĭ a merge la Câmpulung.

Am petrecut cu Brătianu şi cu Z. şi în altă ḑi cu cumnata sa, binişor, câte-va ore, la via luĭ. Am vĕḑut în sfîrşit, maĭ bine ca tot-dea-una, până în ce grad se urcă . . .[2]) femeilor.—Socotesc că maĭ

---

1) Probabil atuncĭ se afla la Pitescĭ.

2) Rosetti, scriind numaĭ pentru el, se servesce aci de cuvîntul trivial, care arată că femeile calcă porunca a 7-a.

la tóte, dar negreşit că aci maĭ mult, fiind că sunt despuiate de orĭ ce sprijinire ca şi bărbaţiĭ; nicĭ religie, nicĭ filosofie. — Trebuie ca eŭ, saŭ să mĕ las de învĕţătură şi să încep a trăi viaţa comună de aci, s'aŭ să hotăresc, odată pentru tot-dea-una, ca să prefer să mor de cât să arunc o oră măcar, pentru capriţiŭ, pentru lene, sardanapalism. Şi dacă încă odată voiŭ maĭ face asemenea crimă, cum am făcut prin astă plecare, atuncĭ voiŭ orîndui un epitrop, ca să mĕ lege la orĭ ce pornire nebună.

Bucurescĭ, 19 Octombrie.

Erĭ am plecat din Pitescĭ şi aḑĭ diminéţă am ajuns acĭ. Am pătimit fórte de frig, dar m'am despăgubit că m'am încălḑit la două focurĭ de sătenĭ. Cu dênsa asemenea . . . . Pentru că'mĭ era ruşine de mine îĭ am scris şi îĭ am ḑis: „dacă mĕ veĭ sili a te stima, voiŭ fi pentru viaţă cu tine, de nu, şi voescĭ un amant ca toţĭ, mĕ veĭ găsi şi aşa“, însă am vĕḑut că nu voesce a să despărţi de el. Voesc să fiŭ cinstit, dar care pravilă mĕ face de a fi cinstit şi cu femeile? Am găsit o scrisóre de la Ros. şi Mel[1]), am citit'o îndată şi am simţit [illegible] mare plăcere. Mama m'a dojenit de ce să viŭ nóptea. Brătianu este trist fórte de lumea nóstră, de grózele ce vede şi de secul inimeĭ luĭ. Dacă omul acesta nu va găsi o iubire de femee, apoĭ puţin şi'l voiŭ perde[2]), pentru că este un om fórte rar.

Acum trebuie să încep a lucra mereŭ, însă abea acu sosiŭ şi simţ secul şi grĕul de a lucra ḑi şi nópte. Deprinderea de vagabondat şi singurătatea! Eŭ cred că şi în Paris, de eram singur, n'aşĭ fi lucrat; dar trebue să mĕ silesc mult.

1) Probabil Rosenthal şi Melinescu.
2) Rosetti persistă în credinţa sa, că iubirea întăresce pe om şi'l opresce d'a aluneca pe calea cea rea.

20 Octombrie.

M'am sculat la 9, am scris o scrisóre luĭ Nicu[1]), apoĭ am fost la S. . ., la Mav.[2]), la Câmpineanu. Traiŭ rĕŭ, viaţă aruncată!

Este ciudat, tot ce avem maĭ scump este viaţa şi apoĭ aruncăm, nu minute, ci ore, ḑile în zădar, maĭ cum am arunca o lăscaie, cu maĭ puţină gândire.

La 7 am fost acasă; trebuie să scriŭ şi'mĭ e lene, n'am plăcere de nimic de cât de o femee. Femeia o să'mĭ fure capul.

In sfârşit încă o victimă nouă! încă o fiinţă omorîtă moraliceşte, mórtea cea maĭ crudă! Şi până unde s'a întins depravaţia, în cât unuĭ ast-fel de scelerat, destul ca purtarea luĭ cu bărbaţiĭ să fie bună şi îĭ se dă numele de cinstit! O să'mĭ ḑicĭ póte, că dacă nu eram, era să fie altul, ast-fel mi-a ḑis un ticălos.

Dacă un om ar omorî un câine pentru plăcere numaĭ, l'aĭ numi crud, şi pe o fiinţă aşa de frumósă ca femeia, o omorîm aşa de crud, şi fără mustrare, ba încă o numim *conquête*. Şi femeia aceea are prietene, şi femeia aceia este soră, va fi mamă. Iată câte cad cu o singură lovitură.

21 Octombrie.

M'am sculat la 5, am scris luĭ Ros., Mel., apoĭ am fost la Lux., la Bozianu, la Corneasca şi în sfîrşit la S.... Mĕ iubesce astă femee, şi iar nu mĕ iubesce, adecă mĕ iubesce, însă inima sa este ca a mea vestejită, şi apoĭ şi purtarea mea nu a fost de acelea ce înflăcărézā. Eŭ nu sciŭ de ce pretinḑ ca să fie flacără mare şi puternică fără ca eŭ să suflu. Gróza mĕ apucă gândindu-mĕ la Lunĭ[3]).

1) Creţeanu.
2) Mavrocordato.
3) Rosetti decisese ca cu începere de Lunĭ să se apuce din noŭ, în mod serios, de studiĭ.

22 Octombrie.

A venit Creţeanu — cu care am petrecut tótă ¸diua. — Vorbirăm despre tóte şi cu Bozianu încă. Séra apoĭ fost'am cu el la V., mi s'a părut că ea este amorezată cu Bolintineanu. Mi-a ¸dis Creţeanu că Z. a fost înădită cu Catar., m'a supărat; se póte? da, pentru că încă frumosul îl viseză sufletul meŭ.

Am scris apoĭ la Paris; am ¸dis că viaţa este o sarcină dată pe om să o pórte anĭ şi de care are să dea omul socotélă până la una. Noĭ doar, nu numaĭ că nu putem disposa de dênsa, dar trebue să îngrijim de fie-care secundă ce o lepădăm aşa de grozav, cu atât sardanapalism, căcĭ fie-care secundă pierdută, o să ne puie să o plătim. Este adevĕr, mi se pare, acésta şi mĕ voiŭ sili să mĕ fac nebun în arpagonia secundelor chiar.

Sunt 11 1/2, mĕ culc, căcĭ de mâine începe chinul. A femeĭ, femeĭ, de ce eŭ vĕ iubesc?

23 Octombrie.

Astă-¸dĭ am început a lucra latinesce, am rĕmas mult îndărăt de Bos.[1]) El, în douĕ lunĭ a învĕţat maĭ mult de cât am învĕţat eŭ într'un an — şi eŭ am lucrat în anul acesta, dar însă nu am mintea aci, lucrez ca un copil de 5 anĭ. Trupul, ca să ¸dic aşa, învaţă, iar nu mintea.

De aci dar plecând, spunemĭ ce a maĭ rĕmas? Este dovedit, s'aŭ nu, că pier aniĭ ceĭ maĭ frumoşĭ chinuindu-mĕ pe mine şi pe mama, în vreme ce alt-fel póte că a'şĭ putea să fac un bine maĭ mic, fiind în slujbe şi fiind cinstit; însurându-mĕ a'şĭ da societăţeĭ fiĭ bunĭ şi pe mine cel puţin şi pe câţĭ-va tinerĭ săracĭ, îĭ a'şĭ face fericiţĭ. Dar nu,

1) Bosianu.

este o putere, pe care'mĭ vine să o numesc fatalitate, ce mĕ împinge să merg pe drumul acesta, de şi vĕd că nicĭ odată nu o să ajung un om doct.

Am maĭ gândit astă-ḑĭ la Z., am trimis scrisorĭ la Paris, Brătianu şi N. Rosetti, am fost puţin la Al. şi la Luxiţa, cinaĭ, acum la culcare. Cât despre învĕţătură nu a fost cu totul pierdută ḑiua.

24 Octombrie.

In adevăr am avut trébă să merg la Golescu pentru Slăvescu, la tribunal pentru Al. şi ast-fel până la 11 am pierdut ḑiua. Am lucrat numaĭ puţin gramatica şi puţin Descartes. Séra m'am dus la Winterhalder şi la Câmpineanu. Tot ḑic rĕŭ, rĕŭ, dar îndreptare nu fac.

25 Octombrie.

Am fost aséră la Câmpineanu, m'am culcat dar la 2 şi ast-fel m'am sculat aḑĭ, la 5.

Cu visite, petrecerĭ şi amorurĭ nădăjduesc că în 20 de anĭ să pot să învăţ ceva! Pe urmă am lucrat până la 7, mulţămită o maĭ ḑic, Bozianuluĭ, apoĭ am fost la visite, acum sunt 11, o să mă culc.

Am ḑis astă-ḑĭ că tocmaĭ acum cunosc că într'adevăr femeia asta S... m'a iubit la dânsa, acum peste 3 anĭ, şi se vede iubire de 3 orĭ maĭ mare de cât la Z. In ḑilele prime mĕ iubiră aceste două femeĭ, însă mĕ iubiră cât pot ele, nu cât cer eŭ. Cât pentru Z. nicĭ cum nu m'a iubit, ci simplu numaĭ a fost un capriciŭ de femee desfrânată, dar se vede că la ele nu eram eŭ omul lor şi că dóră când s'or găsi omul, o să iubéscă. Ce este ea de vină dacă nu póte să mĕ iubéscă? póte că inima eĭ setósă m'a vĕḑut şi s'a aruncat cum se aruncă un călător setos, pe cea d'întâie fântână ce vede — apa însă e rea — vinovat este décă a bĕut şi nu va maĭ bea?

13 Noembrie.

M'am sculat la 8, am lucrat, apoĭ am fost la tribunal pentru o pricină a Lucsiţiĭ, apoĭ am lucrat, m'a întrerupt puţin Cocorăscu. Venit apoĭ Andronescu . . . .
Am fost cu el la Sofia, m'am întors, el a cinat cu mama, căcĭ pe mine m'a oprit durerea de cap. Acum e el cu mine, mă silesc a'ĭ liniştì sufletul cu religia filosofică.

14 Noembrie.

Pricina Luxiţiĭ m'a făcut să pierd, diminéţa la tribunal, până la ora 1, şi fără să săvârşesc nimic; aşa dar găsiĭ acest pretext şi n'am primit pe profesoriĭ şi m'am dus la S. . ., unde împreună cu Andronescu petrecuĭ până la 4 şi jum. Mĕ mustru de astă femeie nenorocită că este perdută sănătatea eĭ, şi apoĭ cele-l'alte piedicĭ,—mă mustru că nu scriŭ amicilor meĭ.—Am necăjit pe mama pentru o haină ce voia să'mĭ cumpere şi eŭ nu voiam; m'am purtat încă fórte rĕŭ.

Mercurĭ 15 Noembre.

Cu tribunalul am perdut iarăşĭ ḑiua până la 1 şi am trecut ḑiua tótă fără ca să fac alt ceva de cât puţină lectură de gramatică şi alte lecţiĭ. Séra vine Andronescu, Bosianu şi aduseră şi un turc şi făcurăm lectură din les par. d'un croyant[1]). Apoĭ la $10^1/_2$, me duseiŭ la mama; este tot cam supărată pe mine; cinaĭ cu dênsa numaĭ, şi, sărutându-ĭ mâna, intraĭ în chilia mea. Mĕ tot gândesc ce să fac ca să fac mintea mea să resoneze. Óre acéstă facultate a eĭ nu se va putea desamorţi? 28 de anĭ vêrstă! până acum ea nu s'a întrebuinţat, ca să ḑic aşa, nicĭ de cum. Trebue dar ca să'mĭ depuiŭ tóte puterile a o deprinde la robie şi a o

1) Les paroles d'un croyant, carte celebră a luĭ Lamennais.

împuternici în facultatea acésta și negreșit că o să isbutesc.

Apoĭ, odată împuternicită, rămășița studiilor o să o fac maĭ lesne. Să mě silesc să mě scol de diminéță și să încep a lucra cu dinadinsul, în acéstă mare și grea întrepindere.

Joî 16 Noembre.

Am început lucrul la 8 ore și n'aŭ fost cu totul răŭ. La $1^1/_2$ a venit Tichon și Bălcescu. Erĭ am fost la Al. R.[1]), l'am găsit făcênd diata. 'Mĭ dicea că nu'ĭ pare rěŭ „de la mórtea mumă-mĭ m'am desgustat de viață". Cât de gravă trebuie să fie amăgirea, dacă pe un om fără filosofie, religie, un om adică care nu e sigur, ca Socrat, de nemurirea sufletuluĭ — ba încă mi-a dis, într'o di, că nicĭ nu o crede — și tot amăgirea iarășĭ 'l-a desgustat de viață, saŭ póte că cerul, când trimete mórtea, te pregateșce așa încât o primescĭ cu vorba ce într'adevĕr îĭ se cuvine: bine c'aĭ venit mântuitórea mea!

'Mĭ aduseiŭ aminte de o întîmplare care mi se pare că arată până în ce grad merge chochetăria femeilor. Zoe pătimeșce de durere de cap, dar desăvârșit de mare, ..., cu spasmurĭ și convulsiunĭ. In astă stare când se afla, mamă-sa 'mĭ șoptea: i-aŭ început să se încăldéscă degetele, dar nasul este tot rece". Eŭ răspunseĭ: „Apoĭ până să se încăldéscă atâta colos, trebuie vreme lungă" m'a audit și a surîs cu tótă letargia eĭ. Cu tóte acestea, dacă eram soțul eĭ, n'ar fi audit.

A venit Grunaŭ[2]), astă-dĭ și nu'mĭ a dat nimic,

1) Probabil Alexandru Rosetti, fiul luĭ Costache Rosetti, vĕr primar cu C. A. Rosetti.

2) Doctorul Grunaŭ, amic al luĭ Rosetti.

a făcut rĕŭ pentru că aséră durerea de cap a fost fórte mare.

Vinerĭ 17

Simţ astă-ḑĭ o slăbiciune plăcută care mĕ făcu să ḑic că ḑile întunecóse, durerĭ sufletescĭ şi trupeşcĭ când n'ar avea omul, nu ar fi desăvârşit; ar fi viaţa luĭ monotonă ca căsătoria, cu deosebire numaĭ că 'ţĭ ar fi greŭ numaĭ ţie şi nu ar fi greŭ şi altuia, precum este în căsătorie.

Lucraiŭ ca de obiceiŭ, pe la 7½ a venit Andr., am vorbit cu el mult, şi maĭ cu sémă de noi. Neroḑia mea, ḑicea el, că este numaĭ la lucrurile sterpe. In adevĕr, vanitatea mĕ face să cred şi eŭ că am o imaginaţiune bogată, însă bogăţie şi sărăcie, tot de odată, în aceeiaşĭ pungă, mi se pare că nu prea ar fi logic, când a-şĭ spune-o cuiva că este. Am băgat de sémă şi astă séră că umblând să mĕ înşel pe mine chiar, voiam să imposes, să mĕ arăt mare în ochiĭ luĭ, ca să'l fac să mĕ admire. Óre tot omul, saŭ numaĭ eŭ, sunt aşa de ticălos.

Am cinat cu mama, acum e timpul de culcat, însă trebue să maĭ iaŭ din odihnă un ceas, ca să împlinesc lipsa celuĭ de aséră.

Sâmbătă 18.

M'am sculat la 7 jum. Am lucrat mereŭ. numaĭ Caragiali a venit pe la 1. Séra veni Andr. Am fost puţin la S. şi m'am întors iarăşĭ cu el acasă, am mâncat cu el şi acum e culcat pe canapea.

A fost şi Tichon. Eŭ am, ḑice Andronescu, un căpătâiŭ de care să mĕ ţin şi el n'are — stare — într'adevĕr. δεῖ δὴ χρυμάτων ναὶ ἄνευ τού ων οὐδὲν ἐοτί γενὲσδαι (fără bani şi fără aceştia nu se póte face nimic) ḑice dênsu, dar óre lipsa chiar nu ar

fi o impulsie și o trebuință maĭ mare, la el, de a studia? Eŭ am viața mea asigurată, a'șĭ putea, prin însurătóre bogată, să o măresc și să fac și fericirea mameĭ; cu tóte acestea muncesc și mě chinuesc; de ce el, nu o face? Interesul 'l silesce și lipsa mijlócelŏr adaogă la plăcerea și gloria triumfuluĭ.

Pe o femele ce o pocĭ dobândi cu o vorbă numaĭ, nimenĭ nu o doreșce, în vreme ce e pismuit cel ce a dobândit pe cea virtuósă.

Nu se póte! Nu primesc, pentru că ómeniĭ ceĭ marĭ dic că perseverența birue totul și dobândesce totul.

Duminică 19

M'am culcat aséră la 2, după miază nópte. Am vorbit cu Andronescu, făcurăm palate în Spania [1]), cum o să fim în Paris, dacă vom merge cu Elena. Cum o să fac eŭ un curs, la care o să asiste și eĭ și o să fie mîndri. Cum o să fim de fericițĭ când ne vom aduna odată, toțĭ învățațĭ, în maĭ multe șciințe și arte, ar rîde cine-va, le ar numi vise, chimere! Eŭ însă, care le simț așa de mult, sufletul meŭ, care le cere negreșit căcĭ el șcie că se pot acestea tóte și, dacă nu se vor realiza, vina va fi saŭ a lipseĭ de perseverență, saŭ a morțeĭ. Stăpâne! astă mórte de ce ne-aĭ dat-o?

Saŭ dacă tu, carele tot ce daĭ este bun, prin înțelepciunea ta și bunătatea-țĭ aĭ găsit'o de bună, de ce aĭ dat'o așa în cât fiul tĕŭ, când a primit'o, a dis: „părinte, trécă de la mine paharul acesta de va fi prin putință", și fiul tĕŭ nu avea, ca mine slăbiciunĭ, și tu, care poruncesci iubirea, nu mě osândeșcĭ tu, dacă iubesc frate, prietenĭ și . . . .

---

1) Expresiunea franceză, spre a spune că făcură proecte frumóse pentru viitor.

Am dat astă-ḑĭ lecţie luĭ Andronescu, apoĭ m'am dus cu el la Creţeanu; îĭ a spus că amanta l'a înşelat, saŭ ca să ḑic mai bine, că amanta s'a tăvălit, pentru că s'a dat la maĭ mulţĭ şi fără amor. Era turbat omul. Vinterhalder ḑicea că egoismul e pricina; póte, şi are cuvînt omul să-ĭ fie ruşine că a ḑis: te iubesc, uneĭ femeĭ al căruĭ suflet e tăvălit. Dacă el ar fi vĕḑut pe amanta luĭ că s'a dat altuia de iubire, dacă apoĭ ar fi vĕḑut la dênsa fapte de adeverată şi nobilă iubire, nu ḑice că nu s'ar fi mâhnit de perderea eĭ, însă ar fi fost mîndru, dar nu ruşinat că a iubit'o.

Am fost astă séră şi pe la S. Apoĭ am venit acasă şi am lucrat. A venit puţin şi Tichon, am cinat cu mama şi Obedeanu, şi acum mĕ voiŭ culca.

Marţĭ 21

Erĭ, n'am însemnat nimic pentru că am lucrat până m'am pus în pat. Astă-ḑĭ am lucrat până la 7. O jumătate de ceas numaĭ, mi-a luat'o Creţeanu, căruia îĭ am ḑis că de nu se va apuca de lucru să nu maĭ vie pe la mine 1).

A venit Andronescu, Bosianu, până la 8 jum. apoĭ am lucrat iaraşĭ, şi m'am dus puţin la Vilare. Am cinat cu mama şi Obedeanu.

Staŭ cu condeiul în mână şi nu maĭ am ce ḑice. Când cine-va petrece tótă ḑiua cu gramatice în mână, ḑic în mână, pentru că din nenorocire în capul meŭ mi se pare că nu este loc pentru dumnealor *si toute fois* va fi loc într'ânsul pentru ceva bun, lucru de care am început a mĕ desnădĕjdui, când dar trecĭ tótă vremea cu gramatica poţĭ, când veĭ lua condeiul, se scriĭ fórte regulat şi cu sintaxă,

1) A se vedea corespondenţa dintre N. Creţeanu şi C. A. Rosetti, în volumul „Corespondenţa" publicat de V. Rosetti, 1902.

pentru că mintea să stârpesce aşa în cât nu maĭ aĭ nicĭ o ideie a ḑice şi prin urmare, ne ḑicând nimic, nu poţĭ greşi în nimic. Se vede că învăţa gramatica acel ce a ḑis: Nicĭ o dată când am tăcut nu m'am căit.

Joĭ 23

Adăstând pe profesorul elen voiŭ să însemnez ḑiua de erĭ, dar vĕd că nu am nimic, nimic a ḑice căcĭ s'a strecurat şi ea ca cele-l'alte, fără nicĭ un câştig. Mulţumită ceruluĭ că cel puţin este şi fără nicĭ o pagubă.

Iată, socotesc, un mijloc de a fi omul fericit: să se siléscă a se asigura, aşĭ face un fel de credinţă din astă idee, că adecă omul este trimis aci numaĭ ca să pătiméscă neîncetat şi atuncĭ, odată asigurat de acéstă, orĭ ce bine îĭ va veni 'l va primi ca un favor neaşteptat, şi orĭ-ce rĕŭ 'l va primi ca pe un obişnuit al caseĭ; va primi rĕul, cu aceiaşĭ linişte cu care primesce soţia, în tóte serile pe soţul eĭ în patu-ĭ, căcĭ eŭ cred că unele aŭ ajuns în atâta deprindere, încât nicĭ că maĭ scie că e lângă dênsa, şi iarăşĭ bunul 'l va primi cum primeşce pe amant.

Când te apucă furtuna pe mare, nu te mirĭ, nu-ţĭ pare un lucru neaşteptat, în vreme ce din impotrivă, când veĭ călători maĭ mult şi nu veĭ avea nicĭ o furtună, 'ţĭ pare un vis aprópe acest ciudat favor.

Eŭ unul o să mĕ silesc sá puiŭ în lucru acest adevĕr, de voiŭ putea, saŭ dacă nu vréŭ să-l numesc aşa, atuncĭ îĭ ḑic acest antifarmec al nenorocireĭ.

Astă-ḑĭ iar am scăpat de furtună, în voiagiul meŭ. Mulţămită ţie Dómne.

Am lucrat, am făcut lecţie cu Andronescu.

Acum sunt 11. Deşi nu vĕd, nu zăresc nicĭ umbră de nădejde ca să ajung la pămêntul mântuireĭ, însă cel puţin mĕ duc să gust din dulcéţa somnuluĭ, acum pênă ce marea nu începe a se înfuria, acum pênă ce valurile eĭ nu turbură cursul cel lin al corăbieĭ, ca să 'mĭ ridice fericirea ce'mĭ dă somnul.

24, 25, 26, Duminică.

De ce te daĭ leneĭ, d'aia maĭ mult ea te coprinde, ş'apoĭ tot ce este rĕŭ este fórte lipicios. Facĭ odată un rĕŭ, aĭ o mustrare de cuget, a doua óră 'ţĭ trebue maĭ multă stăpânire ca să te opréscă a nu'l face; în sfîrşit l'aĭ făcut a doua óră, mustrarea e maĭ puţină, şi ast-fel apoĭ valea începe, din ce în ce, a se face repede. Eŭ socot că bunul este dealul, pentru că'l săvârşesc cu anevoe, şi din ce în ce te urcĭ până la cerurĭ ; rĕul este valea, cobori cu lesnire, din ce în ce maĭ lesne, până ce ajungĭ la iad. Iată dar şi cu însemnările mele, că merg tot aşa, şi dacă acum nu voiŭ prinde de veste, apoĭ curând o să ajung a nu maĭ însemna. Mă voiŭ împotrivi însă, şi în acéstă coconiţeĭ lene, căcĭ negreşit ea este o coconiţă.

In ḑilele acestea n'am avut nicĭ o varietate. Aséră am scris o scrisóre luĭ I. Brătianu şi luĭ Rucăreanu; mâine le voiŭ trimete. Astă-ḑĭ am fost de am vĕḑut pe Pană Arenda (?) la arest. Iĭ sunt dator pentru că a iubit pe frate-meŭ şi l'a căutat la începutul bóleĭ luĭ morale. Apoĭ am fost la S. cu Andronescu, s'a isprăvit de dênsa ; frigurile începură, chipul eĭ care nicĭ o dată nu se schimba, acum s'a topit cu totul, mórtea şi-a pus pecetea eĭ ; o veḑĭ îndată.

Ce sórtă! a pierde tot ce iubesc şi mĕ iubesce şi apoĭ a mĕ ataşa maĭ mult tot-d'auna, când vĕd

că o să perd! Bóla acésta dă o expresie fórte mare ochilor și apoĭ aĭ eĭ aŭ fost tot-d'auna fórte frumoșĭ, saŭ póte că ochiĭ se par maĭ frumoșĭ fiind-că tóte cele-l'alte se diforméză, galbenul acel grozav, aceste tóte contribuesc a mări lucirea și frumusețea ochilor. Am fost apoĭ cu Andronescu și am prânḍit la Câmp. De aci iar la dênsa. Mi-a scos sufletul gramatica, îĭ ḍicém. O! l'aĭ perdut de mult, 'mĭ-a ḍis ea. Negreșit că are dreptate, căcĭ vĕd eŭ bine că iubirea, la mine, este extravagantă. Și virtutea și cinstea nu sunt de negat că'mĭ plac; a'șĭ dori însă mult ca să simț neincetat o sfințenie adevĕrată în mine. Tot ce este nobil, tot ce este vrednic de Christ 'mĭ place și sufletul meŭ simte fórte astă plăcere, căcĭ orĭ ce vĕd auḍ saŭ citesc mare, 'mĭ dă fiorĭ. Insă negreșit că este vanitatea căcĭ pe d'altă parte simț bine și fórte des, că sufletul meŭ nu este sfînt.

Astă-séră m'am speriat, când mi-a ḍis feciorul: te chiamă cuconița. E bolnavă? am ḍis îndată. Cine 'mĭ dete astă idee dintr'un singur: *te chiamă?* E bolnavă, un turtur și căldură.

Iată o varietate astă-ḍĭ, cred însă că mâine va fi bine, gândesc să nu mĕ duc nicĭ în anul acesta la Paris, maĭ am încă ce învĕța aci un an, de ce dar să o martirizez pe dênsa pentru un mic folos ce a'șĭ avea de-o cam dată la Paris? Nu, ar fi bine să rămân un an încă. Să vem în sfîrșit!

Lunĭ 27.

Dómne, Dómne, numaĭ trude hotărâșĭ tu, pentru mine? Iartă-mĕ, stăpâne, și ardică blestemul acesta de pe mine! Iată atâtea ore perdute, cu cel maĭ desăvârșit desgust, lucrând cele maĭ blestemate lucrărĭ și ne făcând, neînțelegând, și ne profitând nimic, în vreme ce acel Bosianu a ajuns a face

temele séle fără nicĭ o greşélă, şcie tot ce face, pentru ce şi cum, şi pe tótă ḑiua profită; şi tot de o dată fără a pierde atâtea ceasurĭ ca mine. La mine este întocmaĭ ca la acela care fuge pe ghiaţă ca să ajungă maĭ curând, fără ca însă maĭ ântêiŭ să fi luat un bĕţ de fier, saŭ de acele fiare cu colţurĭ, carĭ se pun la picióre; alérgă dar cade pe tot minutul, pierde şi muncă, pierde şi vreme şi capul îĭ se va sparge fără ca s'ajungă nicĭ o dată. Mĕ duc, cel puţin, să daŭ rămăşiţa sereĭ mameĭ, să profite încaĭ sufletul eĭ cel sfînt.

Marţĭ 28

Astă-séră scriu pentru ca să nu calc regula, dar altminterĭ nu am a ḑice nimic, de cât că sunt desnădĕjduit de mintea mea. După prânḑ am fost la Andronescu, apoĭ m'am întors, am luat lecţiĭ de elenă şi apoĭ a venit Bosianu şi Andronescu şi aducându-mĭ cu birja de la Vinterhalder, pe Manfred, [1]) am citit.

Am băgat de sémă că citind, de multe orĭ, Bosianu a căscat.

Ce fel e făcut omul? Acest Bosianu are o minte fórt sănătósă, 'l admir de progresele ce face în studiele séle, şi apoĭ móre de urât la citirea luĭ Manfred, în vreme ce eŭ turbez la fie-ce vorbă. Orĭ că eŭ sunt nebun, saŭ că el are minte şi eŭ simţire. Dar iar ce fel este óre acea simţire a mea când găsesc adesea că nu am nicĭ de cum, căcĭ nu înţeleg ce fel eŭ numaĭ îĭ simţ frumosul, ş'apoĭ a'l face nu pociŭ?

Jouĭ 30

Iată făgăduinţa iar călcată. A fost Andronescu de diminéţă cu care vorbiĭ de Elena; apoĭ am pri-

1) Poemă dramatică de lord Byron, tradusă din englezesce de C. A. Rosetti.

mit o scrisóre de la Rosenthal; 'l iubesc pe acel om pentru că socotesc că el singur më iubeşce cu desăvârşire. Dar sunt în neodichnă de Mel.[2]) mi se pare că s'a smintit omul acesta, şi dacă va fi un adevĕr, apoĭ vor triumfa aceia ce aŭ ḑis că omul este o maimuţă, saŭ, dacă n'o fi ḑis'o nimenĭ apoĭ o ḑic eŭ, căcĭ pe câtă vreme a fost cu mine lucra neîncetat, şi dacă şovăia apoĭ împulsia ce-ĭ dam prin puterea ce avém pe mine, 'l făcea de ruşine, saŭ póte de emulaţie, a lucra.

Astă-ḑĭ am lucrat din noŭ puţin; m'am sculat maĭ târḑiŭ, a venit Golescu la masă, apoĭ m'am dus la Cornescu pentru profesorul elen; am trecut şi pe la S. era prinsă de frigurĭ de acelea ce te aduc îngheţat; am fost aséră la dênsa şi la Al. Rosetti, amândoĭ sunt rĕŭ acum, şi mâine eŭ şi poimâine cel alt, şi ast-fel şi iar ast-fel. Dómne, mórtea asta mă face să nu te înţeleg.

Astă séră am dat lecţiĭ luĭ Andronescu, apoĭ veni Bozianu.

1 Decembre

Astă séră n'aş fi scris nimic pentru că sunt fórte obosit şi embetat. Lucrai până la 10 jum. şi nicĭ nu'mĭ e bine.

In nóptea trecută n'am putut adormi nicĭ până la 1 jum. şi aséra 'mĭ închipuiam că un om fără femee pe pămênt, este întocmaĭ ca un om trudit de insomnie; se învârteşce neîncetat în patul sĕŭ pare că tóte sunt rele, pare că tot îĭ strică, pare că tot contribuie ca să'l opréscă d'a gusta odihna, fericirea, ce aduce cu sine somnul. Ast-fel este şi bărbatul în lume, când nu este iubit de o femee. Se bate cu tóte şi tóte îl bat şi nicĭ un folos, nicĭ

[2]) Melinescu.

un bine, nicĭ o isbândă, nicĭ o fericire, nicĭ o liniște de o secundă măcar, nu găseșce. Mĕ duc acum să mĕ puĭ în pat, să vedem dacă și astă séră mĕ voiŭ chinui.

Sunt vr'o două ḑile de când sunt maĭ trist, deși cu aceste sterpe studiĭ și cu neînaintarea mea am început a mĕ familiariza, dar pare că avea dreptate acel om, când ḑicea că omul este dobitoc de deprindere.

2 Decembre

Am scris o scrisóre Eleneĭ pe care îĭ o voiŭ trimete mâine, cu 40 de galbenĭ; îĭ arăt într'ênsa o iubire, dar prietenéscă, căcĭ voesc să vĕd dacă ea, numaĭ pe o iubire de prieten va veni să mĕ vaḑă numaĭ. Mie mi se pare că dacă iubire încă este într'însa, negreșit că trebuie să vie.

Am cinat cu Andronescu, Obedeanu și mama. Acum Andronescu e pe canapea gândindu-se la nimic, după cum ḑise: O să vie o ḑi în care, de voiŭ trăi, o să-ĭ arăt pipăit că eŭ cu munca mea am ajuns sus și el pentru că se gândea la nimic a rămas cu el. Cu tóte că eŭ nădĕjduiesc să'l fac și pe el a înțelege folosul munceĭ, trebuința d'a se pune pe lucru.

3 Decembre

Astă-ḑĭ în sfârșit s'a săvârșit crima! Făcuĭ vânḑare credințeĭ ce mama are în mine, făcui crima de a face o faptă, care eĭ îĭ aduce o mare mâhnire, căcĭ deși ea nu șcie, deși póte nicĭ o dată n'o s'o afle, însă asta ar fi o scuză? Oare acela ce ar omorî un om și îĭ iar fura baniĭ nu ar fi fur și tâlhar, pentru că lumea nu l'a aflat? Apoĭ pe urmă nu este o hoție și către frate-meŭ? El s'a privat în viața luĭ, de tóte, a primit să se omóre pe dênsul ne luând de soție pe aceea ce

iubesc pentru ca să nu facă o neplăcere maiceĭ luĭ și pentru că era sărac 1). Și astă-ḑĭ eŭ să abuzez și de una și de alta, maĭ nainte de a împlini dorinţa luĭ și datoria mea. Acéstă crimă este că, amanet punênd moșia, am luat 200 de galbenĭ. In adevĕr este c'o să plătesc alte datoriĭ, însă am doveḑĭ că este o faptă rea, căcĭ cugetul meŭ se simte îngreuiat și nu este acésta o simptomă a fapteĭ bune. . . . .

Séra am petrecut'o acasă cu Andronescu. M'am silit în tóte felurile a-ĭ arăta trebuinţa d'a studia folosul, datoria, etc. Nu am isbutit în a'l face să mĕ créḑă. Negreșit că pricina este că eŭ m'am exprimat atât de rĕŭ, în cât frumosul chiar l'am urîţit.

O femeie frumósă când se va sulemeni, în ochiĭ ce șciŭ a cunóșce adevĕratul frumos, o să se arate urîtă; ast-fel trebue să fie și frumuseţea studiuluĭ arătată de mine ochilor luĭ Andronescu, căcĭ de a ḑice că el este atât de corupt în cât nu vede frumosul, atuncĭ m'așĭ degrada mult pe mine și numaĭ Christos avea puterea de a se micșora până într'atât.

Astă-séră s'a cununat fata prinţuluĭ cu fiul Vulpescu, și Obedeanu și Câmpineanu luară câte un rang. Așa dar în favorul gineruluĭ se plăti o datorie. De la un falit creditoriĭ când pot lua jumătate din baniĭ lor, se socotesc fericiţĭ. Pe acest temeiŭ trebue eŭ să mă mulţumesc. Orĭ și cum, în sfârșit rangul veni. Trimete Dómne și cele-l'alte, ca să vĕd o dată răsărind sórele pentru Român și atuncĭ voiŭ ḑice: Slobóde, Dómne, pe robul tĕŭ.

---

1) Fratele luĭ C. A. Rosetti, Dumitru, a murit în urma uneĭ bóle atribuită durereĭ ce resimţi d'a nu se căsători cu femeia pe care o iubea.

4 Decembrie

Astă-ḑĭ, găsind prilej cu înălţarea Câmpinénuluĭ, nu am învăţat, am ḑis că trebue să serbez ḑiua acésta. Dreptul însă, după părerea mea, este că nelucrând am degradat-o, în loc d'a o serba, căcĭ de a petrece ceasurile în lene, şedere, vagabondaj, indolenţă este o crimă, dar nu o serbare. Am fost de am plătit o datorie de banĭ, a mea; am plătit şi alta a mea şi a frate-meŭ, am trimis baniĭ Eleneĭ şi Brătianuluĭ, am fost la Grant, la Mavrocordatina, la Panache Arenda (?) carele este tot la arest, la Câmpineanu unde am şi prânḑit, apoĭ la S. Pare că este ceva maĭ bine, dar nu mă las să mĕ legene nădejdea, la Alecu Rosetti şi la 8 jum. iată-mĕ acasă.

Şeḑênd am ḑis că nimic nu este maĭ frumos de cât poetul. Se pune la masă, ia condeiul, şi mâna luĭ pe hârtie, trupul pe pământ iar sufletul în cerurĭ, în acele lumĭ ce ómeniĭ le ḑic fantastice, iar eŭ le cred că sunt în adevăr, eĭ trăesc de odată şi viaţa de om şi cea de ânger, cu deosibire însă că în cea de pe pămînt nu simte de cât fericirea, de cât bunul eĭ; că eĭ trăesce în acele momente întrebuinţând viaţa ast-fel pe cum e dator a o face: muncind, folosind şi tot de-odată încântând lumea; însă pe de altă parte nimic nu este maĭ nenorocit de cât poetul, căcĭ el simte mult, şi a fi om este a simţi, este a fi róta lovitureĭ, pentru că deşi omul are multe bunurĭ, însă legile sociale i le-aŭ răpit tóte. Ce'mĭ folosesce mie dacă natura ne-a dat iubire şi dacă educaţia, pildele, etc., m'aŭ făcut a nu putea, a nu mă maĭ încrede să'mĭ daŭ inima? Ce'mĭ folosesce mie că natura mi-a dat luna şi stelele, lampe atât de frumóse, dacă societatea mă îndatoréză a avea alte lampe fabricate de omul mecanic? Şi când este frig şi norĭ, mi-a dat focul în préjma

căruia stând cu ocolit de frațĭ, de mamă, de amicĭ, de amantă, să gust plăcerea căldureĭ, frumusețea flacăreĭ luĭ, să studiez și să ador puterea creatoruluĭ, dar societatea și crescerea m'aŭ făcut să fiŭ silit să am lumînărĭ în odaie, ómeniĭ să nu vrea să stea la vatră cu mine...... să staŭ, am dis, cu prîetenii? Unde sunt? Aceia ce maĭ sunt aci, sunt siliţĭ să fugă, nu maĭ sciŭ în ce colţ al pământuluĭ ca să caute un mijloc de existenţă prin cultura duhuluĭ; alţiĭ să mérgă să cultiveze pe unul şi pe altul pentru ca să pótă trăi, ca să pótă fi în societate, să aibă o posiţie în lume; ba încă şi chiar hrana de tótă dilelele, de multe orĭ, ca să'ţĭ o dobândescĭ, escĭ silit să dănţueşcĭ un vals, să sciĭ să jocĭ pharaon [1]) saŭ whist, să sciĭ să minţĭ, să lingĭ și alte miĭ asemenea atrocităţĭ.

Apoĭ şi natura are şi ea crudimile eĭ? Nu, numaĭ una are ea, pe care o numesc ómeniĭ un rĕŭ trebuincios. Dómne, pentru că tu aĭ dat mórtea, cred că trebue să fie bună. Dar, stăpâne, este un bine care este fórte ascuns; relele eĭ le vĕd, stăpâne, simţ şi gem de chinurile ce ea ne face.

Este uu blăstem, dar iartă-mĕ Stĕpâne, că nu mĕ pot opri a nu dice că nu înţeleg astă taină a ta; nu vĕd care a fost trebuinţa să ne daĭ viaţa şi să ne o ĭeĭ aşa, înt'o clipă; să ne daĭ iubirea ca să ne desparţi aşa de grozav de ce iubim.

Binele acesta, Stăpâne, este prea tainic, dar rĕul fórte de faţă şi simţitor. Dacă vorbele mele sunt o crimă, socotesc că trebuie să mi-o iertĭ căcĭ nu vĕd că a fost o fiinţă măcar, care nu s'a îngrozit de acest bine. Dobitóce, ómenĭ de geniŭ şi fiul tĕŭ chiar te-a rugat să-l scutescĭ, de se va putea, de acest pahar. Dar, dacă n'aĭ făcut'o, negreşit că nu e

1) Joc de cărţĭ.

bine să fi lipsit ea, căcĭ omul, tată, omul plin de slăbiciunĭ şi tot ascultă plânsul fiuluĭ sĕŭ. Dar tu? Tu, tatăl cel maĭ bun, maĭ drept, maĭ cu iubire tu, dacă nu aĭ ascultat ruga fiuluĭ tĕŭ, negreşit, o maĭ repet, că nu era bine pentru el. Fă-mĕ, stăpâne, să înţeleg astă taină a ta, saŭ de nu, fă-mĕ să pociŭ să sufer durerile lovirilor eĭ, saŭ de nu, apoĭ iartă-mĭ blestemul acesta de a mĕ îngrozi, de a mĕ plânge de dânsa şi a ḑice că nu înţeleg pentru ce m'aĭ închis în acest trup şi pentru ce iarăşĭ m'aĭ slobodit. A! şi David se plânge mult şi întreabă dacă morţiĭ ar să pótă să te adore. Omeniĭ ceĭ nenorociţĭ cred că acea ce eĭ sufer este o durere maĭ mare de câ tóte. Şi mie 'mĭ pare că nimenĭ nu suferă maĭ mult de cât mine. Sciu durerile altor carĭ se plâng, şi ḑic că nu aŭ dreptate în comparaţie cu mine, de a se ḑice nenorociţĭ.

Aşa, spre pildă, ḑiceam de Rosenthal, enumăram nenorocirile luĭ, şi, deşi le găseam dureróse, însă ḑiceam că eŭ m'aşĭ scóte fericit dacă aşĭ fi în locul sĕŭ.

O idee nesocotită. De a merge de aci până la Cornésca, pe jos, pentru mine este o plăcere, pentru mama însă ar fi o muncă grosavă; de a merge altul până la Băneasa, este acea ce este pentru mine pênă la Cornésca, a merge până la Băneasa m'aşĭ osteni óre cum, mama ar muri.

Fie-care are dar povara atât pe cât póte puterea luĭ să o pórte, fie care este de o potrivă împovorat.

Poţĭ dar să ḑicĭ: cutare ar muri de ar avea greutatea mea, nu pocĭ să ḑicĭ: cutare nu este împovorat, căcĭ nu pórtă, ca mine, cutare greutate, căcĭ aceea ce el pórtă este pentru dânsul, ca acea ce porţĭ este pentru tine.

5. Marţĭ

Nu este óre scrisă, şi pentru mine, o séră în care să dic: astădĭ am lucrat ca om, fără distracţie cu înţelegere, pătrundere, etc.? Am început a mĕ îndoi. Să maĭ încerc însă un an doĭ şi să mĕ silesc a întrebuinţa tótă puterea mea, în acest punt, de acum înainte.

Am plătit adĭ douĕ datori ale frate-meŭ, tutungiul şi 3 galbenĭ croitoruluĭ, idem şi pe ale mele.

Am fost aseară pe la S.

Aséră Obedeanu 'mĭ spunea că Vilara întreba ce mĕ fac?

Τὸν βλὲπις ἔλεγεν ὁ αὐθέντις διατί δὲν φαίνεται είς τὴν αὐλὶν οὔτε δὰ φανῇ[1]) îĭ a rĕspuus. Chiamă'l şi fă'l agă şi te va refuza διατὶ ἔχει τον σκοπόν του[2]) — Ce face? — studie.

Sĕ mira. Şi cred că se mira pentru că pentru dânsul, a vedea un om refuzând ticăloşiile şi împlinindu-şĭ datoriile, o di este o enigmă, a doua di apoĭ, pentru că sufletul omuluĭ cere soluţia negreşit, o dă şi el într'un singur cuvînt: „smintit“, [3]) când gura de bólă este amară, numaĭ e dulceaţă care să nu se pară aşa.

6 Mercurĭ.

Nicĭ o varietate, séra am fost şi am cinat la Vinterhalder, la 12 am venit şi mama mă adăsta cu masa.

7 Jouĭ.

M'am sculat şi vestea cea d'ântêie a fost că mama este bolnavă. Am trimes dupe medic şi apoĭ m'am dus în odaia eĭ. Şedeam cu capul pe dânsa

1) Il vedĭ, dicea boerul, pentru ce nu se vede la curte — nicĭ nu se va vedea.
2) Pentru că are scopul săŭ.
3) Rosetti face alusie la boeriĭ ceĭ vechĭ, carĭ vădându'l că nu aleargă dupe ragurĭ şi slujbe şi că lucrează, 'l trataŭ de smintit.

și ea a credut că plâng. Aridică'ți capul, 'mĭ dise ce óre plângĭ? „trebuie să aĭ mintea ta tótă, nu numai cu Vodă și cu boeriĭ, ci în tóte să fiĭ mare și indiferent de ómenĭ și de cele lumescĭ. Une orĭ te văd coprins de vanitate .... Să fiĭ ca Solomon, însa cum era el până a nu se semeți în sciința și mintea luĭ, până a nu se îngânfa, căcĭ după ce s'a îngânfat, o femeie a fost destul sĕ'l facă a cădea și a se închina la idolĭ. Trebuie să te gândescĭ ce este viața pentru mine și ce a fost și atuncĭ n'o să te maĭ mâhnescĭ când veĭ vedea că vine sfârșitul."

M'a făcut de am plâns. Am stat tótă diua cu dânsa și nu am lucrat nimic.

8 Vinerĭ.

Nimic maĭ greŭ ca mustrarea de cuget. Dacă eŭ așĭ fi avut consciința că am făcut pe mama să surîdă de fericire, să bine-cuvinteze cerul că a făcut'o mamă și să simță fericirea și mândria de a fi mama mea, atuncĭ de bóla eĭ m'așĭ întrista, pentru că pătimesce, dar mórtea nu m'ar îngrozi.

Nenorocirea cea maĭ mare care cade pe om, este când pierde pe mama sa, căcĭ numaĭ atuncĭ omul pierde într'adevĕr, pentru că pierde singura fericire ce are pe pământ, acea de a fi iubit și, după părerea mea, numaĭ mama iubesce, atât tóte cele-l'alte iubirĭ sunt nisce copie, nisce caricaturĭ ale iubireĭ.

Este o gróznică nenorocire de a mĕ vedea, de o dată gol în gerul cel maĭ grozav, de a mĕ vedea de o dată pustiŭ în acest chaos, năpustit în viscolele cele maĭ grozave, pe oceanul cel maĭ adânc, pe valurile cele maĭ turbate, maĭ neomenóse, maĭ nesimțitóre și singur, fără cârma, fără pânză măcar, sub care să'mĭ ascund fruntea de plesni-

turile viscolului, tóte le aşĭ suferi, ba încă cu óre-care mulţumire, sciind că ea a scăpat de tóte nenorocirile ce putea să mě năpădéscă, căcĭ tot omul este supus la miĭ şi miĭ de durerĭ, mama însă este maĭ supusă de cât orĭ-care căcĭ este maĭ simţitóre la ger, maĭ cu cunoscinţă de adevĕratul bine şi frumos; apoĭ ea maĭ este retrasă de tóte cele lumescĭ şi chinuinduise numaĭ pentru mine şi prin mine, negreşit că maĭ bine ar fi pentru dînsa mórtea; însă mustrarea cugetuluĭ mě face a mě îngrozi de ideea numaĭ a morţeĭ. Sciŭ că pentru tótă viaţa o să am astă dure, maĭ cu sémă că omul, după ce perde, simte maĭ bine binele ce avea. Cu tóte acestea eŭ am sciut acésta şi acum iarăşĭ, după ce se va scula, tot nu o să am putere a mě îndupleca să-ĭ fac mulţumirile, căcĭ cea d'ântêiĕ mulţumire a eĭ este de a mě însura şi a doua a fi om de salon. Acestea sunt împotrivă de acelea ce a'şĭ dori eŭ. Socotesc însă că, de va trăi ea, voĭ trăi eŭ încă cincĭ anĭ şi voĭ ajunge a învăţa aceia ce voesc, socotesc ḑic, că aşĭ putea să o fac să guste óre-care fericire, căcĭ, deşi este din altă lume, ea însă simte care este adevĕratul frumos şi are atâta mândrie în cât negreşit când mě va vedea cunoscut şi stimat de lume, ca omul cel maĭ învăţat şi cel maĭ cinstit, o să simţă acea bucurie ce aşĭ voi, o dată măcar, să o fac să o guste şi apoĭ să mă cenuşez de o dată cu ea.

Sâmbătă 9.

Tot rĕŭ şi tot rĕŭ, nicĭ o schimbare nu face bóla. Grunau vorbesce de 7 ḑile, abea sunt treĭ şi ea a slăbit cu totul. Óre până la a 7-a avea-va putere să iasă din *Crisis*. Dómne! dacă nu o aştéptă vre-o durere, pricinuită de mine (căcĭ numaĭ

eŭ sunt acela ce pot să-ĭ fac durerĭ marĭ) atuncĭ mântuesce-o, de nu, apoĭ chiam-o la tine! Vădênd pe T. diceam că nu póte fi o maĭ mare nenorocire, pentru un fiŭ, de cât a avea o mumă de care să-ĭ fie ruşine, dar óre este vre-un rĕŭ maĭ mare de cât a avea o mamă cu care să se mândréscă,precum eŭ, şi s'o piardă? Sărmanul om? are, n'are este tot rĕŭ!

10 Duminică.

Bóla este tot aşa, dar maĭ nicĭ o frică nu am. O desăvârşită asigurare are sufletul meŭ, gândesc că una din pricinĭ este şi încrederea ce am în Grunau şi acea care vĕd că are şi el. Nu sciŭ dacă m'or erta filosofiĭ, dar eŭ dic că nicĭ o dată sufletul meŭ nu m'a înşelat şi când am greşit, a fost că nu am ascultat prevestirile şi poveţile luĭ.

Visitele acestea sunt neplăcute. Am isbutit însă a opri, pe cunoscuţĭ, să nu maĭ intre în odaia mameĭ.

Am şedut, astă séră, vr'o oră cu Bosianu şi Andronescu, 'l maĭ îndemnarăm a se pune pe studiĭ, îĭ vine însă greŭ; îĭ ar veni maĭ lesne să lucreze 6 césurĭ pe di ca grefier, de cât 9 ca student.

11 Iunie

Astă-séră sunt coprins de óre-care grijă şi bag de sémă că şi în acéstă simţire este ca în tóte cele-l'alte, aĭ alunecat dupĕ trépta cea d'ântêie, dacă îţĭ veĭ păstra tótă simţirea, nu te-ĭ amăgi nicĭ cum şi veĭ avea puterea să-te sprijinĭ, bine, de nu, apoĭ dintr'o clipă, din tréptă în tréptă, cadĭ şi maĭ repede, trecênd peste multe şi de o dată chiar veĭ fi jos în prăpastie.

Aşa este în tóte, în virtute şi crimă, în veselie şi în frică. Mi-a venit ântêiŭ frică, căcĭ îĭ-am vĕ-

ḑut limba négră, apoĭ pentru că Grunau a făcut multe întrebărĭ, apoĭ căcĭ am aflat că M. s'a sfârşit la 5 ḑile, apoĭ işirea afară, care trebuia să mĕ bucure, o iaŭ că este λύσις [1]). Acum 'mĭ pare — căcĭ eŭ nu mĕ maĭ încreḑ în mine, — că a început a răci; o dóre la inimă, mi-e témă că este cangrenă, saŭ alt semn al morţeĭ.

De ce óre mĕ tem de mórte, căcĭ de viaţă nu este nicĭ unul carele să fie mulţumit? Mama neîncetat a dorit mórtea şi acum o vĕḑ că se cam teme... Astă séră îĭ-a ḑis Raluca, să facă un maslu şi nu a primit, nu voesce să róge pe Dumneḑeŭ pentru viaţa eĭ şi sunt încredinţat că nicĭ o dată în rugile séle, nu a amestecat, o vorbă măcar pentru dînsa, şi cu tóte acestea o vĕd că cere doctoriĭ şi maĭ vĕd alte asemenea doveḑĭ. Negreşit că este şi rĕul ce o trudesce, însă este şi un gram de frica morţiĭ. De unde dar ne vine acésta? Eŭ socotesc pentru că viaţa, bună, rea, aşa cum o scim, o cunóscem; iar mórtea, aceea ce cunóscem dintr'însa, este atît de înfiorător şi scârbos. Omul se umple de noroiŭ...., trupul luĭ îl spală, îl parfumă, şi mórtea îl înghéţă, îl împute şi viermiĭ îl rod. Şi mormîntul acela, deşi Byron ḑice că nu e înfiorător, trebue să mărturisim că nu prea e un alcov dumneḑeesc şi nu sciu ce fel este.

Nu ḑic că pe om l'a făcut bine, saŭ că nu l'a făcut cu privilegiĭ şi maĭ bune de cât pe copacul acela, ce'l taĭ ca să fierbĭ o cafea şi s'o beĭ, saŭ că atuncĭ când l'a făcut nu l'a brodit şi are să'l strice ca să'l maĭ facă o dată, de două încă, până ce l'o brodi.

Acestea le ḑic pentru că sunt destul de poltron ca să pot ḑice alt-fel.

---

1) Liberarea, sfîrşitul vieţeĭ.

Simţ o impietrire, pipăĭ inima şi nu prea o găsesc, obrazul e rece, mĕ lupt cu nădejdea şi cu frica, dar mĕ tem îndoit de viaţa eĭ pentru că vĕd că desnădejdea, turbarea nu m'a coprins și póte Dumnedeŭ întăresce ântêiŭ și apoĭ bolesce.

Mama însă a răcit căcĭ s'a dus la biserică nóptea, să róge pe sfântul Nicolae să'mĭ dea mie viaţă și noroc.

12 Marţĭ

Astă-séră ea este rĕŭ, simte, dice, că-ĭ se sfîrșesce sufletul. Este séra a 7-a și nădușéla a început. Mie îmĭ este rĕŭ, veninul în mine este revoltat.

Luxiţa [1]), astă-séră, a căutat'o cu mare activitate. 'Mĭ spunea că lumea tótă mĕ sfîșie de ce n'am adus un alt medic. Aș dori să'ĭ întreb dece o fi gândind, eĭ, că aŭ dreptul să judece pe fiŭ de ce n'a sculat pe mai-că? Să vedem, însfârșit, cu mama și cu mine ce să face séra acésta.

Sunt 30 de ceasurĭ de când n'am mâncat, de ce îmĭ vine gréţă [2]).

---

1) Luxiţa Mavrocordat.
2) A doua di, la 13 Decembre, mama luĭ Rosetti a murit și notele séle aŭ fost întrerupte.

1845

Notele, pe carĭ le am găsit, reîncep aprópe un an după mórtea mameĭ luĭ Rosetti. El le datează după numĕrul ḑilelor trecute de la acea mórte.

323 ḑile de la mórtea mameĭ
1/13 Martie 1845

Astă-ḑĭ am primit o scrisóre de la E. 'mĭ spunea că frigurile o chinuesc, eŭ daŭ, la aceia ce iubesc, o căldură care aduce fórte curênd frigurĭ. Peste puţin se va duce, şi ea, acolo unde amorul meŭ duce pe toţĭ.

Nicĭ un om, nu cred, că a iubit omenirea ca mine, nicĭ unul, ca mine, nu a voit să fericéscă pe ceĭ ce se ating de el şi, cu tóte acestea, nicĭ o crimă nu a fost maĭ omorîtóre ca iubirea mea.

Sărmana Fany! iar 'mĭ scrie că suferă, Obedeanu asemenea, Vinterhalder iarăşĭ în neodihnă. Durerĭ, neodihne, mórte, iată îmbrăţişările mele!

Multe lacrămĭ vărsaĭ şi astă-ḑĭ, din astă pricină. Mâine iar voiŭ vărsa, fiind-că vine profesorul de latină.

2/14 Noembrie

O! sunt sigur că şi eŭ în curînd, tot de acele frigurĭ mĕ voiŭ sfârşi! Lovitura se întórce înapoĭ şi lovesce însfârşit pe cel ce a lovit.

Sunt multe meserii prin care am trecut și, cînd așĭ trăi, așĭ trece încă prin multe póte, de aceea astă-dĭ să fac și un proverb, adică să'l maĭ complectez:

Scumpul maĭ mult păgubesce.
Leneșul maĭ mult alérgă.
Lacomul maĭ puțin mănîncă.

325 Noembre 3/15.

In nóptea trecută, iar m'am luptat cu insomnia și vĕdênd că trebue cine-va să fie armat cu multă filosofie pentru ca să pótă suferi acest chin, am reaprins lampa și am luat la citire pe Jouffroy [1].

Dacă așĭ fi în brațele tele, așĭ uita cât-va suferințele mele.

Dacă te așĭ avea acum în brațe, așĭ simți îndoit lipsa mameĭ, căcĭ acum, pentru ânteiașĭ dată, așĭ face-o fericită de m'ar vedea.

Sunt 9, nu maĭ sunt în stare a face nimic, nicĭ a ceti, nicĭ gramatică, nicĭ filosofie, dar nicĭ poesiĭ chiar, mĕ duc să mĕ arunc în pat, póte că astă séră va fi maĭ puțin dureros, de cât a fost în nóptea trecută.

Mare iubire simț crescând în mine, din dĭ în dĭ, pentru Brătianul cel mic [2]). O! ce n'aș da să'l vĕd aci; mi se pare că așĭ fi maĭ puțin nenorocit, căcĭ el numaĭ, din tótă lumea, este carele mi se pare că înțelege maĭ bine, că compătimesce cu nebuniile mele.

326 Noembre 4/16

Astă-dĭ am dat o gustare Golescilor și luĭ Grunau. Apoĭ m'am dus la temniță să vĕd pe Ne-

1) Celebru profesor de filosofie.
2) Ion Brătianu.

gulicĭ. Séra m'am pus în pat, de vreme. Am făcut însă o faptă bună căcĭ am trimes bieteĭ X. 30 de galbenĭ.

327 Noembre 5/17

Mi-a scris, o scrisóre A. să-ĭ daŭ 15 francĭ. Are tóte trebuinciósele şi pentru ca să aibă maĭ mult, s'a micşorat a'mĭ cere. In odaia mea nu a maĭ venit şi astă-ḑĭ a venit spre a'mĭ cere rĕspuns, căcĭ era sigur că o să-ĭ daŭ; iĭ am dat, dar m'a durut vĕḑêndul aşa mic.

Soldaţiĭ luĭ Fabius nu jurară de a birui saŭ a muri, eĭ jurară că se vor întórce biruitorĭ, şi o şi făcură. A! dacă nu pociŭ şi eŭ să jur tot aşa ţĕreĭ mele! Dar, după cum vĕd, după progresul ce fac, după starea în care se află inima şi după starea în care trupul meŭ s'aduce de toţĭ aceştĭ agenţĭ aĭ morţeĭ, mi se pare că voiŭ muri fără a birui. Destul, 'mi-ar ḑice uniĭ, că morĭ în câmpul bătălieĭ. Este destul pentru ambiţie, dar biaţa ţéră ce a folosit? Morţĭ are ea destuĭ. Şi chiar pentru ambiţie nu este nimenĭ care să şcie ce am jerfit eŭ, când am lăsat pe mama, ce am jertfit eŭ acum chiar, pe tot minutul. Păcat, ca atâtea jertfe, atâtea simţurĭ ce am în mine, să piară fără a sci nimenĭ ce a fost măcar. Iartă-me maică!

6/19 Noembrie.

Trecu ḑiua de erĭ cu lucru maĭ puţin şi plâns maĭ mult; erĭ avuĭ o durere de cap. Este o lună aprópe de când în tóte nopţile mĕ deştept de 5, 6 orĭ. Nopţile eraŭ singura mulţămire şi iată că o perdusem şi pe acésta; am spus luĭ Grunau şi acum era aprópe să mă duc la alt medic când, în nóptea acésta făcuĭ experienţă, şi pricina a fost că

pendula, ce am cumpărat'o ca să mă deştepte diminéţa, care nu numaĭ diminéţa ci tótă nóptea sunând césurile, mĕ deştepta. Maĭ frumósă nerodie nu póte fi; să iaŭ doctoriĭ pentru că pendula 'mĭ sună ceasurile ca clopotul!

Acum sunt ceasurile 6 jum., să încep chinul care' Kreţulescului îĭ aduce plăcere şi mie trudă.

Simţ un desgust aşa de mare de viaţă, în cât dacă acu aşĭ vedea mórtea, aşĭ primi-o cu bucurie, însă nu este o furie de acelea, saŭ o obosire de dureri ce te face să dorescĭ mórtea drept scăpare; nu, astă dorire a mea, astădĭ, este aşa cum un om, închis fiind şi ne maĭ avênd ce ceti, s'ar apuca să schimbe din locul eĭ o mobilă, o masă, un pat, nu că dor, crede el, că va fi maĭ bine, de cât ca să schimbe monotonia, ca să vadă ce va maĭ fi şi cu acea schimbare. 'Mi aduc aminte că am audit adesea pe mama dicênd, în momente ce nu avea dureri marĭ: d'aşĭ muri. Acum înţeleg, i se urâse cu acea monotonie. Când durerile variază, tot este un fel de plăcere, dar când este tot acea lovitură, tot în acelaşĭ loc, de ar fi maĭ uşóră este maĭ rea de cât cele tarĭ şi variate, acelea te enervă, acésta te desgustă.

Ca să cunoscĭ pe un om, să-ĭ cauţĭ prieteniĭ, diseră uniĭ, chipul săŭ alţiĭ; Descartes a dis că şi aranjamentul odăieĭ; dar îmbrăcămintea de ce o lasă la o parte? dar a locui cu el într'o odaie, o lună de dile? dar a cunósce femeia ce iubesce şi a fura şi de la ea ceva ideĭ? Acestea sunt cele maĭ de căpetenie, după părerea mea.

Dar la ce să maĭ staŭ, eŭ, a nerodi aci, asceptă dascăliţa mea [1]).

Veniră Golesciĭ şi séra o perduĭ.

---

1) Rosetti avea la acea epocă, o profesóră de limba englezā.

De și m'aŭ încântat, vĕḑênd simțirĭ nobile într'ênșiĭ, însă m'aŭ întristat îndoit căcĭ am pierdut din învățătură, căcĭ am vĕḑut și maĭ bine că avênd și fiind legat cu asemenea ómenĭ, te pocĭ urca departe, adică pocĭ face multe lucrurĭ bune.

8/20 Noembrie.

Să începem ḑiua însemnând ticăloșia-mĭ. M'am sculat cu un ceas maĭ târḑiŭ, nicĭ o scrisóre! nicĭ de la ea, nicĭ de la Granta, nicĭ de la Vinterhalder. Chin! ce păcat fac eĭ cu mine! Are cuvînt La Rochefoucault: *Chaqu'un veut avoir un ami, mais personne ne veut être l'ami d'un autre.*

Am lucrat, căcĭ mâine va veni dascălul latin, socotesc să culeg răsplata munceĭ mele, adică câte-va lacrămĭ. Acum sunară 10 jum., somnul, singura'mĭ mângâere mĕ adastă; nădĕjduesc că acum va veni, afară numaĭ de nu voiŭ maĭ învăța vre-un meșteșug, ca acela al clopotuluĭ orlogiuluĭ care să mĕ chinue 20 ḑile.

9/21 Noembrie.

Sunt 2 jum., adăst pe profesorul latin. Am lucrat de la 7 până acum. Spre rĕsplată tremur așa cum ar tremura un prost și hoț procuror, când ar aștepta revisia unuĭ drept prinț. Exemplul nu este bun fiind-că prințiĭ nu sunt dreptĭ și fiind-că de va fi unul, apoĭ procurorul nu póte fi prost nicĭ hoț; în sfîrșit eŭ tremur căcĭ 'mĭ voiŭ vedea iarășĭ ticăloșia și perderile de timp, de viață, de banĭ, de tot.

S'a împlinit proorocirea, resultatul: plâns și durere de cap.

10/22 Noembrie

Astă-ḑĭ fu ântêia ḑi că nu plânseĭ după lecţie. Mi-a ḑis profesorul meŭ, că tema ce'mĭ-a dat este fórte grea; asta m'a revoltat. Am ḑis, astăḑĭ, Kreţulescului, când m'am pus să o lucrez, că voiŭ isbuti, îĭ am ḑis luĭ, când a venit, că nu'l iert să-mĭ găséscă maĭ mult de 3, 4 greşelĭ, nu sciŭ cum s'a făcut dar am isbutit.

Astă-séră fură Golesciĭ, Caracaş, Mavrodin, Rucăreanu, se duseră acum; şi pentru că nu este dat mie să sfîrşesc ḑiua fără dureri, intraiŭ în salon, vĕḑuĭ focul, singurătatea, tăcerea, ceasornicul, mama, patul meŭ, pomul îmbobocit, tóte acestea îmĭ făcură o durere vagă. Aşĭ fi în stare acum să fac o poesie, atât de sufăr.; căcĭ la mine geniul este în inimă, iar nu în cap: „Mourir et pourtant il y avait quelque chose là“ a ḑis Chenier [1]).

Nu sciŭ, dar nicĭ o dată nu am simţit nimic în capul meŭ, se înţelege că atât de nimic, dacă nicĭ o regulă de gramatică nu póte sta.

O! cum s'ar schimba acum durerea, de nu în fericire dar în uitare! Chiar pe tine... E. t'am cântat.

Aşĭ putea acum să scriŭ, dar nu o fac, pentru că trebuie să mĕ las în durere, şi apoĭ poimâine nu voiŭ putea să încep gramatica, căcĭ nu am nicĭ un subiect meditat. Din gramatică a trece în poesie, 'mi-e témă că o să aibă ceva miros de dînsa şi prin urmare o să fie rece. Apoĭ ce vreĭ să scriŭ în câte-va césurĭ?

Mâine trebue s'o las, nu, m'aşĭ alege cu durere numaĭ, maĭ bine să mĕ pun în pat, este singura mulţămire ce'mĭ lucesce tótă sĕptĕmâna patimelor, după patimă adastă învierea creştinul, eŭ mórtea căcĭ ea este pentru mine acum singura mângâere.

1) A muri; şi cu tóte acestea era ceva acolo (în cap).

Somnul dar. O! dar m'am mişcat atât în cât mĕ 'tem că nu va veni. Să las condeiul că 'mie témă. O sciŭ eŭ, pentru mine s'a dat a suferi numaĭ, fără a produce nimic. A! căcĭ nu are altul în locul meŭ, acea ce simţ în mine astă-séră? Ce frumuseţe de fiĭ ar produce! şi eŭ sunt silit a suferi numaĭ. „Alons, c'est ma destinée, il faut l'achever [1]). Maica mea! fratele meu! mĕ vedeţĭ voĭ óre? O dacă mĕ vedeţĭ, iertaţi-mĕ.

333 Noembrie 11

Duminică m'am sculat maĭ târḑiŭ, am citit, m'am spălat, gândindu-mĕ la mama, la starea mea de astă-ḑĭ, la miĭ altele, al căror resultat fu suspine. Am citit iarăşĭ şi séra după ce am lucrat puţină fisică, m'am pus în pat.

334 Noembre 12.

Am făcut încercarea, o deprindere, ca să ḑic aşa, a răbdăreĭ mele.

Am primit o scrisóre de la Vinterhalder, în momentul ce am deschis-o, până a nu mĕ apuca a citi nicĭ o vorbă, a venit engleza mea. In scrisóre maĭ vĕḑuĭ şi una mică cu slova Granteĭ; eĭ bine, mi-am luat lecţia de $1\,^1/_2$ ceas, fară ca să citesc şi m'am silit să am şi mintea aci. Intr'adevĕr că pentru mine a fost prea mult. De câte orĭ primesc scrisorĭ de la Vinterhalder, trebuie să'l admir şi să'l stimez. 'Mĭ ḑice că a vĕḑut pe Mad. Duchateau[2]) şi că a citit în chipul eĭ durere. Sărmană femee, saŭ maĭ bine sărmane femeĭ!

---

1) Aida, este destinul meŭ, trebue să'l îndeplinesc.
2) Dómna Pherechide.

335 Noembre 13

Am lucrat astă-ḍĭ și nu am fost în durere, însă adinéurĭ am citit câte-va rîndurĭ din Faust, și am turbat. Am veḍut tóte durerile mele, m'am mîndrit, vĕḍênd că mĕ întîlnesc așa de mult cu un ast-fel de om, m'am aprins, ardeam a lua condeiul, mĕ întristaiŭ că nu pociŭ, simțiĭ durere vĕḍênd că nu sciŭ nimic și mĕ desnădăjduiĭ vĕḍênd că în adevĕr nu mĕ înșel când cred că nimic maĭ ticălos ca omul. Cu tóte acestea, de voiŭ trăi și de voiŭ putea să mĕ scap de gramaticĭ, lucrurĭ carĭ sunt amândoĕ fórte *douteuses* [1]), atuncĭ voiŭ spune omenireĭ lucrurĭ ce vor fi prea frumóse pentru un om.

336 Nov. 14/26

Astă-séră asistat la primirea luĭ Grunau și Rucăreanu [2]) Până acum eram în potriva formelor masonice; acum le găsesc rele, numaĭ pentru că nu sunt făcute cu tótă asprimea primitivă; o medecină luată în porție maĭ mică de cât trebuie produce, adesea, chiar rĕŭ. Incă o lecție am luat asupra ambițieĭ omuluĭ.

337 Nov. 15/27.

Ciudat că omul nimic nu este; nicĭ o studie care să fie maĭ întinsă, care să'țĭ aducă maĭ multă plăcere, maĭ multe luminĭ și să te scârbească maĭ mult așĭ ḍice, să te încline la milă, dacă nu așĭ fi eŭ om. M'am silit de atâtea orĭ, lunĭ întregĭĭ să fac pe Krețeanu a nu maĭ purta pălăria strâmbă, și serios îĭ am ḍis, și în satiră, am pus în sfârșit o femee: M-me Duchateau îĭ a ḍis, nimic. Astăḍi am

1) Indoióse.
2) Primirea lor în loja masonică.

vĕḑut, cu mirare, că a pus'o dréptă. Cine fu acel puternic? O...[1]) ce i-am dat, numită le *bon-ton*.

Astă séră scoseĭ din deget veriga ce de 8 anĭ o port în deget, dată de Melinescu în momente de acelea ce nu se maĭ uită. In momentul ce am scos'o am simţit o durere, un gol, nu ḑic ca acela când 'ţĭ móre cine-va, dar ast-fel cum e când cleştele 'ţĭ trage o măsea. Dorul şi secul 'l simţ cu viuoiciune. Câtă plăcere aşĭ avea acum când aşĭ vedea că el nu este necinstit[2]). Cum l'aşĭ pune iarăşĭ în degetu-mĭ. O! de câte orĭ 'mĭ făceam vise de a găsi o femee căreia sĕ daŭ inelul. Câte nu mi 'l cerură? şi le-am ḑis că este cel de pe urmă dar ce voiŭ face uneĭ femeĭ. O om! om! om!

338 Nov. 16/28.

Am fost bolnav, am lucrat mereŭ, iată tot. O mică scrisóre de la Vinterhalder, mi-a făcut puţină plăcere. S'a împlinit proorocirea mea cu Rosenthal, că atuncĭ când îĭ va veni scrisórea cu banĭ, de la maică-sa, o să plângă.

Óre Granta de ce nu mi-a rĕspus? Sărmană femee!

339 Nov. 17/29.

Trecu fără să'mĭ aducă decât o muncă, o neplăcere şi un somn, dupe 3 ore nóptea.

340 Nov. 18/30.

Am fost astă-séră la ântêia adunare de Românĭ, ce hotărârăm a face în Paris, în tóte Dumini-

1) Cuvântul este indescifrabil.

2) Rosetti luase de la Mălinescu un inel în semn de legământ ca nu va înceta d'a lucra pentru patrie; credând că el s'a abătut de la acel angajament scóse inelul, dar maĭ târḑiŭ vĕḑu că se înşelase şi rupse inelul.

cile. Am ședut până la 9 și apoĭ, avênd și trébă, am fugit. Câtă vreme am fost cu dânșiĭ fură în unire, căcĭ cântaŭ și vălsuiaŭ. Nu sciŭ ce se va face până la sfârșit. Am scris luĭ E... o scrisóre ast-fel încât póte s'ó arate ca să dovedéscă că nu a avut nimic cu mine, dar ea va înțelege satira ce-ĭ fac, deșĭ cu o manieră fórte delicată, respectuósă, ba încă și cu iubire destulă.

'Mĭ pare rĕŭ de dênsa pentru că este femee, nenorocită, în vreme ce, dacă ar fi vrut, cu mine ș'ar fi găsit, póte, fericirea. Ea, ca om, are dorințe, schimbărĭ, setea de fericire ce o caută în tot și nu o póte găsi, căcĭ nu e, nicĭ nu o póte da decât filosofia, nu că voiŭ să ḑic că ți-o dă, ci te face să veḑĭ că nu te înșală, te face să te resignezĭ. Eŭ, am iarășĭ o ticăloșie a mĕ crede că pociŭ da fericirea unuĭ om! Ticălosul! Ticăloșĭ ce suntem!

341 Nov, 19.
Dec. 1.

Lucraiŭ până acum, fuseĭ astăḑĭ la cursurile carĭ aŭ început, citiĭ programa: miĭ de sciințe ce tóte doresc să le aflu, mare parte 'mĭ trebuesc, multe 'mĭ și plac, și să nu le sciŭ! Să nu poțĭ măcar să le asculțĭ! Totușĭ așĭ avea o idee de ele, așĭ vedea până unde s'a ridicat omul. Și nu pociŭ asculta de cât fórte puține! Și vreme nu am să lucrez mult, și vreme nu am să adăst mult sciința, căcĭ vârsta trece, căcĭ Românul are sete și fóme; am eŭ cel puțin pentru dânsul? Și să'țĭ fie fóme și sete, și să veḑĭ înainte-țĭ un pămînt plin de mâncărĭ și să ḑicĭ mi-e fóme, și să 'țĭ ḑicĭ iată pămêntul, curăță-l, ară'l, sémănă'l, adăstă să crécă sămănătura, să sĕ cócă, apoĭ seceră. curăță, spală, macină, frămîntă, cóce și mănîncă.

Mi-e sete? Iată sapa, sapă și veĭ găsi vîna; dar spre a lucra trebuie putere și vreme, și mie mi-e fóme, săpând voiŭ însătoșa și maĭ mult și mie 'mi-e sete acum; voiŭ muncĭ cu tóte aceste, alt-fel nu se póte. Apoĭ să aĭ și frică că póte pămîntul va fi sterp, saŭ rĕŭ cel puțin; vîna nu o veĭ găsi, saŭ nu'țĭ va da apă, saŭ va fi sălcie. A! nimic maĭ trist de cât să carĭ tocmaĭ când ți-e fóme, și apoĭ Christul dice: „Cere și ți se va da", Goethe o maĭ repetă: „Caută și veĭ găsi". Este adevĕr, însă când escĭ copil. Cu tóte astea voiŭ săpa.

Un om liber póte face tot, afară de cea ce legea îl opresce; un sclav nu póte face nimic, afară de ce legea îĭ ordonă.

342 Nov. 20. Dec. 2.

Am primit astădĭ o scrisóre de la Winterhalder, frumósă cum sunt tóte ale luĭ, ba încă une-orĭ, se apropie de sublim; 'mĭ dice că'l dóre pieptul. O! nu, nu, Winterhalder nu mĕ lăsa și tu! Dar nu, nu, asta nu se póte, nu se póte să fiŭ blestemat până atât. In adevĕr, deși am păcătuit, însă m'am îndreptat, mĕ silesc, din di în di, a mĕ sfinți și sufletul meŭ nicĭ o dată nu a fost criminal. Apoĭ, chiar așa de ar fi, nu cred că va putea el, să se ducă înainte de mine. Cu tóte acestea ar fi păcat să ne ducem; el cu mine, eŭ cu el, am face marĭ lucrurĭ. Sufletul meŭ este de împărat, al luĭ de rob, 'mĭ dice el, în scrisórea sa de adĭ. Nu a găsit bine expresia; de va fi așa, atuncĭ al meŭ este de acvilă, al luĭ de turturică, saŭ alte asemenea, blând, credincios, adesea și sublim.

Lasă-mĕ, Dómne, să'mĭ împlinesc misia ce simț că'mĭ aĭ dat, lasă-mĕ să pun în lucrare puterea, creația, ce simț în mine; luminează-mĕ tu, și voĭ fi vrednic de tine, de mama ce m'a născut.

342 Nov. 21.
Dec. 3.

Am primit rĕspuns de la Granta. Am citit de două orĭ scrisórea eĭ, de două orĭ am plâns, dar nu o lacrimă, două, ḑece; un plânş de acelea cum plânge fiul când sărută îngheţată mâna părintelui sĕŭ.

La cea de a doua, eraŭ faţă Rosenthal şi Creţeanu, trebuia să mă stăpânesc pentru cel din urmă, dar nu am putut. De ce am plâns? Nu sciŭ, dar sciŭ că plânsul venea când citeam scena de la morminte. Aşĭ dorĭ s'o maĭ citesc acea scrisóre, dar nu pot, nu am curagiul, să mĕ maĭ întâlnesc cu acele rîndurĭ.

Astă femee, saŭ ăst înger, 'mĭ scrie că omul cinstit, cu pilde marĭ, a făcut un mare bine patrieĭ. Madame Odobescu scrie luĭ Caracaş [1]), o odă de mine, în ăst punct.

A! frumósă este virtutea! Cât de marĭ şi grele să fie legile eĭ, sunt minute ca acestea, carĭ 'ţĭ plătesc anĭ de trude. Dacă aşĭ fi cel maĭ scelerat, dacă maĭ am rele în mine, dacă sunt chiar cel maĭ rĕŭ, aste două scrisorĭ sunt destul ca să facă din mine un om, carele sĕ jertféscă pentru Patrie, pentru virtute, maĭ mult de cât toţĭ.

Dar astăḑĭ am dobândit puterea să fac chiar întreprinderea luĭ *Bourgeois de Gand*, atât este adevĕr că pe un suflet, de voescĭ să'l înalţĭ, trebue să'l ridicĭ maĭ ântâiŭ într'o înălţime ca pe un *cerf-volant* (smeŭ) şi de acolo să'ĭ daĭ drumul, căcĭ ast-fel, depărtat de atracţia pămîntuluĭ, împedicat de păturile de vênt, aerul maĭ subţire odată cunoscut de dânsul, nu maĭ póte cădea.

O! câte se trec în mine astă séră, dar nu pociŭ ḑice nimic de cât: maică, iartă-mĕ.

---

1) Fratele dómneĭ Odobescu.

244 Nov. 22.

Nimic.

345 Nov. 23.

Nimic, viaţă de om.

346 Nov. 24.

Şcolarii eraŭ să mérgă toţĭ la Quinet să-ĭ mulţuméscă, eŭ nevoind a pierde cursul de istorie, nu am voit să merg; am plecat la curs, dar când mĕ apropiasem iată studenţiĭ că treceaŭ toţĭ în rîndurĭ, a fost cu neputinţă, Golescu mĕ ţinu, dar nu maĭ eram de cât o materie inertă ce a primit o impulsiune, trebui să merg încotro mĕ împingea. Sunt 12 $^1/_2$, o durere de cap mĕ silesce să las scrisórea pentru a doua ḑi şi să mĕ culc.

347 Nov. 25, Duminecă.

Am umblat puţin, am citit ceva jurnale, am fost vr'o 2 ceasurĭ la adunarea Românilor, acum sunt deştept. O! şi mâine, mâine vor începe iar chinurile sĕptĕmâneĭ!

348 Nov 26.

Am lucrat neîncetat, lucrul acesta sterp are şi el avantagiul luĭ, te neroḑesce; cu tóte acestea m'am gândit adesea la Granta, până şi la neputinţa de a o lua de soţie, din pricina lipseĭ de avere şi a datoriilor mele [1]), la nesciinţa mea, la dorinţa de a sci, dar la acésta mĕ gândesc neîncetat. Acum sunt 10, o să mĕ pun în pat şi să citesc ceva poetic. Copiluluĭ când nu face o nebunie îĭ daĭ o coftură.

349 Nov. 27.

A ajuns e atât de monotonă viaţa mea, apoĭ şi

1) Rosetti face alusie la datoriile séle către ţéră.

gândirea-mĭ este și maĭ monotonă din pricina gramaticilor, în cât iaŭ condeiul să scriŭ și nu am ce, nicĭ chiar o regulă de gramaticĭ nu pot însemna căcĭ, de și staŭ cu ele maĭ tótă ḑiua, din nenorocire, nu învăț nicĭ una.

'Mĭ ḑiceam astă-ḑĭ că femeia, este dovedit, negreșit că tótă regula are excepțiunea eĭ, dar în general este dovedit că femeia nu iubesce de cât frumosul; eŭ, sunt bine urît la chip, de unde vine că tóte femeile, ce mĕ cunoscură mĕ iubiră? Iată și bĕtrâna engleza mea, pe care deși am oprit'o, însă prin taină tot hotărî a se duce la cursul de literatură ca să'mĭ ia note, fiind-că îĭ spusesem că așĭ dori sĕ ascult acel curs, fiind-că o să se vorbéscă de lord Byron, și nu am vreme.

Astă întrebare mĕ făcu să cred că sufletul meŭ e frumos; mĕ îndoesc, dar așĭ dori să fie așa.

'Mĭ ḑicea odată, cine-va, că dacă omul ar fi cum vreaŭ eŭ, nemuritor, atuncĭ ar fi fórte rĕŭ. Mĕ miră, căcĭ eŭ acum era să ḑic — ce'mĭ folosesce a fi mare, nobil, sfînt, în minte și în suflet astăḑĭ, dacă mâine o să mor? Eŭ unul sciŭ că dacă mi-aĭ da pe mama, pe frate-meŭ și încă vr'o 5 saŭ 6 din ceĭ viĭ pe care îĭ iubesc, și o viață de 1000 de anĭ măcar, așĭ fi îndoit maĭ bun; de mi aĭ da-o eternă, așĭ fi ca eternitatea de mare de solid; dumneḑeesc m'așĭ face.

350 Nov. 28.

Astă séră o trecuĭ lucrând scrisórea Granteĭ; vremea din învățătură o perduĭ și nu scriseiŭ cea ce voiam. Am maĭ ḑis-o, am sórta femeeĭ ce leapădă.

351. 352 Nov. 29, 30.

Erĭ séră, scriind Granteĭ, vorbind asupra patrieĭ, 'mĭ reamintiĭ ḑiua sosireĭ mele în Bucurescĭ. Am

revĕḑut acea ḑi, acea scenă a sosireĭ mele și momentul întâlnireĭ mele cu mama. Ce blestem a avea o imaginație așa încât să'țĭ aducă trecutul întocmaĭ ca presentul, să veḑĭ tot, tot ; durerea mea fu atât de mare, plânsul și agonia, încât ținu tótă nóptea și astăḑĭ 'mĭ pare că m'am sculat de pe o bólă. Maica mea, îmĭ ḑiceaĭ, tu, cu un zîmbet dulce, că o să plâng amar la mormîntul tĕŭ. O ḑiceaĭ cam în glumă, o ḑiceaĭ căcĭ sciaĭ că te iubesc, o ḑiceaĭ căcĭ sciaĭ că sunt vinovat și că o să mĕ mustre cugetul, o ḑiceaĭ căcĭ sciaĭ tu, ce perde un fiu când perde pe mama sa. Dacă aĭ sciut, tu, acésta, cum aĭ putut muri ! negreșit că nu aĭ sciut'o desăvîrșit, căcĭ amorul te ar fi făcut să biruĭ și mórtea chiar.

Am primit o scrisóre de la Winterhalder. De voiŭ muri, numaĭ el ar putea, ajutat de acest jurnal, să mĕ descrie, căcĭ el mĕ cunósce binișor.

1/13 Dec. 353.

Am lucrat scrisórea Granteĭ.

2/14 Dec. 354.

Am lucrat și séra fu adunare la mine, așezarăm societatea și mĕ aleseră casier ; este o belea, însă eŭ am simțit bucurie, și o voiŭ simți tot dea-una, de câte orĭ Romaniĭ mĕ vor alege, la orĭ ce va fi, fie cât de mic.

3/15 Dec. 355.

Omul, se vede că este compus de maĭ multe grame de rĕutate și gelosie de cât de bunătate, căcĭ am vĕḑut că pentru a sfâșia pe un altul, a'l scădea din meritul luĭ, prea mulțĭ tovarășĭ sĕ găsesc ; spre a lăuda însă pe altul, mult maĭ puținĭ.

4/16 Dec. 356.

Am trecut ḑiua franţozind şi prescriind scrisórea Grantei.

5/17 Dec. 357.

De ce nu vĕḑ în alţiĭ cea ce vĕd în mine? voiŭ să vorbesc de nervele lor. Când aud un ton de musică, când aud un vers, o poesie, de ce nu trăsară, nu tremură eĭ, ca mine? Dece nu înebunesc, dece nu vin în frenesia ce vin eŭ, a nu vedea nimic, a sparge, cine maĭ scie ce? şi alte asemenea nebuniĭ. Acum pune Creţeanu mâna pe fórfecele ce le am de la biata S. . . şi mĕ înfioră, mi se păru o profanaţie.

Astăḑĭ am suferit óre cum, tótă ḑiua, tóte nervile 'mĭ sunt abătute, am recitit scrisórea adresată Granteĭ, m'am oprit la partea în care vorbesc de mama; apoĭ mâine este şi ajunul bóleĭ eĭ şi asta este pricina.

6/18 Dec. 358.

Astăḑĭ este ajunul bóleĭ eĭ.

7/19 Dec. 359.

Astăḑĭ este ântêia ḑi a bóleĭ eĭ; ce presimţire! Îndată ce mi s'a spus că este bolnavă eŭ, în loc să mĕ duc să o vĕḑ, am chemat pe medic, mĕ duc îndată în casă, o întreb, o pipăĭ şi la piciórele eĭ şeḑênd, mĕ culcaĭ pe dânsa, abea mĕ ţineam a nu plânge. Ce presimţire! ea 'mĭ ridică capul: ce plângĭ, 'mĭ ḑise? 'mĭ vorbi, 'mĭ dete poveţe, scurte şi fórte marĭ, ca tóte vorbele eĭ, şi'mĭ ḑise că mórtea eĭ trebuie să o socotesc ca mântuirea. Ce presimţire!

8/20 Dec. 360

Am suferit, am fugit astă séra, ca să scap de mine; am fost la Grunau. Ciudată viaţă! Nóptea am stat până la 2 cu Rosenthal.

9/21 Dec. 361

'L văd încă . . . . pe bătrânul Grunau. O! cum mă uitam la eĭ. Este ciudat cum 'mĭ ascundeam de mine însumĭ, frica, presimţirea ce aveam.

10/22 Dec. 362

Ce obosită era sărmana! Atâtea ḑile fără somn şi cu chinul acela, cu focul acela într'ênsa. Cum începuse, ea chiar, a perde răbdarea! Nu maĭ lua doctoriile decât de silă, cu indiferenţă şi cu tóte acestea, ar fi vrut un ajutor; nu de mórte, de durerĭ. O! când ar putea un condeiŭ să descrie acea ostenélă, ce era pe chipul eĭ, nu ar trebui o altă filosofie spre a arăta dovedit, ce ticălos este omul. Eŭ nu pociŭ să înţeleg cum ostenéla acea ce era în chipul eĭ, nu m'a făcut să mor. Dar înţeleg, pentru că n'am iubit destul, şi cu tóte astea sufăr, sufer, căcĭ deşi nu am perfecţĭa, o simţ.

Am în mine tot tipul eĭ, am în mine tótă dorinţa de a putea uşura orĭ ce durere; însă imperfect tot, şi dorinţă, şi iubire, şi scârbă de mine, tóte imperfecte, căcĭ vin, trec, şi iar vin, şi eŭ trăiesc.

11/23 Dec. 363

Deşi adăstam a 7-a ḑi, în care medicul nădăjduia crisa, însă eŭ, printr'un instinct ce am, mă temeam. Am fost şi eŭ chiar bolnav, n'am putut mânca, şi tot veninul scormo... mĭ aducea vărsăturĭ. Maica mea! óre eŭ te-am omorît, eŭ? căcĭ nu'ţĭ am adus un alt medic îndată?

Ea vĕḑuse binc că Grunau o înşela: „nu'mĭ dă nimic“ 'mĭ ḑicea, „nu veḑĭ tu că astea tóte sunt nimicurĭ?“ Grozavă este şi astă idee că eŭ singur am dat cu toporul în capul fericireĭ mele!

12|24 Dec. 364

Providenţa óre îngrijesce aşa de amănuntele vieţeĭ omuluĭ! Nu, ast-fel de îngrijirĭ numaĭ mama are. Providenţa, Dumneḑeŭ, este tată şi ca tatăl îngrijesce *en grand*. Acele amănunte, acele micĭ îngrijirĭ carĭ merg drept la inimă, numaĭ uneĭ mame sunt date a le avea, acelea nu le are tatăl. De unde dar 'mĭ vine mie acea îngrijire? Când perduĭ pe mama, în acele momente când o deşteptaĭ să-ĭ daŭ doctoria şi o vĕḑu-ĭ pentru ântêia dată că nu maĭ aude, sărmana, mi se pare că şi atuncĭ mĕ auḑi! nu am îndrăsnit să o maĭ strig, mi-a fost témă să nu-ĭ fac durere! Ea a făcut o mişcare, mi se pare că se silia să deschidă ochiĭ, mi se pare că voia să vorbéscă. Maică! o dată în viaţa mea am făcut şi eŭ o jertfă pentru tine; a fost atuncĭ că nu te am strigat, că nu te am sguduit. Sunt sigur că un minut măcar te aşĭ fi readus în viaţă; cel puţin sunt sigur că m'aĭ fi auḑit, dar nu, te-am respectat în acel minut; am preferat maĭ bine să pierḑ acel minut, de cât să'ţĭ fac ţie o durere.

. . . .

De unde mi-a venit acel respect? De unde mi-a venit că am respectat şi voia ta, de aţĭ aduce grijania? De unde mi-a venit că am îngenuchiat în acel minut, când nu maĭ credeam, nu în trupul fiuluĭ, dar nu maĭ credeam nicĭ în Dumneḑeul sĕŭ, deşi credeam póte, dar cel puţin îl desfidém. In minutul când robul este cu gâtul sub

securea călăuluĭ desfide el, pe stăpânul sĕŭ. De unde dar 'mĭ vine că eŭ am respectat acestea? De unde iarăşĭ mi-a venit puterea, nu fac acea ce premeditam: de a'mĭ da sufletul o dată cu tine? Preceptele téle să fie óre? Dumneḑeirea? saŭ că este în om un instinct, pus de providenţă, spre a'l duce pe calea cea dréptă, a'l lumina chiar în întunericul patimelor? Saŭ a fost lipsa de iubire, saŭ laşitatea mea? Nu maĭ sciu şi nicĭ nu pociŭ, nu cutez a filosofa în acel punct, căcĭ mi-e témă de parţialitate, mi-e témă că mĕ voiŭ erta.

Astă-ḑĭ iarăşĭ aşa. Am fost adesea în mare mustrare, dar astă-ḑĭ maĭ mult, că eŭ te am omorît ne aducându'ţĭ alt medic. Adesea mi-a venit să mĕ duc să sugrum pe Grunau. E bine! printr'o minune, m'am dus la un curs de medicină. Acolo ce spune acel medic? Că unde sunt medicĭ sunt maĭ puţinĭ morţĭ, că el nu lasă sânge de cât când bolnavul cere acésta, căcĭ atuncĭ la *croyance* lucréză, iar nu sângele; că chiar peripneumoniele le tratéză fără a lăsa sânge şi are experienţa că maĭ puţinĭ mor, când nu sunt sângeraţĭ, în aceste bóle.

Mi-aŭ adus óre-care uşurare aste vorbe, deşi 'mĭ-e témă să le cred, ca să nu mă ert[1]).

Astă-ḑĭ tóte veniră ca să mĕ oprésca a nu peri sub durere; astă-ḑĭ 'mĭ veni a crede că sunt ertat de mama, sciŭ eŭ că sunt ertat, căcĭ ea iartă dar 'mĭ veni a ḑice că sunt ertat. Am simţit óre-care linişte asupra învăţăturilor, chiar asupra limbelor şi gramaticeĭ, un fel de hotărîre liniştită a urma şi o asigurare că curând voiŭ isbuti a mĕ mântui de ele şi nu târḑiŭ, apoĭ că voiŭ isbuti a fi un om învăţat, un fórte bun profesor şi un om care a produs un mare bine patrieĭ luĭ.

---

1) Mama luĭ Rosetti a murit de peripneumonie.

Astă-séră, în sfîrşit, fuseĭ la loja masonică; 'mĭ deteră gradul al doilea, le făcuĭ un cuvînt de care toţĭ fură încântaţĭ şi mĕ numiră în postul de al doilea secretar, pe mine un strein, un necunoscut! Este un ce mic de tot, dar tot este, şi numele acele de secretar, ce mi'l deteră, mi se pare că este o prevestire că condeiuluĭ îĭ va şedea bine, o dată, în mâna mea. Cu tóte acestea 'mĭ pare rĕŭ că vĕd durerea-mĭ împuţinată.

Astă-séră veni medicul [1]). Tóte merg bine, 'mĭ dise, păzesce numaĭ a-ĭ ţine piciórele calde. Mĕ ascunseĭ după paravan, căcĭ nu mĕ lăsa a o priveghia, după paravan trecuĭ tótă nóptea. Eşiam din când în când. Petrecu o nópte fórte grea, în mare chin, am credut în câte-va rîndurĭ, că se va sfîrşi atât de rĕŭ îĭ a fost în cât m'a vădut venind, de multe orĭ, şi nu s'a supărat vĕdând că mi-am perdut somnul. Şi la dênsa acesta este fórte mare lucru. Despre diuă se linişti. Eŭ creduĭ că bóla face *Krisis*; îĭ maĭ încăldiĭ piciórele şi mĕ duseiŭ în odaia mea şi mĕ trîntiĭ puţin pe pat (aşa mi se pare, dar nu sunt sigur). Fu nóptea cea de pe urmă a suferinţelor eĭ. Mâine, o mâine, este o di [2]) în care creştinismul sărbéză nascerea mântuitoruluĭ, nascerea fericireĭ omenescĭ, şi eŭ, cu uşile închise, cu postul şi cu ruga, voiŭ sĕrba mórtea fericireĭ mele.

13/25 Dec. 365

Stăpâne! cum aĭ pus în mine ăst amestec de sfinţenie şi de nesimţire? Citiĭ acum câte-va scrisorĭ d'ale eĭ [3]) şi încă nu acelea în carĭ suferinţa cea mare este descrisă. Le citiĭ şi lăcrimile isvo-

1) Alusie la anul precedent, când veni medicul să vadă pe mama luĭ Rosetti.
2) După stilul noŭ.
3) D'ale mameĭ mele.

raŭ ; însă de ce curg ? Prin urmare durerea nu este mare. Mĕ mir acum, cum avuĭ puterea a o lăsa şi a pleca [1]). Şi cu tóte acestea atuncĭ plângeam, ca şi acum ; atuncĭ, ca şi acum, sciam ce este mama. De ce dar am lăsat'o ?

Stăpâne, te maĭ întreb, de ce ăst contrast în mine ? Negreşit este blestemul ce mic, l'am tras asupră-mĭ, căcĭ în multe şi felurite felurĭ am chinuit'o ; însă ce stricam eŭ, dacă nu sciam ce făceam.! Şi chiar când sciam, ce stric eŭ dacă greşiam ? Nu plăteam óre, cu lăcrămĭ, orĭ-ce greşélă ? Dar lăcrămile mele ea nu le sciea şi chiar de le ar fi sciut, nu ar fi folosit de cât să-ĭ măréscă durerea.

Stăpâne, escĭ póte, escĭ bun, însă escĭ un fel de bun neînţeles pentru mine. Póte că fac şi cu tine cum făceam cu dênsa, te sciu şi te măchnesc, mĕ căesc, dar în zadar şi, când te voiŭ perde, mĕ voiŭ căi şi maĭ în zădar.

Citiĭ, acum, o scrisóre a mea, ce-ĭ am adresat când eram la Craiova. Primisem de la dênsa, una în care, pentru întêiaşĭ dată, mĕ mângâia, vĕd că atuncĭ încă am simţit acea fericire, mĕ vĕd, mĕ cunosc în acea scrisóre, sunt acel amestec de sfînt şi de tigru, căcĭ îĭ spuĭ că pentru ântâiaşĭ dată mĕ mângâia. Câtă durere îĭ voiŭ fi pricinuit óre ! Ce mustrare de cuget. Şi cu tóte acestea 'mĭ aduc aminte că am plâns, când am citit acea scrisóre a eĭ. Nu, o mamă ar trebui ca pe fiul eĭ să nu'l mângâie, sĕ'l maltrateze, să fie rece către el. Aceea ar fi adevărată iubire ; dar nicĭ asta nu se póte. O maĭ ḑic : fericiţĭ ceĭ ce nu au cunoscut fericirea de a avea o mamă, dar fericiţĭ căcĭ, când o aŭ, nu sciŭ eĭ ce aŭ ; şi când nu o maĭ

---

5) Când plecă la Paris.

aŭ, atuncĭ învaţă a preţui ce aŭ avut şi nu maĭ aŭ. Nu am putere să urmez lectura scrisorilor eĭ, dar o voiŭ face; sciŭ bine că nu sunt în stare, a plesni de durere.

Acum eram fericit, acum eram în ceasurile ce o credeam mîntuită, acum eram la masă; am mâncat, am rîs, am glumit, eram vesel şi fericit. Poruncise de dimineaţă, în vremea ce lipseam din odaie, eram însă ascuns dupe paravan, chiemă pe Constantin, se uită prin casă să vaḑă de nu sunt acolo, întrebă încă — sărmana, până în ceasul din urmă o înşelaĭ — şi apoĭ îĭ ḑise că îndată se-ĭ facă o saltea nouă şi curată. Porunca nu avea nimic de lugubru, însă este destulă dovadă că ea scia că se duce, taină ce voia sĕ'mĭ facă. Nu am înţeles'o, însă am ḑis să o facă îndată; şi s'a şi pus în lucru. Venise ceasul 3, întrebase de maĭ multe orĭ de saltea şi şedea tot sculată; nu se culca nicĭ de cum, ne vorbea, ne spunea anecdote, limba îĭ era cam slabă dar mintea o avea întreagă. Vorbesce maĭ bine decât tine, 'mĭ ḑicea Luxiţa Mavrocordat. O rugaĭ să se maĭ culce, căcĭ ostenesce aşa; se rezămă un minut, ca să nu mĕ refuze. O! cum mĕ satira, când îĭ dam medicina — maĭ vîrtos cea din urmă — cu o mare satiră o lua. Am vĕḑut satira, dar însă nu am înţeles acea ce ea înţelegea, căcĭ o amesteca cu glume. Nu, astă femee era un înger, asta este sigur pentru orĭ cine o fi în stare să vaḑă. D'aci 'mĭ vin acele minute de sfinţenie.

Am vrut şi vroesc să scriu, dar care limbă, care poesie póte cuteza a descrie un ast-fel de suflet, asemenea întâmplărĭ şi chiar cea ce am simţit şi simţ eŭ? nu, nu a fost, nu este un asemenea condeiŭ. Maĭ citiĭ vr'o două. Ce stil, ce expresie, ce iubire!: „Este peste putinţă să'ţĭ descriu plăcerea pe

care am simţit'o când nu am primit scrisóre. Atuncĭ am simţit cât te iubesc. Fiĭ atent prin urmare la sănătate“ [1]).

4 ceasurĭ! Acum începuse a pierde răbdarea, 'mĭ cerea mereŭ salteaua, din ce în ce o cerea maĭ cu nerăbdare. Iĭ o aduseĭ, în sfêrşit. O věd, voia să se scóle, să o puie maĭ curând. „Staĭ, mamă îĭ am dis, să mă gândesc cum să te strămut“ mě gândiŭ, o ardicaĭ şi cu multă muncă, abea isbutiĭ, fără a-ĭ face mare deranjament, a o aşeza. Cam ostenise puţin, simţi însă mare mulţămire. „Era glodorósă, 'mĭ dise, cea vechie, pe acésta mě simţ bine „maĭ şed puţin,“ 'mĭ se pare, 'mĭ dise, că o să'mĭ vie un somn uşor“ — „Bine ar fi mamă, îĭ am dis, este multă vreme de când te chinuescĭ“, aci, rěspunsu-mĭ, fără a sci ce dic, fu adevěrat. O rugaĭ să maĭ ia o doctorie şi apoĭ să se culce. O luă, dar cu maniera ce o sorbea, 'mĭ făcu cea maĭ mare satiră; o lăsaĭ în sfârşit culcată şi eŭ, cu cea maĭ mare bucurie şi vesel, incepuĭ a vorbi cu Mavrocordatina. Era aprópe de 5 când audim glasul eĭ. Ascultaĭ ca la 5 minute, rosti un psalm al luĭ David. „Ce dice?“ mě întrebă Luxiţa. „Sě închină,“ îĭ am dis.

Ticălosul, şedeam departe de ea şi nu stam în genuchĭ să mě închin cu ea, să-ĭ sorb suflarea. Póte că Dumnedeŭ m'ar fi ascultat, póte că acea suflare m'ar fi sfinţit, m'ar fi făcut să capět ertarea, dar nu sciam, sěrmanul!

Maica mea, cu puţin înainte te văd resemată lângă perete, adăstând salteaua. Veni Costache [2]) „Danu, oh, Danu meŭ“ îĭ diseşĭ. Pe el numaĭ, 'l mângâiaşĭ pentru cea din urmă óră. Şi, în adevěr că el te-a mâhnit maĭ puţin de cât toţĭ ce aĭ

1) Acéstă frasă este scrisă în limba grecéscă.
2) Probabil C. Cornescu.

iubit. Iată'l acum; îl chemaĭ, îl îmbrățișaiŭ, în locul tĕŭ.

— Sciĭ, tu, cu cine aĭ vorbit astădĭ un an, la ceasul acesta?

— Da, mi-a dis.

'L maĭ ținuĭ puțin, 'l sărutaĭ în locuțĭ, şi'l lăsaiŭ să se ducă. Nu trebuie sĕ mĕ vadă, aşa voiaĭ tu, să nu sufere nimenĭ decât tu.

Aşa făcuĭ şi eŭ, cu el.

Acum sĕ sfêrşiră tóte vorbele, sunt aprópe 5. O să adorm. O, Maică! De sciam nu te aşĭ fi lăsat; cel puțin 'țĭ aşĭ fi cerut ertare. Dar nu a vrut cerul, căcĭ, tu, m'aĭ fi ertat, şi nu m'aşĭ crede blestemat precum merit a fi. *Oui, ici je puis dire que le ciel fut juste* [1]).

Recitiĭ în sfârşit, tóte scrierile ce am. Cea d'ântêia însă, care mi-a scris, înaintea plecăreĭ mele — dacă nu aşĭ fi simțit atuncĭ acea scrisóre, nu m'aşĭ osîndi, dar am resimțit'o — Mulțĭ sunt ce sciŭ câte lacrămĭ am vărsat, Dumnedeŭ, în sfîrşit, scie câtă durere aveam, când am plecat, şi cu tóte acestea am plecat! Iată, acésta este una din cele maĭ marĭ crime ale mele, de care, eŭ, de aşĭ fi judecătorul meŭ, sunt sigur că nu m'aşĭ erta.

Mĕ uit la ceasornic, mĕ uit la numărul 5 şi vĕd cât de fericit eram. Mĕ uit la 8. Acolo este arătătorul; de atuncĭ este oprit, nu maĭ umblă...

De la 5 până la 8 nu este departe; tot acel ceasornic este, tot acel 5; de ce însă acum 'l văd mort? de ce nu'mĭ dă nădejdea ce ceream atuncĭ? Şi cu tóte acestea 8 îmĭ dă o mare parte din acea durere [2]).

Veni-va óre, maica mea, o di în care să'l las să trécă de acel număr? Iar nădejde, iar vanitate!

1) Da, aci pot spune că cerul fu drept.
2) La 8 ore a murit mama luĭ Rosetti.

Să adăst ceasul 8 şi apoĭ să îngenunchiŭ la capul eĭ, ca să-şĭ dea sufletul în braţele mele.

Acésta va fi în tot de-a-una in ḑiua acésta, în ceasul acesta, pe cât voiŭ trăi.

Acésta va fi singura ḑi în care voiŭ posti, în care mĕ voiŭ închina.

Nu este ea sĕrbată ca ḑiua nascereĭ mântuitoruluĭ? E bine, o voiŭ sĕrba, şi eŭ, ca ḑiua îngropăreĭ a mântuitoruluĭ, a fericireĭ mele.

O! făcu ceasornicul meŭ un murmur şi mĕ înfioraĭ: acum vor bate 8. Aideţĭ.

15/27 Dec. 367

Astă-ḑĭ am îngropat-o.

17/29 Dec. 369

Sĕptĕmâna trecută şi cea-l'altă încă, mi-am neglijat fórte mult studiile gramaticale. Trebue să mĕ pun la regulă şi am început astă-ḑĭ. Din ḑi în ḑi vĕd ce viaţă fericită póte fi pentru cine-va născut într'o naţie luminată. Chiar nefiind un geniŭ, ne avênd stare, e destul să'ţĭ eĭ soţia la braţ, şi pe tótă ḑiua să petrecĭ 4 saŭ 5 ceasurĭ în cursurĭ. Ce de materie de iubire şi chiar de conversaţie cu dênsa la *cheminée*, séra, poţĭ culege.

18/20 Dec. 370.

Profesorul de literatură germană ḑicea, astă-ḑĭ, că durerea, negaţia, dorirea luĭ Lord Byron este protestantismul. Sărmanul, nu scie el că sunt suflete împăraţĭ şi suflete robĭ. Să-ĭ arăt eŭ în Lord Byron, cea maĭ mare afirmaţie de Dumneḑeŭ. Le voiŭ dovedi acésta, de voiŭ trăi 4 saŭ 5 anĭ încă.

19|31 Dec. 37I

Se sfârsesce și anul acesta. Ce am perdut cu el? Multe. Ce am câștigat? Nimic. Cel puțin faceri de bine, cu banĭ, am făcut. Multe și, chiar acuma, asemenea s'aŭ sfîrșit, dând iarăși banĭ. Andronesculuĭ ca să sédă aci, căcĭ mi-a făgăduit că va studia; am dat și luĭ Rukie, mică sumă, dar nu mi-a maĭ rămas și mie de cheltuială de cât tot atâta. Am împărțit'o cu dênsul. Așĭ face maĭ mult de așĭ putea.

Maica mea iartă-mĕ, și tu fratele meŭ.

Decembre 20, 1845—Ianuarie 1, 1846.
372 dile de când nu maĭ am mamă.

Joĭ, 12 ore noaptea.

Bate 12 — douĕ-spre-dece bătăturĭ — Sună încă clopotul de loviturile ciocanuluĭ. Bătaia a stătut, dar el tot sună — ca inima mea — lovirea a stătut, dér durerea tot este.

In acest moment ce este în lume? — Uniĭ se îmbrăcișéză. Alțiĭ cu pahare în mână se salută; alțiĭ zac. — Durerĭ, suferințe! — Alțiĭ cu condeiul în mână salută anul noŭ. — Alțiĭ blăstémă trecutul și salută viitorul.

Alțiĭ se nasc și alțiĭ mor.

Eŭ ce fac? Nicĭ unele din acestea.

Plecă cel l'alt, veni acest an și nu maĭ sciŭ dacă în adevĕr simț ceva. Fiă bun, fiă rĕŭ; fiă vesel, fiă trist. Mi sĕ pare că ast-fel în tocmaĭ trebuie sĕ fiă un vechiŭ prisonier când vede eșind acela ce îĭ dete tortura, și intrând acela ce o sĕ-ĭ facă întrebarea. Ântêiŭ a fost întrebarea și iarăși tortura.

Intr'uă clipă acum revĕduĭ câte-va intrărĭ de a-

cestea ale anuluĭ. Ce deosebire însă, în aparență numaĭ.

Cum am ḑis: întrebarea şi tortura, tortura şi întrebarea.

Un an numaĭ, și cel d'ântêiŭ de care 'mĭ aduc aminte, 1833 mi se pare, acela a fost singurul ce a sciut să mĕ înşale frumos. A fost ca o femeiă care scie sĕ'şĭ maschezo bine chipul şi trupul, astfel în cât o crede cine-va de mare frumusețe. Dar óre femeia este de vină? Nu, este orbirea și neesperiența tînĕretuluĭ.

Eram de 16 anĭ numaĭ și intrasem în miliție. Pe o catedră de m'așĭ urca astă-ḑĭ, nicĭ a treia parte din acea fericire nu așĭ simți.

Pe urmă încet, încet, fie-care an începu a pleca ca o părticică din fericirea mea, și cel noŭ a venit, din ce în ce maĭ posomorît, și a plecat rupênd din ea încă o bucățică maĭ mare.

Alt, alt an apoĭ: mi-aduc aminte că m'am privat câte-va ḑile, înaintea sosireĭ luĭ, și dupĕ sosireĭ, de a'mĭ vedea amanta. M'am făcut mănios pe dênsa, căcĭ nu aveam cu ce-ĭ cumpăra un dar, — Eram fericit.

Óre nu era deja o bună perdere de ilusiunĭ?

Nu era o dovadă că începusem a vedea că darul e de trebuință în amor?

Dar însă tot eram fericit, căcĭ nu vĕḑusem încă că el este stîlpul, temelia amoruluĭ.

Alt an apoĭ veni. Eram în Giurgiŭ cu Engel [1]) Acela mi se pare că a fost unul din ceĭ maĭ bunĭ anĭ, căcĭ eram cu Engel, adică beat de vin.

Pe urmă eșiĭ din miliție. Am plecat la Andronescu, îl vĕḑ încă în beciul luĭ. Dómne, ângeriĭ sunt óre maĭ bunĭ, maĭ nevinovațĭ și cu maĭ multă iubire!

1) Ofițerul care comanda escadronul luĭ C. A. Rosetti.

Scriseĭ cu sângele meŭ, o urare, un jurămênt, numaĭ sciŭ ce! Ce, dic aci? O vorbă e de ajuns. Andronescu de multă vreme a perdut acel sfînt contract[2]).

Când m'am întors a casă, intraĭ în odaia-mĭ. Aprinseĭ lumînarea. Tótă odaia mea o vĕd albă: mese, perdele, scândurĭ, uşe — cu tibişir tot era scris — versurĭ. Mĕ puseĭ cu grabă a le citi. Le găsiĭ şirul, le simţiĭ frumuseţea — de şi atuncĭ nu puteam face nicĭ un vers măcar. Ce să maĭ dic aci? — O vorbă numaĭ: era un prieten ce scrisese. Numele luĭ? Rămniceanu. — Unde este acum poetul? — Nu sciŭ, dar trupul luĭ sciu că este ţĕrînă.

Apoĭ veni cel l'alt an, maĭ puţin, mult maĭ puţin vesel.

Aniĭ, pentru mine, vin ca corpurile în căderea lor, cu o putere din ce în ce maĭ grăbită.

Eram la Pitescĭ. Cu o amantă şi o prietenă — Ce să maĭ spun? O vorbă iarăşĭ. Unde este amanta? — Din depravaţie în depravaţie cădu şi acum 'şĭ părăsi şi ţéra; numaĭ sciŭ de trăesce chiar. Prietena? — Ţĕrînă.

Veni apoĭ alt an. Eram cu un nou prieten. Câte-va dile închişĭ amêndouĭ, ş'apoĭ despărţiţĭ—fără nicĭ o vină —De aci monotonie.

Se duc, vin aniĭ, cu câte o nouă durere. Veni în sfârşit 1843. Aveam un frate, o mamă. Se duse anul şi'mĭ luă fratele.

Veni 1844. Amorul 'l prefăcuĭ în prieteşug—'mĭ era dulce acel prieteşug! Aveam o prietină. Aveam o mamă.

Eŭ eram în Paris, cu un alt prietin, acela cu care fusesem închis; 'l regăsisem în sfârşit.

Maĭ aveam încă pe Rosenthal, pe care 'l adĕs-

2) Probabil face ilusie la un legămênt ce'l luase şi pe care Andronescu l'a distrus spre a se deslega de el.

tam şi pe Stoltz, care era încă în Bucurescĭ. Dér aveam şi pe Andronescu şi pe Winterhalder, pot ḑice, căcĭ începusem a crede şi într'ênşiĭ. Decĭ eram încă fericit, căcĭ toţĭ aceştia eram sigur că mĕ iubesc.

Aveam apoĭ nădejdea că lucrând 3 saŭ 4 anĭ, mĕ voiŭ întórce în patria mea, voĭ străluci prin sciinţă şi virtute, voĭ ferici, o ḑi mâcar, pe mama; voĭ ridica puţin patria mea şi ast-fel apoĭ mĕ voĭ sfêrşi şi eŭ, cu cugetul în pace, că mi-am împlinit frumos misia.

Lăsaĭ invăţătura, căcĭ aflaĭ că mama a pătimit. Mĕ întorseĭ în ţéră. Stoltz murise. Rosenthal bolnav. Câte-va lunĭ trecuse abia şi tóte ilusiile ce le formasem la venirea anuluĭ nou, sĕ cenuşiară; căcĭ nimic nu maĭ avuĭ.

Intră 1845.— L'am primit cu lăcrămĭ.—Oh, una numaĭ din ele cu fierbinţéla eĭ ar fi fost destul sĕ móie sórta, décă lăcrămile şi rugele ar putea sĕ o móie.

Cu venirea luĭ se duse biata Sophia [1]— Pierduĭ douĭ prietenĭ apoĭ—pierduĭ maĭ tot ce'mĭ rĕmăsese din ilusiĭ amoróse. Câte-va ceasurĭ până a nu veni acest an, primiĭ o scrisóre de la Brătianu în care 'mĭ ḑicea că bóla 'l silesce a trece în Italia. Şi eŭ care 'l adestam cu atâta nerăbdare; eŭ, carele din ḑi în ḑi simţeam iubirea mea pentru dênsul crescênd; eŭ care nu şciŭ să fi dorit o amantă maĭ mult de cât pe dênsul, carele mĕ gândeam cum să'mĭ regulez vremea ca să pot căpĕta pe tótă ḑiua un ceas, în carele să fiŭ cu dênsul,—să aflu aḑĭ că nu vine şi că bóla 'l silesce a trece în Italia.

Bólă! Italia! Iubirea mea! Tóte acestea sunt sinonime:

---

1) După cât cred, prima so[illegible] luĭ Winterhalder.

Bóla omóră.—Italia ce n'a omorît? — Iubirea mea ce n'a dărepănat!

Când a'şĭ enumĕra tóte câte se trec în mine, când a'şĭ zugrăvi aci tótă starea inimeĭ mele, negreşit că eŭ singur m'aşĭ înfiora. Bĕtrânul an ce se duse, în ce stare mĕ dete celuĭ ce veni, ce este şi maĭ slab, şi maĭ nesimţitor şi maĭ crud!

Puţin în adevĕr maĭ am a mĕ teme de el. Acela ce adesea a suferit temniţa, judecata, tortura, spovedania, când vine gâdea, puţin să înfiorează la vederea luĭ.

Cu tóte acestea tot maĭ am a pierde. Este ciudat omul, mĕ mir cum după atâtea perderĭ nu s'a maĭ secat inima mea. Nu că simt în acest moment vr'o frică, cu tóte acestea când m'am uitat la foile acesteĭ cărţĭ şi le-am vĕḑut aşa de albe şi frumóse, mi-a scăpat un suspin: Cine scie, mĭ-am ḑis, ce voĭ maĭ fi ursit să însemnez pe ele?

Omult este aşa, óre eŭ sunt maĭ laş? Simţ, sunt sigur încă, m'am cercetat tótă ḑiua şi chiar acum şi vĕd că nu am frică, că'l desfid, cum am ḑis,—cu tóte acestea simţ acum ceva căruia nu sciŭ ce nume să'ĭ daŭ. Sciŭ ce e, — mĕ tem nu de mine, dar mĕ tem să nu maĭ fac ceva nenorociţĭ.

Cât pentru mine, an noŭ, iată-mĕ, lovesce-mĕ că rîḑ de tine, 'mĭ bat joc. In turbarea ta lovindu-mĕ, simţ aceia ce aş simţi când aş vedea un om înfuriat lovind cu palma sa o piatră.

Rosenthal mi a adus portretul luĭ, drept dar. Ce mult mĕ iubesce omul acesta! Putea-voĭ óre să 'ţĭ plătesc astă iubire! O, şi iubirea ta 'mĭ este îndoit scumpă căcĭ o scia mama. Murind, ea era sigură că nu sunt de tot strein, fiind-că te-am pe tine. Putea-voĭ óre dragul meŭ, ţie şi patrieĭ mele...

Ce fac? doriri. — Nu, bĕtrân blestemat [1]) nu, din gura mea, venirea ta nu va audi nicĭ o urare. Nicĭ să te cânt, nicĭ să te rog, nicĭ să te blestem chiar nu mĕ maĭ înjosesc. Fă ce vreĭ, te aştept. Nu, nimic din acestea nu voĭ face, de aş sci chiar că mĕ voiŭ asemăna cu satana, gonit din cer. Dér, rĕstogolindu-mĕ pe gurile iaduluĭ ca dênsul, voiŭ suferi şi te voiŭ despreţui. De cât rob ţie, maĭ bine stăpân în iad.

Maica mea! astă séră ţi-am făcut o plăcere. M'aĭ vĕdut tu óre? Am dat iubituluĭ tĕŭ Costache [2]) un portofoliŭ cu un condeiŭ, ce am aflat că'l dorea.

O, décă tu m'aĭ vĕdut, sunt sigur că o să mĕ bine-cuvintezĭ; de nu m'aĭ vĕdut, tot e bine, am făcut ceea-ce tu aĭ fi făcut; am făcut acea ce 'ţĭ ar fi adus ţie mulţumire, bucurie încă. E bine, cugetul meŭ este destul ca să'mĭ plătéscă. Când fac vr'o faptă ce sciŭ eŭ câte-ar fi mulţumit, cugetul meŭ 'mĭ plătesce aşa de bine, în cât simţ, maică aşa, par'că m'aĭ săruta tu.

Decembrie 21, 1845—Ianuarie 2, 1846
373 dile de când nu maĭ am mamă.

Am trimis profesoruluĭ frances un ceasornic şi celeĭ de englezesce un Shakespear ilustrat. Ce deosebire între bărbat şi femeiă şi aci! ce nobile mulţumirĭ din partea eĭ; ce..., nu sciŭ ce nume să-ĭ daŭ? o să-ĭ dic mulţumire pĕmîntéscă. Cine mĕ va citi, de va avea suflet, va sci să mĕ înţelégă.

Adĭ nu avuĭ nimic. Am lucrat, iată totul.

'Mĭ dicea englesa: Ce să'ţĭ urez? Ciudată sórtă!

---

1) Se adreséză anuluĭ ce vine.
2) Costache Cornescu.

Să nu maĭ am eŭ nicĭ chiar ce cere anuluĭ acesta! Și în adevĕr că l'așĭ trece printre ceĭ fericițĭ, décă nu mi-ar aduce vre-un rĕŭ. De nu m'ar bate cel puțin cu biciul ce scie el că mĕ dóre: cu mórtea ființilor ce maĭ iubesc, séŭ în carĭ nădăjduesc că o să aducă vre-un bine țĕreĭ mele, căcĭ ce póte să'mĭ aducă mie anul? Să'mĭ dea pe Granta de soție? [1]) Asta e un bine pe care putém să'l am și pe care l'am jertfit pentru că nu am starea mea; și acésta ce o am este a mameĭ mele, adică a Patrieĭ și a săracilor, destulă durere încerc că sunt silit de o cam-dată a mĕ împrumuta de la dênsa [2]).

Nu, nicĭ o fericire nu'mĭ póte da nimenĭ, de cât sĕ pot sĕvêrși învĕțăturile, séŭ cel puțin gramaticele. [3]) Nicĭ una, nicĭ cea l'altă, anul acesta nu mi-o póte da.

Așa dér maĭ repet, l'așĭ considera între aniĭ ceĭ maĭ fericițĭ, dacă ființele ce iubesc nu ar pătimi nimic și maĭ cu sémă de nu ar muri nimenĭ din eĭ.

O, când așĭ putea într'ênsul să mĕ scap și de gramaticĭ! dér nu, acésta ar fi prea mult, să aștept de la nisce *boerĭ*, de la nisce *nobilĭ*, așa cum, după maniera ce ne trateză, să arată că ar fi aniĭ 4).

Am acum și un călindar, pe tótă séra voĭ șterge

---

1) D-ra Maria Grant, pe care Rosetti o cunoscuse în casa luĭ Odobescu și aprețiase nobilele séle simțiminte. Se scie că maĭ în urmă acéstă căsătorie se făcu, Maria Grant devenind Maria C. A. Rosetti.

2) Este de observat că Rosetti nu privea averea moștenită ca a sa, ci numaĭ pe aceia ce el ar fi câștigat'o prin munca sa. Averea moștenită aparținea Patrieĭ și săracilor, cărora o restitui, după cum să scie, înainte și după revoluția din 1848. Cea ce cheltuia pentru studiĭ din acea avere, considera decĭ, ca un împrumut. Nu voia să se însóre spre a nu cheltui aceĭ banĭ.

3) Pentru Rosetti studiile universitare eraŭ o simplă gramatică, iar prin învățătură, înțelegea studiile ce le facem singurĭ, după ce scim gramatica, adecă am dobândit o diplomă.

4) Disprețul ce'l avea Rosetti pentru boieriĭ reiese în tóte scrierile séle. Ce e rĕŭ trebue să fie boier. De aceia aniĭ ceĭ rĕĭ trebuiaŭ, după el, să fie nobilĭ, să fie boierĭ.

diua ce va trece fară să fac vr'uă faptă frumósă, folositóre omenireĭ, adecă sublimă şi diua ce va trece fără să'mĭ vie vre'o fericire. Cu alte vorbe, voĭ şterge tóte dilele.

Acum sunt 10 şi jumătate séra, mĕ duc să şterg diua, să aşez sculătorul[1]) dimineţeĭ şi să mĕ arunc în braţele fericireĭ, ale somnuluĭ.

22 Decembrie 1845—3 Ianuarie 1846. Sămbătă 374.

S'a isprăvit, acum nu o maĭ tăgăduesc. După multe cercetărĭ, m'am asigurat în sfârşit că sunt şi încă că sunt un mare poet.

Póte că nimenĭ nu va dice acésta, póte că nu voĭ fi în stare nicĭ o dată să scriŭ ceva mare; însă acésta nu mĕ va opri de a mĕ sci eŭ că sunt.

Acésta nu este un egoism, căcĭ nu vĕd în ce mĕ póte mândri, căcĭ nu este nicĭ de cum un merit al meŭ, fiind-că nu m'am făcut eŭ.

Nu înţeleg în adevĕr, cum se mândresc uniĭ ce sunt nobilĭ din nascere, aceĭ ce sunt poeţĭ, frumoşĭ, şi alte asemenea calităţĭ ce nu sunt ale lor ci ale părinţilor lor, séu ale natureĭ. Aşa dar eŭ nu simţ de cât bucuria mulţumireĭ ce simte un proprietar în a căruĭ moşie pĕmîntul e roditor. Cu tóte acestea până acum nu găsesc de cât marĭ durerĭ în acéstă rodire. Dar înţeleg acum de ce ómeniĭ mĕ iaŭ de nebun. Firesce, căcĭ acea ce simţ eŭ este nebunie, pentru ceĭ ce nu pot simţi aşa.

In ochiĭ lor este nebunie a pătimĭ fórte. Mĕ privesc ca pe o fiară fiind-că am lăsat pe mama a pătimi şi am venit la Paris. Câte de aceste!

23 Decembre 1845—4 Ianuarie 1846. Duminică 375.

Am umblat ca să preumblu pe Costache [1]) şi

1) Ceasornicul care avea sonerie pentru a'l deştepta diminéţa.

1) C. Cornescu, fiind în liceu la Paris C. A. Rosetti, vĕrul sĕŭ, 'l lua sĕrbătorile spre a'l plimba.

'ĭ-am făcut portretul de l'am trimes mameĭ séle. Imĭ place, décă n'am putut să fericesc pe mama mea, să fac o bucurie celor l'alte mame. Nu sciŭ de ce mi se pare că bucur pe a mea, când bucur o mamă.

24 Decembrie 1845—5 Ianuarie 1846. Lunĭ 376.

Astă-ḑĭ m'am asigurat de un defect mare ce am şi am hotărît a mĕ sili să'l îndreptez. Voĭ încerca a nu pierde judecata şi a nu lucra nicĭ vorbi nimica cu repeḑiciune, urmând impresiunea inimeĭ, fie chiar şi nobilă mînia.

Am vĕḑut pe Costaforu şi, necăjit fiind-că nu vine în adunarea nóstră, părĕndumi-se, (ḑic părêndumi-se pentru că nu sunt încă sigur déca el nu are óre-care virtute, dér cred că încă nu póte să sacrifice existenţa sa pentru dênsa), părêndumi-se dér că el nu vine fiindu-ĭ témă de stăpânire; necăjindu-mĕ de acéstă micşorare, l'am acostat fórte repede; am fost pe urmă la el şi am încercat óre cum sĕ îndulcesc repeḑiciunea mea, dér nu cred că am isbutit.

De'l luam cu óre-care diplomaţie póte că isbuteam. Am făcut rĕŭ. Cu tóte acestea urăsc aşa de mult diplomatica prefăcătoria, în cât nu mĕ pot stăpâni a nu mĕ revolta la ideia numaĭ, de a o lua eŭ; vĕḑ însă că în asemenea împrejurărĭ este óre cum de trebuinţă.

25 Decembrie 1845—6 Ianuarie 1846. 377 Marţĭ.

Astă-ḑĭ în ţéra mea este naşterea Christuluĭ. — Serbărĭ, veseliĭ! Şi în adevăr că mulţĭ sunt veselĭ. Uniĭ pentru că scăpăm de post; alţiĭ că începe balul mascat, şi au cuvînt a se bucura de acésta, căcĭ în adevĕr al nostru este unul din cele maĭ

bune, fiind-că tóte clasele sunt una. Ș'apoĭ, când un amant póte fi maĭ fericit decât când 'șĭ vede amanta cu o mască! Acesta este singurul mijloc de a avea o fericire maĭ îndelungată, căcĭ nu se pot vedea neadevĕrurile în chipul eĭ. Cu tóte că, ce trebuie o mască când iubescĭ? Carĭ ochĭ ce iubesc pot vedea un asemenea adevĕr?

Iată acum treĭ anĭ de ḑile, că aceste sĕrbătorĭ nu le petrec cu mama, patru de când nu maĭ furăm câte treĭ la o masă, mama cu fiiĭ eĭ [1]. Ce blestem este pe bietul om!

Nu tăgăduesc că, prin urmare de este, nu póte fi fără a fi bun și drept. Însă este un fel de bunătate, cum am maĭ ḑis, ce adesea este de neînțeles. Iubire și mórte! Despărțirea, fie chiar după cum ḑic vremelnică, tot nu o înțeleg. Décă trebuia să fie, trebuia să o facă să vie odată la toțĭ ceĭ ce se iubesc, séŭ sĕ fi făcut ca în momentul ce pierḑĭ pe cel ce iubescĭ, sĕ'l poțĭ uita îndată, și de tot, de tot.

26 Decembrie 1845—7 Ianuarie 1846. 378 Mercurĭ.

Am primit o scrisóre de la Winterhalder și alta de la Obedeanu [2]. Amândoĭ mĕ chiamă înapoĭ; maĭ cu sémă Obedeanu, întrebuințéză nisce cuvinte fórte resonabile, cel puțin fórte tinere: „Vie-țĭ cel puțin dorul de lutul părintesc.“ Dér, dragă Obedene, mi-e dor de acel lut, însă tocmaĭ acel dor trebuie să mĕ facă a sta aicĭ, ca sĕ pot odată venind, să nu-ĭ aduc rușinea, nu, fie ce va fi, mĕ voĭ chinui, voĭ suferi trudele streinătățiĭ, voĭ suferi trudele morale și fisice, mĕ voiŭ priva de orĭ-ce plăcere, dér voĭ rămânea pe câtă vreme voĭ avea o scânteie de nădejde, că voiŭ putea face ceva.

1) Murise și Dumitru, fratele luĭ C. A. Rosetti.
2) Bĕtrânul Obedeanu, unchiul luĭ C. A. Rosetti.

Am fost puțin, erĭ, la Rosenthal și m'am speriat de frigul ce era acolo. Sĕrmanul om! cum se chinuesce, cum se prîvează de totul, numaĭ pentru a eși din mediocritate. Iată în adevĕr dovedĭ destule că va ajunge mare omul acesta. Este ciudat cum ținta cea nobilă dă puterĭ.

Sunt aci mulțĭ românĭ ce nu aŭ altă țintă de cât a învĕța atât cât trebue, spre a momi lumea ca să le dea banĭ. Nicĭ unul din eĭ nu șéde în frig ca Rosenthal, nicĭ unul din eĭ nu suferă de despărțirea părinților lor, ca dênsul. Pentru ce nu aŭ astă putere? Puntru că ținta nu le este nobilă. Omul când apucă spre fapte rele, drumul este deschis și povârnit. Numaĭ virtutea dă putere mare. Vițiosul tot-d'auna este slab și laș.

27 Decembrie 1845—8 Ianuarie 1846. Joĭ 379.

Am lucrat până acum când bate 10, dér lucru cum lucréză copilul ce voiesce a orbi pe profesorul sĕŭ.

Astă séră sunt obosit sufletesce. Nu sciŭ de ce iar mi-a slăbit puterea ce trebuia să am, de a suferi acest fel de lucru sterp și felul acesta de viață. Așĭ voi să scriŭ ceva, sĕ fiŭ în țéra mea un scriitor bun și un profesor.

Așĭ voi și o femeiă, séŭ cel puțin o adunare de femeĭ. Acestea le doresc mereŭ.

Dar adesea am putere pe mine, în cât aceste dorințe nu'mĭ fac trudă și lucrul 'l sufĕr maĭ cu răbdare. Astă séră însă nu este așa, dar negreșit că trebuia să fie așa fiind-că iată câte-va dile de când nu am suferit moralicesce. Acele micĭ durerĭ nu le socotesc, fiind-că ele sunt de miĭ de orĭ pe di.

O! de mi-ar da Dumnedeŭ putere a răbda, și

o parte măcar să se împlinéscă din cele ce voesc ca face, totuşĭ aşĭfi răsplătit. Dar acésta nu se va putea face pênăe tu, iubită şi nenorocită maică, nu mĕ veĭ erta!

Dragul meŭ frate! de mult nu am maĭ ḑis nimic de tine. Tu însă sciĭ că nu este nicĭ o ḑi, în care să nu vorbesc în mine, cu tine, şi alt-fel nu s'ar putea, orĭ-ce voĭ auḑi, orĭ-ce voĭ citi frumos trebue să fie una din vorbele tale.

Primesc o îmbrăţişare[1])

28 Decembrie 1845—9 Ianuarie 1846. Vinerĭ 380.

Din viéţa stérpă nu póte eşi, de cât iar stărpiciune. Clopotul cel maĭ sunător, când nu va fi aer, nu va da sunet.

O inimă fără amor şi un om închis între patru ziduri, cu 8 gramaticĭ, nu póte da nicĭ un sunet.

Prin urmare n'am ce scri.

29 Decembrie 1845—10 Ianuarie 1846. Sâmbătă 381.

Am eşit astă séră cu Rosenthal şi Grunau[2]) mergênd aşa, în cursul întêmplăreĭ, intrarăm într'o cafenea şi luarăm o cafea.

Aci, era o femeie cu amantul eĭ pe care el o cunoscea şi eŭ nu. De o dată el 'mĭ ḑice că voesce sĕ'ĭ scrie douĕ vorbe. Găsiĭ condeiu de plumb şi hârtia şi el scrise, dar îmĭ ḑise că nu scie cum să'ĭ dea biletul. 'L luaĭ, pênă să trécă o clipă biletul fu dat.

Dar ca să scie ea că biletul este de la el, ca

1) Dumitru Roseti, care era mult maĭ în vêrstă de cât C. A. Rosetti fu pentru dênsul ca un părinte. Era un spirit superior, cult şi cu o mare memorie. El inspiră, în parte, luĭ C. A. Rosetti iubirea de lucru şi simţiminte nobile, călăuḑindu-l în primele sale lecturĭ.

2) Doctorul Grunau care s'a stabilit în urmă în Bucurescĭ.

să scie că el are tótă încrederea în mine, ca să sciŭ eŭ că amantul printr'o oglindă, ce era fața-ĭ, póte vedea totul ?

Cum se făcură aceste tóte? — In gura mare le dicea tóte, chiar luĭ; luĭ și nimic nu înțelegea și toțĭ rîdeaŭ de cele ce dicea el, rîdeaŭ ca nisce nebunĭ.

In sfârșit făcurăm atâta, în cât Rosenthal 'mĭ dise că vom putea guverna și lumea, noĭ amêndoĭ. E, cine nu cunósce astă putere a unireĭ? De când nu umblu pentru dênsa? De câte orĭ am propus'o Golesculuĭ, și chiar deună-dĭ

Care este acuma nădejdea mea? a învěța și apoĭ a mě asocia cu treĭ saŭ patru ómenĭ, care vor fi cu talent și cu desăvêrșire devotament. A dobîndi treĭ, patru femeĭ, în felul Granteĭ — și cu ele și prin ele, să dobîndim totul. Ințeleg dobîndire de bine, nu de interes personal, nu de stăpânire ambițiósă. Dar asta 'mĭ este dorința, asta'mĭ este planul. Astă ideie 'mĭ dă putere a lucra, căcĭ într'ênsa numaĭ věd mijlocul a lumina patria mea.

Te pismuesc, Văcărescule, că aĭ apucat înaintea mea de aĭ rimat aceste vorbe:

„*La fapte bune, puțin s'adună*
„*Mult, puținĭ, bunĭ împreună.*

In sfârșit fie, tu le-aĭ rimat și eŭ le voiŭ sfinți prin punerea în lucrare și isbândă; căcĭ sunt sigur că voĭ isbândi, dacă nu mě va împedica... A, te blestem mórte! te blestem căcĭ m'aĭ nenorocit; căcĭ de tine numaĭ mě tem, tu numaĭ aĭ putut să mě subjugĭ și, după tine vine gramatica.

31 Decembrie 1845—12 Ianuarie 1846. Lunĭ 383.

M'am sculat astă-dĭ la 6 jum., dar 'mĭ era așa de somn și eram atât de slab, în cât șovăiam, m'am

şi culcat aséră cam târdiŭ. Am lucrat; acum sunt aprópe 9 ore séra. Mĕ voĭ culca ca să pot să mĕ scol mâine maĭ cu putere şi să mĕ găséscă adormit anul nou al românilor.

Acum un an eram fórte nenorocit, dar cel puţin tot a fost o fiinţă ce s'a ocupat de mine, biata Cămpinénca[1]). Óre'şĭ-o aduce ea, astă séră, aminte de mine? Nu cred. E, dar fie şi'a aşa! Ce'mĭ folosesce aducerea eĭ aminte.—Negreşit că aducêndu-şĭ aminte de un om ce lipsesce, o să'ĭ pară rĕŭ. Asta este folosul? Blestemat, egoist este omul! şi apoĭ şi astă l'altă ticăloşie, a găsi, în cel maĭ trist trecut, óre care bine şi în presinte nimic. Ce amestec.

Ce viaţă astă séră în ţara mea, ce de veselie! Dar câţĭ óre o fi şi plîngând!

O, când 'şĭ-ar cunósce starea lor şi ar avea o scînteiă de cinste, de amor, ar trebui toţĭ să plângă, toţĭ româniĭ.

Astă séră negreşit, E... va primi un dar, de la amantul eĭ. Şi eŭ, ticălosul, am iubit'o. Şi, cine scie, póte că şi acum o maĭ iubesc. Dar fie, merită a fi iubită căcĭ e femee—şi prin urmare nenorocită este.

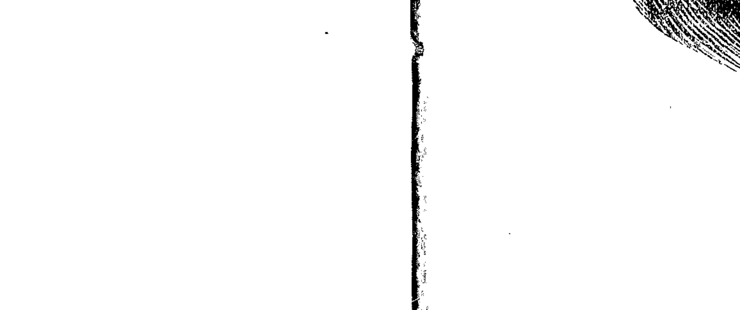
Te îmbrăţişez, nenorocite Vinterhalder.

---

1) Soţia luĭ Costache Câmpineanu.

II

NOTE INTIME

C. A. Rosetti

După un desen făcut de Negulicĭ în 1846

Paris de la 1846

LA

1848

1 (13) *Ianuarie* 1846.

Marțĭ 384.

In tóte e înapoĭ Romȃnul. — In tóte pânǎ și chiar în datǎ. Sĕrmanul! nu'mĭ va fi mie dat óre a'l face sǎ facǎ un pas înainte! Dar astǎ dorințǎ fi va egoism? vanitate? Fie orĭ-ce va fi, este destul încaĭ cǎ doresc un bine al Romȃnuluĭ și cǎ așĭ da totul pentru ca sǎ-i 'l pot face.

Astǎ-ḑĭ am dobândit iarășĭ o mare lecție; astǎ-ḑĭ am pierdut iarășĭ un defect mare ce avém: însǎ, deși era defect, isvorul 'l avea într'o sfințenie și perderea-ĭ 'mĭ face durere. Defectul era de a spune un ce maĭ tainic, la câte unul ce'l socoteam óre cum maĭ cinstit, cel puțin în lucrurĭ de la carĭ n'o sǎ aibǎ nicĭ un câștig spuindu-le.

Ast-fel am spus Krețulesculuĭ douĕ micĭ secrete și le-a spus altuia, fǎcêndu-mĭ un rĕŭ destul de mare.

Orĭ-ce cunoscințǎ o plǎtesc când o dobîndesc; și nu e destul atât: de ce mĕ coriges cu atât maĭ mult trebue sǎ mĕ fac ipocrit și sǎ desprețuesc pe ómenĭ.

. . . .

2 (15) *Ianuarie* 1846.

Jouĭ 385.

Am fost la un banchet și am vĕḑut maĭ pipăit cât de ticălósă este omenirea: cum că este osîndită a simți frumosul, a sci mijlócele prin care se póte dobîndi și tot de odată a fi stăpânită atât de patimĭ, în cât să nu pótă sĕ'l urmeze.

Și ómeniĭ sunt atât de ticăloșĭ în cât nicĭ de frumos nu vor să se lase, dar nicĭ de patimele lor, spre a dobîndi frumosul.

Eĭ vor a uni aceste două și ast-fel în cele maĭ frumóse lucrurĭ, îĭ veḑĭ că par a fi niște copiĭ: însă totul este denaturat la dênștĭ; căcĭ nicĭ copiĭ nu pot fi, ci niște ómenĭ ce cu sciință sĕ copilăresc, se înșélă eĭ pe dênșiĭ.

Copiĭ diformĭ!

Eĭ sciu că prin unire omul póte dobîndi totul, prin iubire: frăție. — Unire, conlucrare, sciŭ eĭ că pot ferici lumea în general și pe fie-care în parte; se unesc decĭ, fiind-că vor fericirea lumeĭ și maĭ cu sémă fie-care pe a sea, însă nu aŭ puterea să se desbrace de patimĭ și ast-fel acea unire atât de frumósă, atât de sfîntă, ajunge a fi o diformitate.

Intorcêndu-mĕ de la curs aflu că în lipsa mea a sosit o scrisóre recomandată. Cincĭ césurĭ am adestat să revie. In ce stare eram? puținĭ pot înțelege; cu tóte acestea am eșit din noŭ, căcĭ n'am voit să jertfesc o lecție, deși șciam că factorul o să vie în lipsa mea. Cine 'mĭ va mulțumi de aste jertfe? Cugetul meŭ.

De unde va fi acea scrisóre? Ce calamitate, ce nenorocire maĭ are ea să-mĭ vestéscă! Bănuesc că va fi de la E...; deși ea nu iubesce însă eŭ trebuie să sufer la nenorocirile eĭ, maĭ vîrtos când sunt și eŭ una din pricinĭ, fără să voiŭ, dar fie tot sunt

vinovat! O! ce n'așĭ da să pot să o fac fericită! Cel puțin să nu fi fost eŭ pricina atâtor calomniĭ ce maĭ cădură peste dênsa!

O, de unde va fi scrisórea? Ciudată sórtă! să am miĭ de rele a aștepta și nicĭ unul, nicĭ unul dar nicĭ un bine măcar!

In sfârșit reintraĭ și mi se aduse și scrisórea.

Am pus'o pe masă fără să am curagiul a o deschide. După multă trudă, m'am hotărît. M'adăstam numaĭ la o durere și am găsit o bucurie, ba încă o fericire a-șĭ putea spune. Și cu tóte acestea a fost și o durere pentru mine. Era de la Mălinescu, de la acel om ce m'a iubit și pe care l'am iubit, dar îl socoteam de pierdut. Acum îl redobêndiĭ, iată fericirea, dar l'am osîndit, l'am sfășiat pe nedrept, iată durerea.

Rosenthal 'mĭ spune că m'am purtat bine, fiind-că către dênsul, l'am scuzat și el l'a acuzat.

Insă nu, tot sunt vinovat, deși l'am apărat, deși îĭ am scris cerêndu-ĭ să se explice, atuncĭ când tóte eraŭ în potriva luĭ, sunt vinovat pentru că nu am adăstat până să scot inelul [1]).

In sfârșit 'ĭ-am făcut durere când 'ĭ-am scris. Trebuia ca scrisórea să fie maĭ bună, iar nu așa tare. Orĭ și cum asta este o ḑi fericită. Antêiŭ am făcut un bine luĭ K. scoțêndu-l din datoria luĭ, al doilea fiind-că am căpătat iar un prieten, care merită a fi, fiind-că are o inimă care póte ferici pe prieteniĭ și pe patria sa; al treilea în sfârșit, pentru că deși sciam că nu trebue să osîndesc pe nimenĭ, orĭ-cât de vinovat va fi, până ce nu'ĭ voĭ cere so-

---

1) Mălinescu la plecare dăduse luĭ C. A. Rosetti un inel drept semn de credință în ideile lor. Rosetti credênd că Mălinescu s'a abătut de la ele, scosese inelul, ne maĭ credênd pe amicul sĕŭ demn de iubirea luĭ.

cotélă, deși șciam acésta, acum m'am întărit și maĭ mult în acéstă credință.

De aci înainte nu voĭ maĭ face greșéla de a scóte inelul și a osîndi pe un amic, fiind-că în 50 de dile nu mĭ-a venit scrisórea sa.

Diua de adĭ n'a fost trecută în zadar, de aceea nu trebue ștérsă din călindar.

Rosenthal astă-séră este desnădăjduit. Din cele ce 'mĭ dice, se întăresce acea ce spuseĭ aséră : cu cât cunoscĭ ómeniĭ, cu atât eștĭ silit a cădea în misantropie.

. . . .

. . . .

Am primit o scrisóre de la Winterhalder, în care nu-l maĭ cunosc. Acel om atât de pacinic, acel om cu un suflet deși nobil, însă suflete de acelea ce se stăpînesc de rațiune, estĕ astă-dĭ revoltat. Iată dar și altă dovadă că iubirea și nenorocirile făcuse pe Byron a tăgădui une-orĭ, iar nu protestantismul cum dise D. Philaret [1]) când l'am audit, mi-a venit să-ĭ dic : Nu domnule, Byron tăgăduesce și suferă, căcĭ a cunoscut ómenĭ ca dumnéta.

O ! cum așĭ dori să învĕț ceva carte și să mĕ întorc în téra mea. Dorire fórte frumósă și dobândirea eĭ s'ar face fórte folositóre în mâinile mele.

Tóte mijlócele putinciósе am voit sĕ le fac ca să nu pierd nicĭ un minut fără lucru, în sĕptĕmâna acésta, cu tóte acestea pare că sórta mĕ persecută și aci, căcĭ fuĭ silit a mĕ duce ca sĕ fac ce e cu putință, spre a scăpa din închisóre pe Negulicĭ.

Monotonia monotonieĭ monotoniilor!

9/21 Ianuarie.

Monotonia monotonieĭ monotoniilor!

1) Philaret Charles profesor care făcea un curs la acea epocă, la Colège de France, din Paris.

11 (23) *Ianuarie* 1846.

Vinerĭ 394.

Opiumul ce'mĭ dete Grunau se vede, séŭ cine scie ce, mi-a adus un somn așa în cât aséră nu am fost în stare a scri o vorbă măcar. Indată ce mi-am săvêrșit lucrul, m'am aruncat în pat și am adormit; iată dar că și medicina póte aduce omuluĭ un bine. Sunt trist, mâhnit pe mine. Cu tóte făgăduelile ce'mĭ daŭ în tóte serile nu pot încă se ajung a lucra neîncetat, mult și cu gândire. — Trebue multă vreme, 'mĭ ḑicea Jouffroy [1]) până ce o minte vagabondă sĕ se învețe la jug, dar însă fiĭ sigur că veĭ isbuti". L'am creḑut, saŭ, ca să ḑic maĭ bine, mi-a plăcut sĕ'l creḑ, însă mĕ cam îndoiesc acum, nu că dóră omul nu ajunge la tóte prin voință, ci că mie mi s'a dat a nu dobândi aceia ce iubesc.

Românul este blestemat de cerurĭ și eŭ dobêndind aceia ce doresc, sórtea luĭ s'ar maĭ îndulci...

12 (24) *Iaunarie* 385.

Ințeleg să sufere cine-va nenorocirile, să sufere loviturile sórteĭ, ticăloșiile ce sunt în condiția luĭ, bóla, stavilele trupuluĭ, luptele luĭ cu sufletul, neputințele duhuluĭ sĕŭ chiar, să le sufere, dér sĕ sufere, pe ómeniĭ ceĭ ticăloșĭ, sĕ'șĭ piardă vremea dându-le audiențe — căcĭ acest fel de ómenĭ sunt ca lipitorile, sunt fără discreție, vin și nu se maĭ deslipesc — sĕ'ĭ sufere, în vreme ce am putea cu un picior să'ĭ aruncăm afară, acésta nu o înțeleg.

Educația, politeța, se ḑice că cer acésta. Pentru ca să fiŭ bine crescut trebue să'mĭ pierd o parte din viața mea! O fi, dér nu înțeleg.

1) Cunoscutul profesor.

Se sfârşi şi acéstă săptĕmână; lucraiŭ maĭ mult de cât în cea-l'altă, dar tot prost. Ah! nu maĭ am nimic de cât o suferință mare, un dor mare de femee!

Mĕ simt pierind din ḑi în ḑi, pierind şi timpul şi mintea, şi sufletul şi poesia mea, fiind-că nu am inima uneĭ femeĭ drept punct de reazăm şi iubirea drept *levier* (părghie).

O, maica mea, aĭ făcut rĕŭ de m'aĭ lăsat; trĕind tu, aşĭ fi putut face ceva. Tu 'mĭ dădeaĭ putere, de şi suferеam; dér acum? O, acum, acum!

14 (26) *Ianuarie* 398.

Este o ḑi aşa de frumósă în cât 'mĭ vine un parfum de primăvară. Deschiseĭ feréstra şi voiĭ a învĕța vorbe englezescĭ, dar 'mĭ fu prin neputință. Simțiĭ o durere dulce în mine, o sete mare de amor, saŭ de poesie, cea ce este tot una.

O! aşĭ voi acuma sĕ iubesc şi să fiŭ iubit de o femeiă şi sĕ iaŭ condeiul şi sĕ pot cânta acea ce trece prin mine.

Doririĭ zadarnice şi una şi alta, doririĭ ce nu se vor maĭ împlini pentru mine. Este crudă astă sórtă! să o devĕvêrşesc dar, luând gramatica în mână.

Astă-séră citiĭ ceva luĭ Andronescu din Mickevicĭ; acum simt o caldură şi frig şi sudórea 'mĭ trece pe frunte...

Veni Rosenthal şi iĭ dădui a cânta ceva din melodiile Irlandeze. O ce fericit ar fi omul, când mĭ-ar da o putere creatorul, să-ĭ daŭ 2 saŭ 3 lucrurĭ, ce nu a dat el. Ce fericit aşĭ fi acum când a-şĭ poseda o mare sciință, pe mama mea, pe frate-meŭ, pe S.., pe Winterhalden, Rosenthal, şi Grant, în mijlocul țĕreĭ mele fericite!

1) Jules Michelet, marele istoric frances.

Sunt obosit de atâta nesciință și simt o sete de a crea, de a iubi.

Ticălosul acela de Philaret mĭ-a ḑis că Byron minte „de mândrie, une-orĭ, ascunde defectele familieĭ“. Să tacă, se póte, dar să mință, nu. Nicĭ odată un om mândru, mândru pe cum 'l înțeleg eŭ, nu minte. Minte un laș și un ticălos, dar nu acela ce voesce ca sufletul luĭ și trupul luĭ, ca patria luĭ și tot ce este al luĭ și tot ce iubesce el să fie dumneḑeit...

Am revĕḑut pe Michelet [1]) după 2 anĭ. E tot așa. Tot mare, tot fericit. Eŭ tot mic și înmiit maĭ nenorocit, dar fie, de nu voĭ muri, am să-l ajung. Devotament și inimă am ca și dênsul; învĕțătura o voĭ dobêndi-o.

18 (30) *Ianuarie* 401.

Din norocire m'am bolnăvit și ast-fel lenea mea póte găsi o scuză. Iĭ am ḑis Crețeanuluĭ că are un germen de arpogonie, și dovedindu-ĭ prin treĭ alțiĭ ce ḑiceaŭ tot așa, el mĭ-a ḑis că am eŭ o gelozie pe dênsul și de aceea îĭ găsesc, tot-d'a-una, vină. Acésta a fost mulțumirea. Orĭ și cum nu strică el, ci eŭ.

19 (31) *Ianuarie*.

Sâmbătă 402.

Sunt tot bolnav dar tusea parcă este maĭ bine de cât erĭ.

Am hotărît să staŭ în casă astă-ḑĭ și mâine, ca să nu cad în vre-o bólă al căruĭ rĕŭ nu este altul, pentru mine, de cât că pierd cursurile. Căcĭ altminterĭ simt un fel de plăcere a pătimi trupesce, a fi în durerĭ, a fi în lipsă și singur. Iată ce mi-ar plăcea; căcĭ tóte acestea 'mĭ arată maĭ bine lipsa mameĭ.

1) Jules Michelet, marele istoric frances.

In adevĕr că un fiŭ ce are o mamă trebue să móră în durerĭ, vĕḑênd câtă iubire pierde.

E cerul ve-ţĭ spune.

Nu faceţĭ poesie, sunt sigur că în cer nu póte fi maĭ bine de cât în braţele mameĭ.

Deosebirea între cer şi pĕmênt va fi că în cer veĭ fi neîncetat în braţele mameĭ.

20 *Ianuarie,* 1 *Februarie* 403.

'Mĭ este rĕŭ încă, cu tóte acestea gândesc să es mâine.

Recitiĭ scrisórea Granteĭ şi mi se pare puţin materialistă: „Nu este destul, spunea ea, a face pe alţiĭ fericiţĭ, ci trebue a fi şi tu". Eŭ nu ştiŭ ce maĭ mare fericire póte avea cine-va de cât când va ferici pe altul şi nicĭ nu înţeleg ce fel póte fi alt-fel fericit omul. Dar óre nu mĕ înşel?

21 *Ianuarie,* 3 *Februarie* 404.

Deşi 'mi-a fost tot cam rĕŭ, însă am luat lecţia englezéscă şi am fost la cursul de filosofie. In adevĕr aveam încă puţină căldură, dar cu tóte acestea a fost maĭ bine să lucrez, de cât să ascult pe Rucăreanu şi pe Tichon.

Francezíĭ spun în vorbele şi scrisele lor că eĭ sunt ceĭ maĭ marĭ ómenĭ şi rîd de ceĭ-l'alţiĭ; englezíĭ rîd de francezĭ şi de nemţĭ şi némţul de asemenea de ceĭ-l'alţĭ. Eŭ care nu sunt nicĭ francez, nicĭ englez, nicĭ neamţ, rîd de toţĭ, fiind-că toţĭ aŭ câte un dar şi o mie de defecte.

23 *Ianuarie,* 4 *Februarie* 406.

Am o mare greutate de a studia. Lenea pare că mĕ prinde din ce în ce maĭ mult. Apoĭ şi astă monotomie, dorinţa de a lucra unită cu dorinţa d'a

iubi, cel puțin d'a audi, din când în când o femee, mĕ obosesce și mai mult, cu tóte acestea nu cred că o să pótă să mĕ biruie atât în cât să'mi las studiile. Nu, voĭ suferi, voĭ muri póte, dar nu cred că voĭ cădea în astă slăbiciune.

25 *Ianuarie* 6 *Februarie*.

Vinerĭ 408.

Astă-dĭ este numele Obedeanuluĭ și al fiuluĭ sĕŭ. Acum un an a mâncat Corneasca și Câmpineanca, cu dênsul, la el.

Puțin era de când pierdusem pe mama și cu tóte acestea acea di a trecut cu maĭ multă distracție de cât acésta.

'Mĭ aduc aminte că în acea séră, am scris un răvaș Brătianuluĭ și apoĭ l'a luat Granta și l'a făcut cartă de invitație.

Este un ce ciudat amorul ce de când țin minte și până acum, am avut pentru femeiă. Și tot ce e maĭ ciudat e că l'aveam când nu mi'l da de cât instinctul și 'l am acum și prin rațiune.

'Mĭ aduc aminte că eram prea nebun și nimenĭ din aĭ caseĭ nu mĕ putea potoli, de și adesea întrebuințaŭ mijlóce aspre. Insă îndată ce venea Corneasca [1]), cu o vorbă, din acel leŭ, făcea un miel. Ast-fel în cât mumă-mea o chema pe dênsa, de câte-orĭ avea a face ceva cu mine. Pricina însă nu era numaĭ că dênsa întrebuința cu mine o manieră maĭ dulce, dar și că era frumósă [2]). Maĭ târdiŭ amoru-mĭ ajunse materialist, tremuram la vederea uneĭ femeĭ.

Acum s'a stins mult acel materialism, însă iubi-

1) Mătușa luĭ C. A. Rosetti.

2) Rosetti a avut tot-deauna un cult pentru femeia și pentru frumos. Incă de copil resimțea acea influență și adesea ne spunea că o dojană de la un frumos, face cât două de la un urît.

rea-mi către femeie a crescut. A luat un ce sfînt în inima-mĭ, dar însă tot este o parte de materialism, deşi în fond 'mĭ este scârbă de materie. Sunt încă tînĕr; uresc căsătoria; însă acum m'aşĭ însura, décă ar fi cu putinţă sĕ iaŭ de soţie orĭ câte femeĭ voĭ vedea; căcĭ tóte 'mĭ plac, fiind-că în tóte găsesc câte un dar şi câte o nenorocire. Şi ast-fel aşĭ voi să le iaŭ pe tóte de soţie, pentru ca să le fericesc pe tóte.

O, în adevĕr că décă aşĭ sta 10 césurĭ privind o femeiă, simţ că aşĭ înnebuni de atâtea frumuseţĭ câte eŭ sciŭ a vedea în ele.

Tot sunt bolnav... trebue să fac o consultaţie. Dér este o nenorocire maĭ mare; vĕḑuĭ într'o scrisóre către Caracaş [1]) că Granta pătimesce fórte sufletesce şi trupesce şi ceea-ce este şi maĭ rĕŭ că'şĭ neglijéză şi datoriile. Inţeleg, înţeleg tóte, însă să stea în acea casă şi să nu-şĭ împlinéscă datoriile, asta nu o înţeleg de la dênsa. A! ce sórtă e a mea! A respândi nenorocirea ca ciuma, mórtea. Şi cine? Eŭ care aşĭ vrea să respândesc fericirea. Durerósă sórtă!

Vĕḑuĭ în sfîrşit pe Negulici eşit din închisóre.

E ciudat, pare că aşĭ avea un farmec spre a câştiga pe ómenĭ şi maĭ vêrtos pe femeĭ. Prietenia ce'mĭ arăta dăscăliţa mea a ajuns însemnată. Din ḑi în ḑi parcă cresce. Cel puţin din ḑi în ḑi se desvelesce şi e sciut că nu merit acésta; ba, am un dar, unul numaĭ, acela că sciŭ a cunósce şi a preţui cel maĭ mic semn.

---

1) Fratele d-neĭ Odobescu, în casa căreia se afla d-ra Grant, spre a face educaţiunea copiilor sĕĭ.

29 (10) *Ianuarie* 412.

Venind astă-ḑi de la cursul de poesie, mi-a venit un mare dor de mama mea, nu însă în felul acela ce vine de o ființă ce nu maĭ este, ci în tocmaĭ ca acela când ființa ce iubescĭ nu este departe de tine. Eram aprópe gata să plec spre a o vedea... Nicĭ o scrisóre nicĭ aḑi... Insă de la cine să primesc? Cine este casa mea?.. Cu tóte aceste tot maĭ vĕd ḑile fericite pentru mine. Bogat eştĭ, stăpíne, în a da fericirĭ, dacă eŭ maĭ pot încă gusta. Insă este adevĕr că şi durerĭ şi fericirĭ simt eŭ de miĭ de lucrurĭ, ce pentru alţiĭ sunt nimicurĭ.

Primiĭ, în sfîrşit, astă séră o scrisóre de la W. şi trecuĭ o parte din séră citind'o, apoĭ veni Rosenthal, Curie şi Creţeanu. Erĭ séră fusese şi Tichon. Nu maĭ înţeleg pe aceştĭ ómenĭ de ce fac visite? Póte óre ḑice vre-unul că eŭ îĭ am furat un ceas din lucru?

30 (11) Ianuarie 413.

Am umblat mult astăḑĭ. Am avut şi trébă la bancher, la A. Frank.

1 (13) Februarie 415.

Am fost la teatru astă-séră. De câte-orĭ m'am dus la teatru tot-deauna am suferit. Aséră pentru prima dată, am suferit maĭ puţin. Nu am avut din suferinţele obicinuite ce le aveam la teatru, decât una numaĭ: De ce nu sunt actor! Cele l'alte nu fură, ba am avut chiar óre-care bucurie, căcĭ 'mĭ pare că am înaintat óre-cum în gândire, vĕḑuĭ defecte în piesa, pe carĭ altă dată nu le puteam vedea.

Am citit adĭ o scrisóre către C. în care îĭ se spunea că Granta este maĭ bine, că a început a îngriji de datoriile eĭ, că numele meŭ nu'l maĭ pomenesce şi că a rugat şi pe ceĭ-l'alţĭ a nu'l maĭ pomeni.

Ce va fi asta? A vědut în sfîrşit că sunt un om egoist; un om ce nu sunt în stare de cât a nenoroci pe ceĭ ce mě iubesc?

Are dreptate, aşa este. Imĭ pare bine că nu va maĭ suferi. Cu tóte acestea 'mĭ pare rěŭ că voesce să mě omóre, ne maĭ pronunţând nicĭ o dată numele meŭ şi cerând ca şi ceĭ-l'alţĭ să nu'l pronunţe. Fie, eŭ voĭ fi singur: „ast-fel 'mĭ este sórta". Destul că ea, că nimenĭ, nu va maĭ suferi din pricina mea.

De nu pot a face fericiţĭ, cel puţin nu voĭ maĭ nenoroci? Dér óre acea neutralitate nu este fórte durerósă! Acum 'mĭ pare rěŭ că îĭ am scris acel răvăşel alaltă-erĭ, când am aflat că'şĭ a neglijeat datoriile: două rîndurĭ prin carĭ voiam sě o fac să le păzească; îmĭ pare rěŭ acum; cine scie ce nenorocirĭ pot face acele rîndurĭ!

4 (16) *Februarie* 418.

Un bătrân tată poftea pe un medic să vadă pe fiul sěŭ bolnav; a avut, îĭ dise, un guturaiŭ şi acum s'a făcut, mě tem, oftica. „Cum de nu s'a căutat?" îĭ dise doctorul. „E! când ar sci copiiĭ, rěspunse tatăl, ce scump ne ţin, ar îngriji mult de sănătatea lor".

Am hotărât a lucra şi Duminicile, tóte merg bine, însă a séră a trebuit să iaŭ o bae de aburĭ, prin urmare am lucrat numaĭ până la 8 jum.

Am dat 20 francĭ la o femeiă săracă şi am

împrumutat 500 francĭ unuĭ om pe care nu'l cunosc și carele plécă.

„Când mě gândesc la câte am făcut și câte am suferit, 'mĭ vine a ḑice că atât de tare eșisem din pântecele mameĭ, în cât mi a dat tóte aceste suferințĭ Dumneḑeŭ, pentru că ĭĭ a fost frică de puterea mea“. Ast-fel 'mĭ vorbi Rosenthal astă-seară. Věḑuĭ că sufletele nóstre se înrudesc.

Am primit o scrisóre de la dênsa, e rece ca marmora; cu tóte că, mi-a pricinuit multă durere, 'mĭ a făcut însă și plăcere, căcĭ mi-a arătat că de voĭ trăi, voĭ ajunge un om mare, un om adică carele va face mult bine Patrieĭ séle; căcĭ iată că o femeie româncă, crescută acolo unde nicĭ prin vis nu a věḑut Patria, nicĭ n'a putut auḑi de datoria ce are omul pentru dênsa, o femeie româncă, scrie amantuluĭ eĭ, și unuĭ amant ex, care este și maĭ mult, și ĭĭ vorbesce de Patrie. „Ingrijeșce-te, 'mĭ ḑice ea, nu lucra așa mult, căcĭ sănătatea ta este slabă și trebuie să ți-o păstrezĭ pentru prieteniĭ tĕĭ și maĭ vêrtos pentru Patria ta «qui n'est pas trop riche en hommes d'honneur pour pouvoir les prodiguer“ [1]). Dómne, dăm o putere a învăța, a scri, precum simt, și sunt sigur că Românul va simți că am trăit!

Nu pot lucra cum se cuvine aḑĭ. Pretecstul ce găsesc este durerea visicătóreĭ ce am pus. Așa este că sunt de rîs? Dar de ce? Sunt multe felurĭ de visicătóre.

Câte rele, câte chinurĭ maĭ sufĕr! Câțĭ nu mě fură, de câte nu mě privez, pentru ce? Pentru patriotism!

1) Care nu este prea bogată în ómeniĭ de onóre, spre a putea să-ĭ risipéscă.

Adĭ diminéță este o ḑi de acelea ce sfâșie inima unuĭ om ce este neînsurat și neînvĕțat. Ḑi de reacție, ḑi de primăvară.

14 (26) Februarie Joĭ 428.

Venind prin grădina Luxembourg, păsările jucaŭ înaintea mea și încet, încet, pare că era să le prinḑ, nu de fapt, dar cu gândul, când vĕḑuĭ înaintea mea un copil de vr'o patru anĭ care fugea și țipa din când în când. El voia să prinḑă păsările. Când el venea, ele fugeaŭ și el da acel țipăt și alerga.

Discutam cu Costa-Foru, erĭ, asupra Românuluĭ, era și Golescu cel alb [1]). După ce discuția ținu mult timp, conclusia fu: „fă, ḑise el Golesculuĭ, fă ca Tosso o lamentație".

A fost erĭ și astăḑĭ o ḑi frumósă. A înflorit zarzărul erĭ, și eŭ?.. Ba încă maĭ scad.

Am primit de la G. [2]) un rĕspuns la scrisórea mea! „Vĕd, spune, că m'am purtat cu *ușurință* începênd o corespondență cu d-ta. Lucrul e blamabil în ochiĭ lumeĭ și al amicilor meĭ, în care am cea maĭ deplină încredere. Cugetând eŭ însumĭ, desaprob purtarea mea, căcĭ o asemenea corespondență nu trebue să existe de cât între persóne legate prin angagiamente, carĭ nu pot nicĭ o dată să existe între noĭ" [3]).

E asta un amor? Eĭ bine, să presupunem că trebuia să suspende corespondența; dar óre așa trebuia să procedeze? Nu era maĭ nobil din partea eĭ, a lua condeiul și a'mĭ răspunde la tóte cele ce cereaŭ răspuns la scrisórea mea, și apoĭ am ḑice:

1) Alexandru C. Golescu, fratele luĭ Ștefan, Nicolae și Radu Golescu.
2) D-șóra Grant.
3) Acéstă scrisóre este în limba franceză.

„Am socotit că vorbind cu tine o să'mi fie maĭ bine, am socotit, fiind-că cugetu-mĭ era curat, că nimenĭ nu va vedea nicĭ cea maĭ mică greșală în convorbirea nóstră. Póte că eŭ nu m'așĭ fi deșteptat nicĭ chiar de murmurul ce în împrejurimĭ este, dar o prietenă mĕ deșteptă și în adevĕr vĕḑuĭ că are dreptate. Așĭ jertfi datoriile mele, adică a'șĭ suferi acest murmur nedrept, dacă așĭ putea să'țĭ fac o fericire; însă, deși a vorbi cu mine este o mare plăcere pentru tine, însă, s'o mărturisim, a te ferici nu póte. Și cine scie de nu'țĭ va aduce și durerĭ marĭ, precum prevĕḑ că'mĭ va aduce mie. Sciŭ că o să suferim de astă tăcere, dar care alta póte fi misia nóstră?

„Trebue dar, saŭ să încetăm, saŭ să ne scrim prin taină. Eŭ sunt de părere (te mirĭ póte că pociŭ resona, da încă maĭ pociŭ) să încercăm pe cea d'ântêiŭ. In sfârșit eŭ o propun. Gândeșcete și tu, ḑi, și voiŭ face și eŭ".

Pe cea d'a doua scrisóre așĭ fi înțeles'o, așĭ fi vĕḑut că nu ascunde că a iubit, nicĭ cât a iubit. Pe cea d'ântêiŭ n'o înțeleg.

'Imĭ subliniaḑă pe *légèreté* (ușurință) ca să înțeleg că a fost legeră până acum, adecă că este o nebunie a iubi pe un om ce nu'l poțĭ lua de soț.

Adecă că ea 'șĭ póte porunci pe cine să iubéscă, adecă că ea mĕ despreţuesce, căcĭ ḑice că nu ne putem lua. De ce? Nu sunt vrednic de dênsa? Saŭ mĕ socotesce om ce vreaŭ *banĭ* saŭ *nobleţe*.

E ciudat, fórte ciudat. Nu mĕ iubesce și nicĭ voesce să mĕ înșele. De ar iubi ar jerfi tot, fără a maĭ asculta; de ar voi să înșele, iar ar jertfi tot, sigură fiind, că un om cinstit nu o va lăsa.

Dacă ea se întorcea [1]), era să fie aḑĭ soția mea.

---

1) Face alusie la o călătorie a d-reĭ Grant.

Fericită? Nu sciŭ, sciŭ însă că eŭ m'așĭ fi silit să o fac a fi.

Sciu că chiar acum, de ar fi călcat tóte conveninţele, de 'mĭ-ar fi scris, însă fără să ascundă nimic, așa cum vorbesce în jurnalul eĭ [1]: nimic adăogat, nimic scădut, ar fi fost soţia mea. Eŭ sunt sigur că ar fi fost fericită, cel puţin în momentele în carĭ nu sunt nenorocit — nebun cum dic ómeniĭ.

Dar să lăsăm și acestea: „ast-fel 'mĭ este sórta nu e vina mea [2]".

Citind adĭ pe jeţul meŭ, lîngă masă, de o dată, cu o aruncătură de ochĭ, repede, repede, așa cum vĕd eŭ une-orĭ, într'o clipă ce alţiĭ nu vĕd în anĭ întregĭ, vĕduĭ presentul și viitorul meŭ. Dacă lângă mine era un pistol, nu sciu de nu m'așĭ fi împușcat, căcĭ aveam mare sete de mórte, atît de ticălos mé vĕduĭ pe mine și pe om în general. Nu cred că altul a iubit pe om maĭ mult de cât mine și a suferit ca mine de cele ce sufer pentru ómeniĭ, de starea cea josnică în care provedinţa îĭ a pus, și de starea cea ticălósă în care omul s'a pus.

Neegalitatea acésta, mĕ omóră.

Când mĕ vĕd pe mine în casă, și afară pe sluga mea tremurând, mĕ întreb pentru ce?

Pentru că pe mine m'a născut Alexandru și pe el Stan. Și eŭ pot fi un ticălos și el un geniu.

Și eŭ, cu banii ce Alexandru mi-a dat mĕ perd în desfrînărĭ, și el cu sărăcia ce Stan îĭ a lăsat se pierde în lipsă.

Sunt trebuincióse rangurile?

— Stăpân și slugă, marĭ și micĭ, așa spun, însă

1) D-ra Grant, ca și C. A. Rosetti, scria dilnic impresiunile eĭ, în cea ce se numesce jurnalul eĭ. La acesta face alusie C. A. Rosetti.
2) Alusie la una din poesiile séle.

eŭ aşĭ vrea să piară aste trebuinţe. Aşĭ vrea să fim în lipsă, în acest punct.

In şcóla cea maĭ scumpă, în şcóla cea maĭ durerósă, unde se învaţă tóte, am învĕţat multe eŭ, din care vĕd că e prea mulţĭ dintr'aĭ meĭ, maĭ vîrtos, sunt necinstiţĭ. De unde însă vine că orĭ cine póte să mĕ înşele?

Cu banĭ mĕ înşală, cu amor mĕ înaşală, cu virtute mĕ inşală.

Sciu că un om rĕŭ crescut şi ajuns la vêrsta de 30 de anĭ, când a trăit tot în viţiu, nu se maĭ póte îndrepta.

De unde vine că eŭ adesea tot mĕ înşel, tot maĭ nădĕjduesc, tot maĭ încerc, ba încă şi dând banĭ şi mulţĭ, prea mulţĭ pentru starea mea?

Omul judecă după sine.

Óre asta să fiă? Nú, este ceva maĭ solid. Este că virtutea 'mĭ pare a fi o femeie aşa de frumósă un sóre aşa de luminos, în cât nu pot a crede că póte cine-va a n'o iubi.

Acela ce iubesce mult este gelos. Chiar când femeia luĭ nu este frumósă, cel ce o iubesce, o vede fórte frumósă îĭ pare că toţĭ o iubesc.

Dar eŭ, când soţia mea [1]) este în adevĕr cea maĭ frumósă, din tóte frumuseţile, când este atât de frumósă, în cât în dicţionar dacă astădĭ este vorba frumos, ea este pricina.

Dar am dis'o şi o maĭ dic: Maĭ bine vreaŭ să mĕ înşel, credând pe un necinstit de cinstit, de cât pe un cinstit de necinstit, maĭ bine vreaŭ a fi jertfă de cât gâde.

Cum am petrecut sĕptĕmâna asta? Iubind, suferind mult, dorind fórte şi învĕţând puţin.

1) Virtutea.

17 Februarie, 1 Martie 46.

Duminică 431.

In fine se sfârşiră, se sfârşiră tóte nădejediile şi dorinţele mele, nu însă şi suferinţele. Puţin maĭ este şi se vor sfârşi tóte [2]), afară numaĭ de nu se va face acum, într'adins pentru mine un iad, pentru ca să maĭ am unde şi cum suferi iarăşĭ şi d'incolo de mormênt.

Dar asta nu cred că se va face. Ar fi prea multă cinste pentru mine şi nu am meritat'o.

De va fi ceea ce spune religia, tot nu cred că voĭ fi eŭ în iad. Ar fi multă nedreptate şi nu am meritat'o. Nu, ce am făcut eŭ? Pe cine am vêndut? Cuĭ am voit rĕul? al cuĭ l'am cugetat măcar? pe cine am furat? pe cine am pismuit? Pe nimenĭ, afară din ceĭ ce aŭ neveste frumóse şi sciinţă multă. Şi apoĭ, asta nu cred că póte fi un păcat.

A dori cea ce este frumos — astă dorinţă este rodul frumuseţeĭ.— In adevĕr ce folos ar fi, a fi frumos, dacă nimenĭ nu te-ar plăcea. Dacă îmĭ place un ce, este în natură a voi al trage spre mine.

Nu, păcătos nu cred a fi.

Prin urmare sfârşitul se apropie mult.

Astă-ḑĭ am scuipat sânge. Scuip sânge!

Ce zîmbet! Cum am rîs când l'am vĕḑut! Am rîs de mine, de ţéra mea, de planurile ce'mĭ făceam pentru fericirea eĭ, de răsplata ce socoteam că munca şi chinul meŭ vor avea. Eată rĕsplata: a scuipa sânge, a'mĭ scuipa viaţa. Simţ curiositate să vĕd acum, cât de repede o să mĕ duc.

Dómne! de este puterea în mine a face bine Românilor şi de este voia ta, fă ca să învăţ şi să

2) La acea epocă C. A. Rosetti credea a fi ofticos.

trăesc. De nu, fă să pier maĭ curênd și fără dureri, de se póte.

19 Februarie, 2 Martie 46

Marțĭ 433

Astă-ḑĭ am scuipat sânge numaĭ o dată, am luat doctoriĭ, am primit o scrisóre de la Obedeanu, cu un pachet de poesiĭ ale luĭ, pe care mi le dedică mie. Obedeanu care, acum 5 anĭ, se îngrozea numaĭ când auḑea numele meŭ. Eŭ nu m'am schimbat învĕț, sper că voĭ putea face mare bine Românilor. Așa dar trebue să fiŭ în primejdie să mor în curênd, de aceia el 'mĭ scrie.

M'am obicinuit cu mórtea saŭ am început a nădăjdui? Nu sciŭ care din două să fie, dar nu mĕ simț prea trist.

Două chestiĭ se puseră profanilor, astă séră. Chestiĭ ce eŭ mi le-am pus adesea. 'Mĭ pare rĕŭ că nu se desbătură mult și că nu am rĕmas mulțămit cu definiția dată.

Mediculuĭ îĭ se întrébă: Dacă fecióra va fi însărcinată, omorî-veĭ pe prunc ca să o scapĭ pe dênsa?

— Nu, a ḑis el, în nicĭ un caz.

Avocatuluĭ îĭ s'a spus: Pentru vinovat pledaveĭ ca să'l desvinovățescĭ?

— Da, ḑise el.

Am îndoelĭ marĭ în amêndouĕ acestea. Nu mĕ unesc cu dênșiĭ, maĭ vîrtos cu medicul nicĭ de cum.

Din vêrful Pantheonuluĭ de veĭ asvêrli cu mare putere pe Michelet jos, în acea clipă ce va fi pe drum, ce se va gândi, ce va face?

De voiescĭ să studiezĭ inima unuĭ om ; de voescĭ a sci dacă el iubesce, studieĭ când dórme posiţiile tóte şi chipul luĭ. De nu maĭ mult, dar cel puţin, sunt sigur, că veĭ cunósce o mare parte din inima luĭ.

Cine sunt ceĭ ce te osîndesc maĭ lesne? Cine iartă maĭ anevoe o greşală ? Cine se înfurie când îĭ dicĭ cea maĭ mică vorbă contra virtuţeĭ ? Necinstitul.

Care este omul cel maĭ pernicios, cel maĭ rĕŭ, cel de care trebue orĭ-care să fugă ? Acela care nu are delicateţa sufletuluĭ. Ea, când lipsesce, este ca la femeiă, lipsa pudóreĭ.

24 Februarie, (8 Martie) Duminică 438.

Am fost la adunarea nóstră. Atât de uşorĭ şi fără iubire de Patrie fură astă séră, în cât de nu aveam iubire eŭ, o dobândeam, atât de urât şi viŭ era tabloul nesimţireĭ. Sĕrmană Românie, mult bine îĭ voiŭ face eŭ, de voiŭ trĕi şi voi putea învĕţa. Am primit o scrisóre de la Winterhalder, rĕspuns la acea prin care eŭ l'am îndemnat a se însura. Maĭ multă iubire, delicateţă, sfinţenie de suflet, prietenie, nimenĭ nu a exprimat în două vorbe ; „de voescĭ mĕ voiŭ însura, însă cu M-me Stoltz“ am trecut séra de erĭ, scriindu-ĭ.

M'am sculat la 6 şi 10 minute. Aşĭ fi dat o comóră pentru ca să pot dormi până la 9 ore. Ciudat, sunt treĭ anĭ de când mĕ scol de vreme şi tot n'am isbutit a mĕ deprinde să mĕ scol de diminéţă, fără a plânge [1]). De treĭ sĕptĕmânĭ mĕ sculaĭ maĭ târdiŭ şi de aceia adĭ am suferit şi maĭ

1. Rosetti nu s'a putut deprinde la acésta până a murit şi în tóte dimineţele suferea, fiind silit a se scula, spre a lucra în redacţia sea.

mult, fiind-că am voit să reîncep a mě scula de diminéță. Am lucrat până acum, dar nu cum se cuvine. La mine mediocritate nu póte fi, trebue saŭ să nu perd o secundă din ḑi, saŭ să o perd tótă.

Am mers la cursurĭ, ce ținură până la 4 ore şi după ce mâncaĭ, plecaĭ la biuroul *des Ecoles* unde ca fondator, fuĭ chemat pentru o subscripțiune poloneză. Am dat 20 de francĭ și plecaĭ.

Pe drum mě gândeam, cu óre-care mândrie, că am dat 20 leĭ, în vreme ce numaĭ unul din fondatorĭ a dat 10 leĭ, (după cum am auḑit pe unul ḑicênd), şi mě gândeam că am contribuit la liberarea uneĭ națiunĭ.

Ciudat, 'mĭ spuneam, aceĭ ómenĭ în acest minut, 'şĭ varsă sângele lor, se luptă cu mórtea, cu fómete, cu nesomnul, cu durerea sufletéscă, cu apăsarea tiranieĭ şi mie, pentru că am dat 20 de leĭ îmĭ pare că am contribuit, că am luat parte în mişcarea lor.

Francia tótă contribuesc și toțĭ ḑic că Francia a luat parte. Și ce a făcut? A dat fie-care câte-va soldiĭ din prisosul sěŭ. S'a privat fie-care de o desfrânare, saŭ a trupuluĭ, saŭ a stomaculuĭ, saŭ de un teatru, și aŭ drept pentru acésta a ḑice: Polonezĭ, v'am ajutat în revolta vóstră pentru libertate, am contribuit și eŭ, am dat doveḑĭ că iubesc libertatea, fiind-că pentru dânsa m'am privat". De o desfrânare? Dar dacă aĭ ḑice așa, tot ar fi un semn maĭ bun că iubescĭ libertatea, Şi cu tóte acestea, blestemat metal! cu tóte acestea tot sunt silit a ḑice că Francia a luat parte, că eŭ am luat parte?

O asemenea privelisce este destul spre a dovedi cât de departe suntem încă de perfecțiune. Óre va ajunge omul la ea? Da, dacă nu va veni vre-un

potop colea, vre-un cutremur dincolo, ca să recopilărăscă omenirea.

Mĕ gândeam la acésta și ajunseĭ a pismui pe polonezii, de simpatia lumeĭ ce o aŭ. In adevĕr cât de frumósă trebue să fie libertatea, dacă aceia ce aspiră la dênsa sunt așa rĕsplătiţĭ, cu admirarea și simpatia chiar a celor rĕĭ; însă cât de greŭ se cumpără stima. Spre a fi stimat, ce sciință, ce muncă, ce sacrificiĭ trebuesc?

Ce ne făcu Socrat; ce ne făcură aceĭ martirĭ; ce geniŭ apoĭ le trebui! Ce sînge, ce trude, ce grozăviĭ trebue să încerce o nație ca să pótă trage asupra-ĭ admirarea și simpatia. Și noĭ, noĭ Românii, voim să se ocupe lumea de noĭ! De nu a'șĭ plânge a'șĭ rîde. Venind cu aste gândurĭ, întâlnesc un orb.

Cine 'l ducea? Taică-so? nu; maică-sea? nu; frate sĕŭ? nu; soția, fiul, prietenul? nu. Un orb nu maĭ póte avea de cât... un câine.

De aci merseĭ la Costa-Foru unde mé adesta Catargiu și Rucăreanu ca să așeḑăm statutele pentru societatea ce ne muncim s'o facem și alţiĭ se muncesc să o strice.

Duminică, era de jale starea în care ajunsesc. Fiind-că spusesem la uniĭ în faţă, că sunt reĭ, și fiind-că mĕ temeam să nu-ĭ aspresc, am numit eŭ, de la mine, comisia acéstă și așa nădĕjduesc să-ĭ aduc în neputinţă a'mĭ sta în potrivă.

Femeile daŭ astă-ḑĭ în curs, banĭ pentru polonezĭ. Garsonul amfiteatruluĭ intră cu un prunc în braţe care-le depuse obolul sĕŭ. Baniĭ se puseră pe catedra luĭ Michelet. Veni în sfîrșit el: „Messieurs, le droit est éternel...“

Dómne,

Saŭ dă-mì a ta putere
Saŭ fă să nu iubesc.

'Mi-a trimes Brătianu 20 francĭ și am dat și eŭ 30 și ast-fel puserăm în *Naționalul:* „Un colegian romăn, tóte economiile sale, 50 leĭ". Este frumósă ideia, însă este mică. Dar multe micĭ fac una mare.

Umblu să găsesc pașaporturĭ pentru polonezii. Crețeanu nu a voit să'mĭ dea pe al sĕŭ. Andronescu mi l'a dat.

4/16 III Lunĭ 445

Erĭ séră avurăm ceva frumos în societatea nóstră fiind-că Vârnav [1]) făcu o danie care este destul spre a o întemeia și tot de o dată atât de frumos este devotamentul încât îmbată nu numaĭ pe cel ce'l are dar și pe ceĭ din préjmă, căcĭ Romalo a ḑis: „Eŭ domnilor, nu am fost până în acest moment, cu cuget curat, eŭ am voit în adevĕr să stric întreprinderea, eŭ sunt acela ce am scris..." Sunt mulțĭ ce-mĭ vor sta împotrivă, eŭ însă ḑic că mărturisirea luĭ Romalo este isvorită din îmbătarea devotamentuluĭ luĭ Vârnav, ḑic că astă-ḑĭ Romalo nu ar maĭ mărturisi ceea ce în acel moment a mărturisit.

Dascălița mea mi-a dat o pungă suvenir, o pungă galbenă și argintată. Ce 'ĭ-am făcut acesteĭ femeĭ de 60 anĭ de mĕ iubesce ?

1) Părintele Vârnav.

Am fost astă-ḑĭ în adunare cu ceĭ douĭ contovarășĭ, spre a hotărî pe cine să aducem; căcĭ se hotărî să aducem aci pe un tînăr, cu spesele nóstre sĕ studieze, și ne aleseră pe noĭ treĭ, Golescu, Vârnav și eŭ, ca să'l desemnăm. Este fórte grea astă misie, și apoĭ cum să facem ca să nu supărăm provincialismul.

De voiŭ numi un Bucurescén se supără Moldovénul, și vice-versa. Așa dar hotărîrăm să numim douĭ și eŭ făgăduiĭ a da baniĭ pentru cel-l'alt, până se va îmbogăți societatea.

Golescu și Vârnav nu voiră să perd eŭ numaĭ, și cerură să fie rĕspunḑătorĭ ca și mine. Și fiind-că nu era o danie ci maĭ mult un împrumut, care se va rambursa, dacă societatea va avea banĭ maĭ târḑiŭ, nu puteam să nu-ĭ primesc părtașĭ.

Așa dar peste puțin vom avea doĭ tinerĭ aci.

Am primit o scrisóre de la Brătianul cel mic [1]) pornită însă de la Iunie 1845 și încă una de la Granta [2]) tot din acelaș an și aceiaș lună datată *Pasărea* $^{14}/_{26}$ *Iunie 1845* și adaus: *Călăreţĭ* $^{15}/_{27}$ *Iunie* [3]).

In scrisóre eraŭ douĕ foĭ de ederă [4]) și scria: „Aceste foĭ ți le trimet amice, drept mulțumire pentru cele ce am primit acum câte-va ḑile, cu fericire“.

Este plină de inimă și de iubire astă scrisóre.

. . . .

---

1) I. C. Brătianu.
2) D-na Maria Rosetti.
3) La Mănăstirea Pasărea era înmormântată mama luĭ C. A. Rosetti și Călăreţĭ era proprietatea familieĭ Odobescu, unde se afla d-ra Grant.
4) Aceste foĭ sunt încă păstrate alăturĭ de manuscrisul ce'l avem.

5 (17) Martie, Marți 447.

Byron a fost un șarlatan, mințea, nu iubea. Ast-fel 'l cunósce Charles și ast-fel vorbea de el în curs. In adevĕr că trebue sĕ'l ierte cine-va, căcĭ acelea ce Byron simțea nu sunt nicĭ de înțeles, nicĭ de credut pentru comunul ómenilor.

Eĭ nu pot înțelege că dacă am supărat pe o femeie care m'a iubit, (nu dic pe mama), mĕ dóre așa în cât pot dice: „eŭ am vărsat un sânge, etc."

Nu înțeleg eĭ, că acela ce a pătimit póte nasce un Manfred. Eĭ de câte orĭ am gândit și eŭ ca și el, de câte orĭ durerile luĭ Manfred le simțiĭ în inima-mĭ!

Și eĭ, sărmaniĭ, nu pot înțelege că o durere mică în inimele nóstre, cu imaginația nóstră, să face îndecit maĭ mare.

Acum îmĭ aduseĭ aminte că Byron o dice, dar unde pot eĭ să înțelégă cea ce voĭ dovedi eŭ!

Așĭ dori să rĕspund Granteĭ, dar mĕ stăvilesce frica de a nu-ĭ ațâța felul acela de iubire ce a a-vut pentru mine, mĕ stăvilesce minciuna și limba chiar.

Astă-séră iar sunt toțĭ la balurĭ. De ce eŭ numaĭ nu pot gusta nimic din ceea ce gustă tot omul?

De ce durerile, plăcerile mele se deosebesc așa de mult de a le lor?

In tóte corpurile póte găsi cine-va foc, dice fi-sica și eŭ dic că din tóte poțĭ să scoțĭ poesie.

A, de ce n'am sciința tótă, amorul uneĭ femeĭ și putere pe mórte pentru un secol numaĭ!

Ca să fiĭ virtuos trebue să iubescĭ şi ca să iubescĭ trebue să suferĭ.

Am ales pe Zane din Bucurescĭ şi pe Ionescul din Moldova [1]).

Baniĭ societăţeĭ ne ajungând, ne însărcinarăm noĭ treĭ a plăti.

14 (26) Marte, Joĭ 456.

De ce atâtea ḑile ne scrise? Nu am avut ce scrie? Nu am avut vreme? Am avut trébă, dar tot trebuia sĕ găsesc vreme şi negreşit că găseam de nu eram leneş.

Costa-Foru 'mĭ ḑicea erĭ: Când 'mĭ-aĭ amintit în Bucurescĭ pe Lamenais eŭ credém că sunt basme acelea, eŭ credeam că cel mare trebue sĕ chinuiască pe cel mic.

De va fi adevĕrat că acum nu maĭ crede acésta, atuncĭ este adevĕr că, de voĭ trăi, voĭ ferici patria mea.

15 (27) Marte, Vinerĭ 457.

Vinerĭ a plecat Andronescu la Nancy. Intorcându-mĕ în grădină, de la masă, unde o fi el acum, îmĭ ḑiseĭ? In diligenţă singur, mergênd pe drum o fi suferind. Şi începuĭ a suferi eŭ ḑicênd aceste vorbe. Apoĭ cugetaĭ: de ce sufĕr eŭ de dênsul când el nu o fi suferind, când el nu simte durere de cele ce simt eŭ. Altele sunt cele ce îĭ fac luĭ durere. Apoĭ el nicĭ nu mĕ iubesce. Fie, eŭ am suferit.

16 (28) Marte, Sâmbătă 458.

Aceia ce dă un nume fiuluĭ sĕŭ este un capital ce i-l'a dat cu dobândă. El va fi fórte necin-

1) Ioan Ionescu şi Zane fură desemnaţĭ spre a fi ajutaţĭ ca să studieze la Paris.

stit de va pleca fără ca să'l dea iarăşĭ cu tótă dobânda luĭ, şi'şĭ va face datoria de va da şi prisos, adică aceia ce este şi el dator să dea. Atuncĭ numaĭ când va plăti maĭ mult de cât acestea să póte numi virtuos. Şi ca să plătéscă maĭ mult trebue să fie prea bogat un om care a avut o mamă ca a mea, care i-a dat un capital aşa de nesfârşit în cât viaţa mea, plătind neîncetat, nu va ajunge spre a restitui cât ea 'mĭ-a dat.

Rosenthal a vîndut un tabloŭ aci; plécă la Londra cu o ocasiune favorabilă. A primit o scrisóre de acasă în care i se spune că un alt tabloŭ al sĕŭ s'a vîndut; că banii ceĭ pierduţĭ s'aŭ găsit, că scrisorile mele s'aŭ dat la destinaţie, tóte bine „o dată“.

In scrisóre, 'mĭ ḑise el, se vorbesce numaĭ de tine, eŭ nu maĭ am de cât o mică parte în scrisórea părinţilor meĭ.

17 (29) Martie 46, Duminică 459.

Am cunoscut pe Mavrocordat şi soţia luĭ, moldovenĭ.

El mi-a părut un om cu bune gândirĭ. Mi s'a părut însă că are trebuinţă de un prieten, om mare, ca să pótă şi el face frumóse lucrurĭ.

. . . .

Astăḑĭ am primit o scrisóre de la Costaforu, ce mi-a făcut mare bucurie lăsându-mĕ a crede că póte vom avea într'însul un om, şi mult am pŭtea face cincĭ, şase inşĭ, ómenĭ cu óre-care sciinţă şi cu multă iubire şi devotament. Păstrez scrisórea ca să pótă vedea ceĭ ce 'mĭ-ar ḑice „nu putem nimic“.

De şi aveam deja marĭ doveḑĭ despre acésta, astăḑĭ am vĕḑut iarăşĭ cât am putea face de am

avea femeile în partea nóstră; căcĭ în adevĕr ele aŭ puterea cea maĭ mare pe noĭ şi neputerea pe ele. Ele simt maĭ lesne frumosul şi le plac a se jertfi pentru dînsul, ca unele ce iubesc maĭ mult de cât noĭ, aŭ maĭ multă stăruinţă în ceea ce vor.

18 (30) Martie, Lunĭ 460.

Eştĭ din şcóla fataliştilor, o să-mĭ ḑicĭ. Eştĭ mahometan. Fie ce va fi, daţi-mĭ epitetele cele maĭ rele, eŭ o să ḑic că mĕ tem fórte că în anul acesta voiŭ muri.

Mĕ tem, fiind-că pe tótă ḑiua primesc o scrisóre de la câte unul din ceĭ carĭ mĕ ura, prin care 'mĭ fac ode şi 'mĭ spun că mĕ stiméză.

Astăḑĭ maĭ primiĭ una de la Cornescu. Aşa dar am început a dobândi stima lumeĭ. Dacă voĭ dobândi şi sciinţă şi prin purtarea mea voiŭ dobândi cu desăvârşire stima lor, atuncĭ o să pot să fac mult bine în patria mea. De aceia, fiind-că stima am început s'o dobândesc şi pe fie-care ḑi capĕt luminĭ de cum să mĕ port şi învĕţătură maĭ multă, de aceia ḑic că voiŭ muri pentru ca să nu pótă biata Românie să aibă un om cu capacitate şi cu mijlóce, carele să nu trăiască de cât pentru binele eĭ.

Fie să nu fie aşa, dar eŭ mĕ tem mult. In sfîrşit fie ce va voi. Eŭ de mĕ voĭ urca şi voĭ dobândi puterea nu mĕ voiŭ mândri, mĕ voĭ face maĭ bun încă şi puterea o voĭ întrebuinţa pentru lume, nimic pentru mine.

19 (31) Martie, Marţĭ 461.

In acest moment, 10 jum., plecă Rosenthal pentru Londra. 'L sărutaĭ şi apoĭ simţiĭ ca un órecare sec. Mĕ mir de ce; mergerea luĭ la Londra

îmi face plăcere fiind-că mai lasă lucrul, mai petrece și el, însă ce fel îl iubesc eŭ de nu mĕ dóre? de ce M-me Fonton plânge.

Séra am trecut'o cu Costaforu. A fost la mine. Nu sciŭ, dar nădăjduesc; însă m'am speriat de depărtarea în care se află încă de bine. Eŭ însă sunt de părere că dacă ómenii ar considera un lucru numai, le-ar veni lesne să vadă că virtutea este mai bună. Arătăm, i-am dis, un om răŭ care are un prieten.

Tiranul are robi, bogatul lingușitori, negustorul tovarăși, tâlharul complici și virtuosul amici.

21 Martie (2 Aprilie), Joi 463.

Am fost la dómnele Moldave ca să le cer să subscrie pentru societatea nóstră. Am fost întâiŭ la dómna Mavrocordat (îmi diseseră de dênsa că este de un caracter *opiniatru*, că trebue să stăruesci până să facă ceva). 'I-am dat cartea de subscripţie. A pus'o lângă dênsa deschisă: „ași voi să fie și bărbatul meŭ ca să subscrie și el".

In sfârșit vĕdênd că nu mai vine și silit fiind a pleca, de multă rușine voi a subscrie.

„Să lăsăm mai bine să fie și dumnealui, ii am dis". I-se păru femeei că cerul s'a deschis și primi propunerea mea, însă nu putui hotărî nimic, căci mi s'a părut fórte copilă; e ast-fel din nascere, din vêrstă, din puţin duch?

Se va desvolta? Nu sciŭ, însă mie îmi pare că o femee care în vêrstă de 20 ani, fie 18, este multă copilă, mult duch nu póte avea.

Am fost apoi la dómna Balș, îmi arătă biletele de invitaţie ca să înţeleg că este contesă. Subscrise 15 franci și apoi îmi spuse că a venit unul

ḑicêndu-ĭ că este doctor, trimis de o contesă, prietenă a sa, etc. etc.

Şi apoĭ că contesa i-a spus că nu scie nimic.

De aci plecaĭ la prinţul C... unde era şi soţia luĭ şi Ermiona Asaki.

Scena se deschise ca scena luĭ Molière, nu maĭ sciŭ din ce bucată; el vorbesce şi femeile ḑic ne încetat câte o vorbă în contra luĭ, îl întrerup, îl contraḑic; el strigă, ele urmează:

— Să vĕ propuĭ, domnilor...

— O este de prisos.

— Românii de vor voi.

— Nicĭ o dată nu vor voi.

— Dar bine, faceţi-ĭ.

— Nu o să voéscă.

— Nu trebue să-ĭ influenţaţi.

— Nimenĭ nu va primi.

El mi-a pĕrut un om prost şi fanfaron ca un prinţ, însă un prinţ din aceia dintr'a cărora fanfaronadă poţĭ câştiga mult, poţĭ face multe bunurĭ, de veĭ sci sĕ'l apucĭ bine.

Ea 'mĭ a părut a fi între femeĭ, aceia ce este Venezzia între oraşe.

Venezzia 'mĭ pare a fi zidită de amor şi ea pentru amor. Plină de voluptate, chochetă, cu duch, plină de amabilitate, jertfind tot pentru a plăcea, pentru a face cea ce îĭ place. Mândră ca o Cocónă şi bună ca maĭ tóte berbantele.

Orĭ şi cum societatea câştigă de la amândoĭ, 40 francĭ pe lună şi banii pe un an înainte. Este frumos din partea lor, de ar fi chiar fanfaronadă.

Mi-a ḑis, ea, ceva frumos: „Mă durea când am lăsat patria; póte unde n'o s'o maĭ vĕd, dar ne aşeḑam în Grecia.

„Este dulce patria, maĭ cu seamă când escĭ departe de dânsa“.

'Mĭ venea sĕ'ĭ ḑic: Aşéḑăte unde vreĭ, dér alegeţĭ o patrie. Este dureros când omul nu are o patrie pentru care sĕ lucreze.

Ermiona mi-a părut a fi departe de a avea bunătatea de inimă ce se vede în cea-l'altă; póte asta o face de este aşa de frumósă cea-l'altă. Ce contrast este între aceste douĕ femeĭ ce par a fi prietine. Eŭ nu creḑ însă că sunt.

Nu este departe desĕvêrşita desrobire a femeeĭ.

Aḑĭ mĭ-a fost fórte rĕŭ, nicĭ nu am prânḑit, mĕ simţ fórte slab, óre s'o fi apropiat?

23 Marte (3 Aprile) Duminică 464

Am lucrat, însĕ séra am perdut'o iar cu patriotismul.

Am fost la comitetul polonezilor, unde iar nu făcurăm nimic.

Venind acasă primiĭ o scrisóre de la Rosenthal.

Dupĕ mama mea omul acesta m'a iubit maĭ mult.

Este ciudat că în tóte mi s'a dat mie a simţi cu desăvêrşire ce este frumos, am plăcea şi a suferi că nu'l am.

Ast-fel cu poesia, ast-fel cu iubirea, ast-fel cu virtutea, ast-fel cu tóte.

Tóte le simţ şi pe nicĭ una deplin nu o pot avea.

Scrisórea luĭ 'mĭ făcu plăcere: ântêiŭ prin stilul luĭ glumeţ, al douilea prin iubirea ce vĕd în tóte rândurile. Iml făcu plăcere iarăşĭ vĕḑênd ce lucrurĭ aşĭ putea face, dacă aşĭ sci carte şi aşĭ fi sănĕtos. 'Mĭ făcu însă şi durere fiind-că vĕd mórtea fórte aprópe, fiind-că vĕd ticăloşia omuluĭ.

'Nu sciŭ ce am că iar sunt trist astă séră.

Mórtea, acea mórte este tot ce mă omóră pe

mine. Este singurul lucru împotriva căruia nu pot face nimic. Pe ea numaĭ de aşĭ avea putere, o, atuncĭ aşĭ fi fericit, atuncĭ aşĭ dobândi totul, chiar şi gramatica.

Dar mórtea când ar lipsi, saŭ când aşĭ avea eŭ în mâinĭ viaţa, tóte felurile de vieţĭ! O! nu aşĭ fi ca tine, stăpâne, torente de vieţe ar curge din mâinile mele neîncetat? Dar dintr'ale tale nu curge? Curge însă nu sciŭ ce fel este, dar sciŭ că în acest minut chiar, lacrămile curg din ochiĭ meĭ.

E ciudat! mĕ strânge un om de mână şi'mĭ bate pieptul. Acum mĕ strânse Mavrocordat şi'mĭ bătu inima.

'Mĭ veni să'ĭ scriŭ o scrisóre şi în adevĕr că de 'ĭ-aşĭ fi scris'o s'ar fi mirat, m'ar fi socotit de nebun.

Căcĭ în acest minut 'ĭ-aşĭ fi scris ca un amant uneĭ amante. De ce? Căcĭ 'mĭ-a arătat iubire aceĭ strâns.

Şi de ce iubirea mĕ sfâşie ast-fel?

25 Martie, (6 Aprilie) 467.

O femeiă vede un om cădênd, lovit de epilepsie, fuge de milă. Alta stă şi'l ajută. Al căreia suflet este maĭ frumos? care este maĭ vrednică de stimă?

Astă séră voĭ sĕ încerc un fel noŭ — era sĕ dic de viaţă — un fel noŭ de pornire a maşineĭ: S'o opresc la 8 séra şi să-ĭ daŭ drumul la $3^1/_2$ diminéţa.

Făgăduesceţĭ cinstit a scrie *tot* în *jurnal* şi eŭ te asigur că de multe păcate o sĕ fiĭ scutit: „Magna paris peccatorum tollitur si peccaturis testis adsistat“.

Am hotărât să desrobesc pe ţiganii din Valachia. Sĕ vedem face omul tot ce va voi.

27 Martie (8 Aprilie), Mercurĭ 469.

Nu 'mĭ a fost bine, dar Ghica m'a bucurat spuindu'mĭ că sosesce cu Brătianu.

28 Martie (9 Aprilie), Joĭ 470.

Un rĕvaş de la Caracaş: „Vino maĭ în grabă căcĭ am mare trebuinţă cu tine"....

Când am vĕḑut comisionarul m'am bucurat creḑênd că este Brăteanu. Vĕḑênd că e de la Caracaş m'am posomorât. M'am dus însă îndată, când acolo zăriĭ pe Brăteanu (cel mic). Câtă bucurie am simţit.

Este, mi se pare, ântêiul om pe care l'am sărutat şi mângăiat aşa. Ba încă m'am stăpânit.

Eată rĕsplătirea: am alergat ca sĕ ajut un om străin carele mĕ chema şi plata fu îndată, căcĭ chemarea era pentru Brăteanu. Este însă bolnav, suferă mult de trânjiĭ luĭ. . . . .

. . . .

Granta mi-a trimis iarăşĭ darurĭ frumóse, poetice voiŭ sĕ ḑic, ca şi dênsa, dintre care iată acest buchet de ederă şi *cyprés* [1]). Ciudată e acea întâmplare care făcu ca sĕ avem acele florĭ: Nu arată ele óre îndestul că visurile nóstre mórtea numaĭ ni le va împlini?

Dómna S. a dat Brăteanuluĭ un buchet sĕ mi'l aducă. Nu mi l'a adus. Eu însă am simţit mare plăcere de astă aducere aminte.

1) Acest arbore este simbolul dotiuluĭ.

Zinca Rosetti mi-a trimis portretul eĭ. Mi-a făcut asemenea multă plăcere, bucurie chiar, aducerea aminte.

De ce mĕ bucur aşa de mult când cineva îmĭ arată un semn de aducere aminte? Egoism sĕ fie?

Este fericirea de a fi iubit saŭ un fel de rĕsbunare ce iaŭ asupra morţiĭ? căcĭ eu, chiar de nu aş fi iubit pe ceĭ ce mĭ-a luat tot nu i-aşĭ uita numaĭ ca sĕ mĕ fac rebel, în ceva măcar, către dânsa.

31 Marte (1 Aprilie) Duminică 473.

Costaforu mi-a făcut adĭ plăcere. Astădĭ e învierea. Fie Costaforu, fie ca sĕ fie aşa! Este ciudat cum îl vĕd acum frumos la faţă. Vĕd în chipul luĭ o blândeţă . . . .

Astădĭ în adevĕr fu învierea fiindcă pentru întêiaşĭ dată vorbiĭ cu un christ, vorbiĭ cu Michelet. Am fost la dênsu. I-am dis ceva. El mi-a rĕspuns: Indeamnăl pe prietenul d-tale Brătianu [1]) sĕ scrie căcĭ este pĕcat de nu face acésta, fiindcă scrie în perfecţie".

Iată dar că avem un om care scia să scrie. Câţĭ o maĭ fi!

2 (14) Aprilie, Marţĭ 475.

Astădĭ într'o jumătate de ceas făcuĭ următórea poesie. Idea o am de o lună de dile, de când Winterhalder a scris luĭ Rosenthal „sultanul vine în ţéra românească şi ţéra va da 30,000 galbenĭ".

1) Dimitrie Brătianu, care adresase un memoriu luĭ Michelet, cu privire la chestiunea română.

O plimbare a sultanuluĭ saŭ birul boeresc [1]).

. . . .
. . . .
. . . .

Este o plăcere când cine-va face o poesie de felul acesta, o poesie care *fiind bună* póte së facă mare bine cântându-se de românĭ; atuncĭ este nedefinit aceia ce simţĭ. Nu maĭ este ambiţie flatată ci datoria împlinită.

5 (17) Aprilie, Vinerĭ 478.

Astăḑĭ este un an de când am fost la Pasărea de 'mĭ-am luat ḑiua bună, de am cerut iertare la mormântul mameĭ. Ducându-më am rătăcit drumul. Ducêndu-më spre iertare a rătăci! Dómne fi-va óre acésta o prevestire? Nu cred fiind-că ar fi fórte crud. Maĭ mulţĭ din ceĭ ce cred prin religie sunt maĭ fericiţĭ de cât ceĭ ce cred prin filosofie. De ce? Fiind-că filosofia domină prin raţiune şi religia prin inimă. Póte însă să fie că d'a crede prin filosofie este fórte greŭ, trebue multă muncă; în vreme ce prin religie e maĭ lesne. E maĭ lesne decĭ a iubi de cât a te gândi. E maĭ lesne, însă nu şi maĭ solid. Religia este echipagiul celor leneşĭ, te duce în caléscă până la cer, dar dacă se rupe caléscа, bagă de sémă, atuncĭ caḑĭ şi rămâĭ pe jos. Eată dar de ce religia are maĭ mulţĭ voiagiorĭ.

Philosofia ar trebui însă să o poseḑĭ ca să fiĭ fericit şi a poseda este fórte anevoie. De aceia aceĭ ce o cunosc pe jumătate sunt maĭ puţin fericiţĭ. Barthelemy ḑicea că e maĭ greŭ a fi teo-

---

1) Această poesie a fost în urmă ştearsă ast-fel că nu se maĭ póte descifra.
Motivul se va vedea maĭ jos.

log, dar eŭ nu am trebuinţă de acésta spre a fi fericit. Cred tot ce mi se spune: iubesc şi nădăjduesc şi iată-mĕ fericit. De nu ar fi ḑis Christos aşĭ fi ḑis eŭ acuma: „fericiţĭ ceĭ săracĭ de minte“...

6 (18) aprilie 474

Am primit o scrisóre de la Andronescu; „Mama mea s'a dus la locaşul unde locuesc drepţiĭ, acolo unde este mama ta, fratele tĕŭ şi nu maĭ scie pe nimenĭ“. Tot fiul pe mama luĭ o pune în cerurĭ!

Şi maĭ departe Andronescu scrie:

„...El 'mĭ ḑice că sunt bun catolic şi eŭ oftez că n'am nicĭ o religie. Cu tóte acestea la tóte slujbele sunt la biserică.

El predică simplu şi modest, 'mĭ tălmăcesce religia, eŭ învĕţ şi mĕ întorc acasă cu sufletul plin de Dumneḑeŭ. 'Ţĭ mulţumesc de viaţa asta; ţie ţi-o sunt dator. La revedere, mĕ duc la biserică“.

De câte orĭ mĕ va mustra cugetul că nu am făcut nimic pe pămênt, de voĭ citi aceste rîndurĭ o sĕ mĕ mângăiŭ puţin. Iată asemenea poesiĭ când aşĭ face pe tótă ḑiua, aşĭ ḑice că sunt cel maĭ mare poet.

O, bogaţilor! O împĕraţilor şi stăpânitorilor! de ce nu voiţĭ sĕ fiţĭ poeţĭ! Poeţĭ însĕ carĭ sĕ facă asemenea cântece, iar nu „*Tu'mĭ ḑiceaĭ o-dată* (1)“ *Tu-mĭ ḑiceaĭ o-dată*, te face arogant şi aste poesiĭ te sfinţesc. Dar de voĭ trăĭ mĕ voĭ sili să mĕ fac un ast-fel de mare poet. Şi apoĭ voĭ da pe faţă

1) Alusia la una din poesiile séle.

operile mele ca sĕ arăt lumeĭ care este adevĕrata poesie.

7 (19) prile, Duminică 480.

Am trimis poesia ce am făcut alaltăerĭ, Brătianuluĭ (2), tăinuindu-ĭ numele. Mi-a rĕspuns că nu este sublimă. Aşa dar am şters'o.

Brătianu, cel mic (3) mi-a ḑis că este egoism să o ard. Póte, iam ḑis, eu nu voesc să mĕ prefac, voesc sĕ mĕ vedeţĭ aşa cum sunt. Şi eŭ sunt de părere că orĭ ce voĭ scri şi nu va fi cap d'operă să'l ard, fiind-că mediocrităţĭ póte face orĭ cine. E de prisos sĕ maĭ fac şi eŭ.

Brătianu s'a dus la teatru. Mie nu mi s'a urît cu el şi luĭ 'ĭ sa urît cu mine! In sfârşit vĕḑuĭ că tot eŭ sunt maĭ nenorocit!

Iată că teatrul are farmec pentru dênsul, în vreme ce pentru mine, aceia ce ar putea să mĕ farmece o vĕd că nu maĭ există. Cel puţin de aşĭ fi şeḑut în ţéră şi, pe de o parte aşĭ fi luat slujbe politice, pe d'altă aşĭ fi citit şi aşĭ fi scris. Condeiul meŭ în aceştĭ 3 anĭ s'ar fi făcut dulce şi mlădios prin exerciţiĭ, mintea s'ar fi subţiat prin citire, imaginaţia s'ar fi întărit, pe mama nu aş fi mâhnit'o, ţĕreĭ i-aşĭ fi făcut óre-care bine şi eŭ aşĭ fi avut multe minute plăcute; în vreme ce acum tóte acestea le am din contra. Şi câştigul, în locul lor, care este? Un verb latinesc şi o eternă durere.

Ast-fel mi-a fost sórta, nu e vina mea saŭ maĭ drept:

Ast-fel 'mĭ-este capul, vina e a mea.

Dă Cesaruluĭ ce este al Cesaruluĭ.

---

2) Dumitru Brătianu.
3) Ion Brătianu.

Dar ce nu este al Cesaruluĭ trebue să'l daĭ? Și libertatea este a natureĭ omenescĭ, iar nu a Cesaruluĭ.

N'am ce ḑice, nu maĭ sciŭ ce am făcut!... nimic. Ce voesc să am și să fac?... Totul.

Am fost de am făcut regulamentul pentru societatea aducereĭ tinerilor. Am scris luĭ Winterhalder și la 6 m'am pus în aşternut. Odată fericirea mea era să umblu neîncetat, acum este să mĕ culc să dorm, să mĕ dobitocesc, de nu pot să mĕ omor. Cu tóte acestea:

N'aŭ cuvînt, nu m'am schimbat.

15 (27) Aprilie, Lunĭ 488.

Astăḑĭ este un an de când nu maĭ vĕḑuĭ ţéra mea; de când nu maĭ vĕḑuĭ pe Grant, pe Winterhalder; astăḑĭ este un an de când ea plângea, de când era tótă amor și acum nicĭ nu se maĭ gândesce póte. . . . .

Pare că vĕd ḑiua aceia: iată... mĕ sculaĭ de diminéţă — iată odaia mea — iată Niculae — iată Winterhalder— iată Grant — iată Băluţă— iată tot... afară de mama.

Aĭ făcut rĕŭ, mamă, de m'aĭ lăsat, aĭ făcut rĕŭ, căcĭ iată și acuma lacrămile 'mĭ curg.

Acum un an m'am îmbarcat în corabia *Nadounador* și în adevĕr că mult dor mi-a dat.

Nu sciŭ însă care din două rele a fost maĭ rĕŭ. Varietatea suferinţelor de atuncĭ saŭ monotonia acelor de acuma.

Ce frumósă escĭ. E... E rar diminéţă să trécă fără să 'mĭ aduc aminte jocurile ce făceam diminéţa cu tine. Și tu? Tu 'mĭ scriĭ să lepăd tot ce

póte să te înfățișeze. Așĭ dori, dar nu se póte. Tu însă că m'aĭ uitat aĭ dreptate.

Eŭ te țin minte căcĭ escĭ fórte frumósă și escĭ ântêia femee pe care am iubit'o. Eŭ pentru tine nu am nicĭ una din aceste calitățĭ.

La 5 ore, mi-se pare, vaporul plecă. Věd încă sórele ridicându-se și ochiĭ eĭ lăcrămând. Nu sciŭ încă care din doĭ era maĭ glorios, maĭ frumos, maĭ lucios; nu sciŭ din aste douĕ creațiunĭ de care póte fi maĭ mândru creatorul, căcĭ și ochiĭ eĭ ar avea universalitatea sóreluĭ de ar fi maĭ sus.

O, câte inimĭ nu o fi luminând eĭ!

18 (30) Aprilie, Joĭ 491.

Adĭ îngroparăm pe Goga, un tînĕr trimes de școle și carele era cel maĭ bun, dupĕ cum se spune. Eŭ socotesc că într'adins l'aŭ trimis; de mic el era bolnav, a moștenit ftisia. Școla a sciut aceasta și l'a trimis. Ântêiŭ ca să ne arate nouĕ că a trimis un om vrednic, al doilea ca să credem că tot ce este bun trebue să piară. . . . . .

. . . .

Simț o întristare, durere pot dice. Isvorul este singurătatea, lipsa femeeĭ.

Este o căldură de Iunie, o di din cele maĭ frumóse.

Totul îmĭ înfățișéză diua de acum un an, tóte sunt ca atuncĭ, cu deosebire numaĭ că adĭ inima mea are o goliciune și maĭ mare. Orĭ și cum însă îțĭ sunt dator ție E... câte-va minute de delir. Acésta nu o voĭ uita nicĭ odată. Tu óre îțĭ veĭ aduce aminte? Se póte, căcĭ ți-am umplut dilele cu suvenirĭ ce nu se uită, de și tu escĭ prea frumósă și astă frumusețe mĕ face a crede că nu aĭ ținere de minte.

Ce deosebire între aceste două serĭ!

Acum un an cu tine și astă séră ocupându-mĕ a drege, a cârpi, spărturile ce Zenide și alțiĭ făcură luĭ Pericle Ghica.

Acum un an amant, astă-séră judecător!

Care din două meseriĭ este maĭ primejdiósă?

Sunt unele femeĭ carĭ iubesc pe amanțiĭ lor cu amorul cu care cea maĭ mare parte din ómenĭ, ca să nu dic toțĭ, iubesc baniĭ. Voiesc să-ĭ aibă și le e rușine d'a se arăta că-ĭ voesc.

. . . .

. . . .

In tóte aceste dile setea de femeĭ îmĭ făcu durerĭ. Astă sete, semănând cu a mea, o vĕd în Brătianu.

Alalta-erĭ fu primit în . . . [1]).

Când i-se deslegară ochiĭ și ne vĕdu, i-s'a părut, îmĭ dicea, așa cum după viață va fi raiul.

Tótă diua mi-a vorbit de acésta.

Iată dar ce fac misterele. Tremura într'ânsul când îl cercetaŭ, era deconcertat.

O! rea este orbirea!

1 (13] Maiŭ, Marțĭ 504.

De ce nu scriŭ acum? Căcĭ nu sunt singur; căcĭ am un *jurnal* viŭ, inima Brătianuluĭ.

5 (18) Maiŭ, Duminică 504.

Am oftat de lipsa femeeĭ și a sciințeĭ și din causa ticăloșieĭ omenescĭ, cu deosebire că astă-dĭ aveam un echoŭ, pe Brătianu.

Nu sciŭ de ce aștept cu o mare asigurare, scri-

---

1) Alusie la primirea luĭ Brătianu într'o lojă masonică.

sorĭ şi tot de o dată, cu un fel de nerăbdare, pare că adăst ceva: o plăcere saŭ o durere, o schimbare în sfârşit.

Nimenĭ nu doresce, nu cred, ca ofticosul şi nimenĭ nu se înşală maĭ mult de cât acela care crede şi doresce.

Aşa fu şi cu mine astădĭ.

Am avut o durere de cap Brătianu mĕ dojenesce.

Vĕd, dice el, că fiind-că lucredĭ de aceia pătimescĭ, şi 'mĭ cere să mĕ las de filologie, să nu maĭ învăţ spre a trece examenele.

Póte că ar fi fost bine dacă aşĭ fi făcut acésta, însă acum nu se maĭ póte, 'mĭ-e milă de 3 anĭ ce ĭ-am pierdut în aceste studiĭ. El dice că ambiţia m'a făcut să le întreprind. Se póte; sciŭ însă că am făcut marĭ jertfe din minutul ce am lăsat din mâinĭ condeiul creator, am lăsat pe mama, ţara mea, prieteniĭ şi prietenile mele, şi am venit aci, unde m'am privat de orĭ-ce hrană sufletească, unde trupul chiar l'am chinuit şi am luat condeiul spre a scri . . , *Verburĭ neregulate.*

Dacă însă ambiţiunea mi-a dat astă putere şi dacă ambiţia numaĭ m'a făcut sĕ voesc sĕ daŭ ţĕreĭ mele un profesor de morală *liberă*, iar nu un poet (cum maĭ are mulţĭ), atuncĭ eŭ unul, nu am curaj să osândesc astă ambiţie. Am greşit? Mĕ plîng, dar nu mĕ osândesc, fiind-că după atâtea jertfe ce am făcut şi fac, nu am putere, drept rĕsplată, sĕ'mĭ daŭ osânda.

9 21 (Maiŭ) Joĭ 512.

Astă-dĭ mi a venit o scrisoare recomandată. De ce tremuram? Ce adăstam? Nimic. Cu tóte aces-

tea aşĭ fi dorit sĕ fie o veste, fie rea, de nu bună. Tóte sunt maĭ bune de cât monotonia, de ar fi chiar cu fericire. Ce dar trebue sĕ fie când este monotonia cu întristare?

E..... scii tu că am fost aşa de simplu în cât am gândit că tu 'mĭ scriĭ un *vino*, or un *vin sĕ te vĕd*. Eartămĕ, este simplicitate.

Inima poetuluĭ este o vióră, al căruĭ arcuş este amorul

12 24 (Maiŭ) 1846 Duminică 515.

Am suferit fórte astă-séră.

De ce?

Căcĭ era şedinţa adunăreĭ Români..., carĭ sĕ întrunise ca sĕ desbată statutele uneĭ societăţĭ ce rĕuşirăm să facem.

Ce ticăloşĭ.

In adevĕr că dacă n'aşĭ simţi atâta putere în mine aşĭ ḑice că nu maĭ este nădăjde de ăst neam.

Mare amor, mare sete de libertate simt. Aşĭ vrea sĕ umblu, sĕ sbor prin pădurĭ, din cracă în cracă şi sĕ cânt frumuseţea natureĭ.

Nicĭ o dătă nu am vĕḑut frumuseţile ce vĕd acum.

Tótă natura aşĭ vrea s'o sórb de ar fi cu putinţă, aşĭ vrea ca tótă să se facă o unitate pipăită ca ast-fel s'o strâng în braţe şi s'o sărut.

Dureros e pe când simţĭ astea, sĕ deschiḑĭ ochiĭ sĕ întorcĭ capul, sĕ te uiţĭ şi sĕ veḑĭ, sĕ îmbrăţişeḑĭ pe.... *gramaticiĭ*.

Sufer şi doresc. Şi în adevĕr cum să nu dorescĭ când n'aĭ nimic, şi voescĭ totul. Şi cum sĕ

nu suferí după ce omul în deobşce este o zidire greşită, ne complectă, apoĭ tu, între ómenĭ chiar, sĕ fiĭ sfârşit necomplect, sĕ aĭ 30 de anĭ şi sĕ cunoscĭ şi să dorescĭ sĕ fiĭ nu om complect, dar Dumneḑeŭ chiar.

In sfârşit, după intrigĭ şi ticăloşiĭ marĭ, astăḑĭ, după 5 lunĭ, se sfârşiră statutele societăţeĭ Românescĭ, se numiră ceĭ ce aŭ s'o cârmuiască. Fie să iasă cu bine.

21 Maiŭ (2 Iunie) Marţĭ 534.

Astă-ḑĭ este ḑiua mameĭ mele!

Astă-ḑĭ era să fie ea veselă şi acuma nu maĭ este nimenĭ, nicĭ Sofia chiar să'mĭ trimiţă un buchet, nicĭ E... să'mĭ trimiţă un portocal.

Găsiĭ pe masă o pereche de călimărĭ. De la Brătianu negreşit.

Este ciudat că tocmaĭ astăḑĭ mĕ sculaĭ întêiaşĭ dată la 6 ore suferind şi începuĭ a lucra aceea ce urăsc maĭ mult: gramatica.

Mi-a rĕmas vr'o treĭ perechĭ de ciorapĭ de mătase făcuţĭ de mama. Imĭ făgăduisem ca pe tot anul să pun în acéstă ḑi o pereche aşa cum în acea ḑi i-aşĭ fi primit dar de la dênsa.

Am pus acum un an o perechie, astă-ḑĭ însă nu maĭ 'mĭ vine sĕ-ĭ pun. Maĭ bine să-ĭ păstrez şi sĕ-mĭ dăruesc atuncĭ când faptele mele vor merita un dar de la dênsa.

Am voit sĕ dĕruesc ceva Cornesculuĭ, pentru că mama făcea acésta şi eŭ sunt mulţumit când pot face aceia ce ea făcea. Dar nu am sciut ce pocĭ sĕ-ĭ daŭ care sĕ-ĭ facă plăcerea. L'am întrebat şi, saŭ de delicateţă, saŭ că nicĭ el nu scia

—nu mi-a spus ce voesce. Am dat însă luĭ Rosenthal o vióră. Musica este limba sufletuluĭ. Iĭ am dat eŭ limba cu care sĕ ne spuie aceia ce sufletul luĭ simte. Ast-fel negreșit că durerile îĭ se vor maĭ ușura.

22 (Maiŭ) Miercurĭ, 525.

Mi-e somn când mĕ culc și plâng de somn când mĕ scol! Ce las dar séra și ce găsesc diminéța e lesne acum de înțeles.

Fórte des punênd în lucrare pe *cunóscete pe tine* al luĭ Socrat mĕ mĕniĭ, mie scârbă chiar de mine; însĕ sĕ întêmplă că pe când privesc în mine sĕ fac și comparație cu alțĭ ómenĭ; mi sĕ întêmplă ḑic sĕ fiŭ în primejdia d'a cădea în vanitate. Când facĭ o faptă bună și chiar când ḑicĭ ceva bun, temete de tine în acele momente.

27 Maiŭ, Lunĭ 530.

Nicĭ-odată nu am avut o sete maĭ mare să ies din oraș. Ce ḑic? Nicĭ-odată nu am cunoscut astă sete, nicĭ-odată nu am dorit să ies din oraș. Și acuma filomela chiar nu doresce maĭ mult de cât mine crângul.

O să'mĭ daŭ negreșit vr'o două lunĭ de vacanță. Așĭ voi însă să merg în Bucurescĭ.

Așĭ dori fórte mul. Însă așĭ voi să nu pierḑ aceste douĕ lunĭ, și mergênd în țară nu o să fac maĭ nimic în studiĭ. Apoĭ așĭ voi să fac ceva lecțiĭ care sunt silit să le iaŭ acolo unde nu'mĭ place mie, adecă în Englitera, ca să maĭ câștig în limbă.

Ce de dorirĭ! Ce de stavile!

30 Maiŭ, 533.

Am scris o scrisoare Obedeanuluĭ, îndemnându-l să-mĭ trimiţă pe fiul sĕŭ. Brătianu a admirat'o mult. Atât este adevĕr că omul trebue să simţă numaĭ, pentru ca să scrie bine.

2 Iunie, 536.

Astă-ḑĭ se săvârşi numĕrul cel fericit[1]), numĕrul 2. Astă-ḑĭ eşiĭ din vênsta mea. De acum s'aŭ sfârşit tóte.

3 Iunie, 537.

Am trimis Obedeanuluĭ scrisórea prin care îl silesc a'mĭ trimite pe fiul sĕŭ. O citiĭ şi luĭ Creţeanu care o admiră ca şi Brătianu. Ionescu plânse. Facă cerul să isbutesc.

4 (16) Iunie, 538.

Nimic alt, în tótă acéstă lume, nu mĕ póte mulţămi, nu mĕ póte face să nu plâng césurile trecute, decât treĭ lucrurĭ:

A fi cu o femee ce iubesc şi mĕ iubesce.

A face versurĭ bune, saŭ a dormi mult şi bine.

Femeea nu mĕ iubesce, versurĭ nu sciŭ să fac, nu pociŭ şi nu am vreme să dorm.

6 (18) Iunie, 540.

Am cheltuit ḑiua cu plecarea luĭ Caracaş. Am vĕḑut erĭ, la dênsu, ceva care m'a bucurat: Virtute.

N'am învĕţat carte, mi-a ḑis, dar am învĕţat a

---

1) In ḑiua de 2 Iunie era aniversarea nascereĭ luĭ Rosetti, care împlinea 31 de anĭ.

sci că am datorii. Creţeanu mi-a vorbit bine erĭ, mi-a spus în ce stare jalnică era să fie sufletul luĭ, dacă nu venea aci [1]). Ce fericire o să am dacă el se va face bun.

Facă cerul să fie aşa.

7 (19) Iunie 541.

Astă-ḑĭ fu o ḑi fericită, de nu în alt ceva, cel puţin fericită prin ilusiunĭ. Şi este mult, în astă vêrstă, asemenea fericirĭ. Furăm la de Lamartine şi primi patronagiul societăţeĭ nóstre. Primi ḑicênd că tot-dea-una sĕ va interesa de noĭ şi ne va ajuta la tot ce va putea.

Ḑiua de aḑĭ nu o şterg din calendar.

8 (20) Iunie 542.

Am scris astă séră un apel către Românĭ. Maĭ tótă nóptea nu am dormit; am trecut-o în spasmurĭ şi visurĭ. Scriam, citém, făcém poesiĭ, vorbém cu Lamartine. Cine maĭ scie câte de aceste fericite şi frumóse lucrurĭ făcém.

Pĕcat de mine, multĕ imaginaţie aşĭ fi avut şi multe lucrurĭ frumóse aşĭ fi făcut de aşĭ fi exersat'o, dacă sciam carte de mic şi dacă nu aşĭ fi desĕvêrşit uciderea eĭ prin gramaticĭ.

9 (21) Iunie, Duminică 543.

Am fost la Ghica unde recitiĭ comitetuluĭ apelul. Brătianu 1) l'a atacat, eŭ l'am apĕrat cu mare căldură; însă după cum cred eŭ l'am susţinut ca mădular al comitetuluĭ, iar nu ca scriitor. El ḑice

1) La Paria.
1) Ion Brătianu.

cum că ambiţia este pricina. Sĕ póte, eŭ nu cred că are dreptate şi aşĭ dori sĕ nu aibă.

10 (22) Iunie, 544.

L'am trimis luĭ Brătianu 1) cel mare, ca sĕ'mĭ spună şi el părerea sa.

11 (23) Iunie 545.

A venit Bozianu cu care am petrecut séra. Mi s'a părut bun ca tot-déuna numaĭ *cuminte* şi el. Facă cerul sĕ fie bun, iar nu egoist numaĭ.

15 (27) Iunie Sâmbătă 549.

E dulce să aĭ o mamă; este frumos şi bine să aĭ un tată.

16 (28) Iunie 550.

Am fost adĭ la princesa; de o mie de orĭ vorbind cu dênsa, am simţit dorinţa, trebuinţa şi puterea de a scri pentru femee. Negreşit că la acéstă scriere voĭ da tótă viaţa mea, numaĭ 'mĭ e témă ca sĕ nu fie târdiŭ pentru mine.

Femeia fără zestre 2) trebue scrisă negreşit peste un an măcar de acum înainte.

17 (29) Iunie 551.

Am un dor în *capul* pieptuluĭ. Dor moral şi pricina este vizita de erĭ. O femeie, femeie! Ce sóre, ce rouă, ce *totul* escĭ tu, pentru mine. Ómeniĭ aŭ dis că nimenĭ nu se póte flata dea afla tóte şiretlicurile femeeĭ. Bine, dar şi eŭ numĕ voiŭ ocupa

1) Dimitre Brătianu.

2) Titlul uneĭ scrierĭ ce proectase.

de acésta, ci numaĭ de tóte bunurile eĭ şi de tóte relele ce-ĭ dăm noĭ.

18 (30) Iunie 552.

Am primit o scrisóre de la Mălinescu. Este în 8 cóle şi tóte sublime. Tot de-a-una am avut sistema a nu osîndi pe nimenĭ nejudecat.

Nu l'am osîndit ca cea-l'altă lume, pe Mălinescu, dar l'am osîndit; d'acum înainte nu voĭ maĭ cădea în asemenea vină. Cu tóte că eŭ nu am avut ocasie ca sĕ'l cunosc, şi apoĭ dacă nu este culpabil dar greşit tot este. Insă o maĭ repet, sĕ pot întêmpla împrejurărĭ în carĭ sĕ parĭ a fi cel maĭ mare criminal şi acea crimă sĕ nu fie alt nimic de cât virtute.

20 (2) Iunie Joĭ 554.

Durerósă mult este condiţia mea. Sufĕr că nu sunt om desăvêrşit, şi nu sunt, în mine însă arde un foc, simţ o putere să nasc eŭ alte lumĭ şi fericite. Simţ o putere de a scri, de a spune ceea ce sĕ petrece în mine şi simţ că nu voĭ putea şi nu am cea maĭ mică învĕţĕtură. Vêrsta înaintéză şi puterile 'mĭ slăbesc.

Şi apoĭ iarăşĭ simt că de aşĭ fi cel maĭ desĕvêrşit om, aşĭ fi nenorocit, căcĭ cel maĭ desĕvêrşit este tot nimic — căcĭ e mórtea.

A, astă slăbiciune aşĭ voi s'o strivesc sub călcâiul meŭ!

Este rĕŭ de mine.

Nu sunt în stare să fiŭ nici filosof, nicĭ ticălos.

24 (4) Iunie 558.

'Mĭ ḑicea o dată un boer că acele sublimităţĭ de virtuţĭ, devotament s. c. l., sunt numaĭ în poesiĭ.

Are dreptate boerul, fiind-că numaĭ poeţiĭ simt.

25 (7) Iunie 559.

Am suferit adĭ, póte pentru întêiaşĭ dată, dece minute, de lipsa banilor. Şi în adevĕr am mare trebuinţă de dênşiĭ pentru ajutor înlesnitor la planurile mele; însĕ n'am vĕdut nicĭ un mijloc, afară de însurătórea, căreia îĭ am dat cu piciorul, dicêndu-mĭ că sciŭ a suferi şi nu mĕ voĭ vinde.

27 (7) Iunie 561.

Marĭ suferinţe avu şi are Rosenthal, de când cu voiajul luĭ la Londra. Eŭ dic că pricina este că acolo a trăit ca nicĭ o dată şi cum a dorit el tot dea-una.

Apoĭ şi femeia aceea. El dice că nu, dar sĕ înşélă, gândesc.

28 (10) Iunie 562.

Englesa mi-a găsit aceea-ce dorém de atâta timp, şi ce se numesce harpa Eoliană.

Câte-va sunete mi-a dat numaĭ şi am rĕmas încântat. Am simţit şi plăcere că am făcut plăcere celor-l'alţĭ.... Egoism!

29 Iunie (Iulie) 563.

Rucăreanu a plecat şi m'am socotit dator sĕ'l însoţesc până la Bruxelles. N'am avut nimic noŭ pe drum.

In Bruxelles, la grădina Crăiască, era la póртă o ordonanţă poliţienéscă. M'am dus s'o citesc de curiositate.

Intre altele ordonanţa dicea că nimenĭ să nu strice saŭ sĕ rupă ceva. Soţiĭ, dascăliĭ, stĕpâniĭ vor fi rĕspundătorĭ de stricăciunea ce va face femeia, copiĭ, slugile etc. ! ! !

O sĕ pun treĭ puncte de mirare ca Aaron în istorie.

In biserică sunt Adam şi Eva, goniţĭ din raiŭ. Adam vine sub genuchiĭ ângeruluĭ, care este d'asupra luĭ şi ameninţă cu biciul pe Eva. Adam este cu capul în jos şi Eva sĕ uită la el cu frică, părênd a voĭ să se apere de biciul stăpânesc. Sĕrmană femeiĕ mult rĕŭ 'ţĭ-a făcut şi biblia.

Eva însă, în tótă frica eĭ, mărul nu'l lasă din mână. Alt n'am avut nimic la Bruxelles:

3 (15) Iulie 1846, Mercurĭ 567.

Lunĭ şi Marţĭ am dormit la Bruxelles. Ce deosebire de nopţile acestea pe lângă acea nópte! Atuncĭ furiĭ suferinţe marĭ şi plăcerĭ. Acum linişte şi monotonie şi nicĭ cum plăcerea. A fost urîciósă, a fost furtunósă acea nópte, dar însă era maĭ bună. Atuncĭ trăiam şi acum dormeam. Plécă Rucăreanu şi eŭ plecaĭ înapoĭ. Intorcându-mĕ, la graniţa Francieĭ, am întâlnit pe Bălcescu. El vĕdu Francia ca mine.

Francia este Libertatea.

Facă cerul sĕ fiă aşa! Facă ca Bălcescu sĕ fiă bun, să se unéscă cu mine şi să dăm libertatea Românilor.

Snnt ómenĭ carĭ rîd de mine, carĭ m'ar închide când ar sci ceea ce se petrece în mine. Ticăloşiĭ aŭ dreptate să mĕ acuze fiind-că eŭ mĕ ocup şi simt puterea de a libera pe Românĭ, în vreme ce, de nu aş fi ŭn ticălos, ar fi trebuit să simt puterea şi să întreprinz a libera lumea.

Cu tóte acestea sunt puncturĭ în carĭ şi la acésta mĕ gândesc. De câte orĭ am suferit eŭ pentru univers.

Dacă ar fi să se plătéscă suferiuţetele, Dum-

neḑeŭ ar libera o parte ([1]) din Univers că să-mĭ plătéscă pe ale mele.

4 (16) Iulie 568.

Am adus pe Bălcescu la mine.

Iĭ am ḑis că trebue să rĕmâie în Paris și că vom face ceva spre a-ĭ înlesni mijlócele. Mi-a vorbit bine. L'am vĕḑut cu curagiu a întreprinde fapta cea mare, însă nu sciŭ de ce mĕ tem óre-cum de el. Nu sciŭ de ce nu'mĭ place. Facă cerul să fie bun.

5 (17) Iulie 569.

Indată ce a venit s'a dus la Ghica (2) și nu sĕ maĭ deslipesce de el.

Se potrivesc óre acești ómenĭ? Sĕ iubesc eĭ? Sunt eĭ bunĭ? Nu sciŭ, dar nu sĕ iubesc și cu tóte acestea... Nu, nu am dreptate. Póte sĕ'mĭ placă un om, să staŭ cu el ḑile întregĭ și fără sĕ'l iubesc. Póte că eĭ caută a sĕ cunósce. Iar am început a suferi, dar mĕ stăpânesc.

. . . .

8 (20) Iulie 572.

M'am desfăcut de tóte lipitorile mele, de toțĭ chinuitoriĭ meĭ, de toțĭ aceia care mĕ neroḑesc și carĭ sĕ numesc dascăliĭ. O sĕ'mĭ iaŭ vr'o două lunĭ de vacanție.

Să vedem ce va fi și în acéstă vreme cu mine.

O sĕ studiez ce mi-o veni. Să vedem în sfîrșit ce o să simt în acest curs de vreme.

Indată ce voĭ primi baniĭ voĭ și pleca pentru ca sĕ fiŭ și singur.

---

1) România.

2) Sĕ scie că Ion Ghica repreḑintĕ elementul liberal moderat, órecum conservator, pe când Rosetti pe cel democrat.

10 (22) Iulie 574.

Am avut o variaţie pe Rosenthal, carele sĕ puse pe plâns.

Rosenthal să plângă! El carele nu varsă lacrămĭ. Este desnădĕjduit de când s'a întors. Nu vorbesce, nu zîmbesce măcar şi suferinţa nu'l maĭ uşuréḑă. Ce are?

Nu scie, ḑice, dar n'are nimic carele sĕ'l facă a trăi. Nimenĭ nu'l póte înţelege, afară din mine. Voesce a fi mare, este în vêrstă; nu iubesce şi nu este iubit, nu are cea maĭ mică distracţie, nu are patrie,(1) nu are pentru cine lucra şi ce nădĕjdui. Cum dar să nu sufere?

Sĕrmane Rosenthal, când aĭ sci tu ce este mama! Dar sciĭ, însĕ nu sciĭ ca mine, fiind-că n'aĭ perdut-o.

$^{11}/_{23}$—$^{17}/_{29}$ Iulie 581.

Am fost la Troyes, cu Brătianu cel mic, ca sĕ vĕd pe cel mare.

Fatal voiagiu, în tóte am păgubit.

18 (30) Iulie 582.

Am primit o scrisóre de la Mălinescu. Este un fel de testament 'Mĭ lasă pe sora şi pe fratele sĕŭ. El ḑicea că are să móră pentru un prietin. Voiŭ primi moştenirea, însĕ sunt sigur că nu va muri.

19 (31) Iulie 583.

Am fost la E. P.—Este o femeiă de rînd, însă cât de sublimă era când 'mĭ spunea ce suferă de la lumea nóstră.

1) Rosenthal era născut în Ungaria şi de naţionalitate Israelit.

Ce dureros şi repede tabloŭ mi-a dat de ticăloşia omuluĭ în general şi maĭ cu sèmă de starea cea jalnică în care să află femeia şĭ bărbatul român. Cât de mult mi-a arătat că trebuie sĕ maĭ studiez, şi să studiez maĭ curênd, şi sĕ mĕ grăbesc a mĕ întórce şi a-mĭ dobândi o putere şi a mĕ asoţia cu câţĭ-va, ca să împingem biciul ce cade neîncetat pe familiile nóstre.

20 (1) August 584.

Am fost cu dênsa la teatru. Plângea şi-mĭ spunea că iubesce pe I. G. „dar el nu mĕ iubesce, căcĭ de mĕ iubea ar fi venit“.

— De ce aĭ plecat?

— Afla soţul meŭ şi nu-mĭ maĭ putém jertfi totul, dacă el nu-mĭ făgăduia rézăm. Şi nu am stimă într'ânsul căcĭ este tînăr, timid de caracter. Şi'l iubesc fiind-că este tînĕr şi timid şi slab.

Blestamat escĭ omule. In vecĭ veĭ fi nenorecit, pe câtă vreme veĭ fi aşa, precum escĭ de nedesăvârşit.

Nicĭ mare, nicĭ mic. Mediocritatea este tot rĕul, în tóte ea te nenorocesce.

21 (2) August 585.

Simt tristeţă, ceva sec, deşert în mine. Citesc un sfert de oră pe Michelet, un altul pe Mickewicĭ; scriŭ un altul şi ard de dorinţa activităţeĭ.

Mĕ uitaĭ în oglindă într'o clipă vĕḑuĭ primăvéra, tómna, iarna.....

Astă-ḑĭ vĕḑuĭ frunzele căḑute.

Erĭ‘ dragele mele, vĕ admiram cum eraţĭ de verḑĭ şi frumóse.

Erĭ, 'mĭ aţi aprins setea de a crea şi astă-ḑĭ 'mĭ arătaţĭ că grópa mea sĕ sapă.

Dumnedeule de escĭ, şi de escĭ precum se crede — şi precum am muri de am crede că nu escĭ — apoĭ iar maĭ dic că nu te înţeleg de ce m'aĭ născut, de ce mĕ facĭ sĕ sufĕr, de ce mĕ omorĭ.

30 (11) August 594.

De ce nu am maĭ scris atâtea dile şi de ce acum am maĭ puţin de scris ca maĭ înainte, când viaţa este aceiaşĭ şi vreme am maĭ multă în vacanţie?

Pentru-că o lene aduce pe alta.

Astă-dĭ Creţeanu trecu un examen şi fu primit. El a lucrat mult maĭ puţin ca mine şi iată că el are o rĕsplată adĭ. Are o dovadă că a învĕţat şi eŭ am o dovadă că nu sciŭ nimic şi că de atâţea anĭ de când muncesc (căcĭ la mine este muncă şi chin iar nu învĕţătură), am dovedĭ că nu am învĕţat nimic.

Pe el nu l'a blestemat sórtea şi este de 21 anĭ şi pacĭnic de patimĭ, cum eram eŭ la 6 anĭ.

31 Iulie (12 August) 595.

Astă-séră am făcut cunoscinţa luĭ Fanton. O! cât de mult am pismuit căsătoria (interióră).

O soţie frumósă, un copil frumos, musică, conversaţie, dar când m'am întors acasă, linişte ce era în odaie-mĭ arăta lipsa femeeĭ.

Şi luna şi séra atât de frumóse mĕ făcură să blestem că omul este blestemat, să oftez că e muritor şi să suspin că nu sunt poet sĕ pot descrie aceea ce simt. Aşĭ voi să mĕ culc şi nu pot. Maĭ întêiŭ că cu un moment maĭ înainte am spus:

„Ce ticăloşĭ sunt aceĭ ce se culcă şi nu staŭ să admire aceste frumuseţe“.

1 (13)August 596.

Am scris o poesie în albumul medicului Grunau.

2 (14 August, Paris, Vinerĭ 597

Am petrecut nóptea la Grunau. Astă diminéţă la 8 ore plécă. Era înecat de lacrămĭ. El, de 25 de anĭ, tînĕr şi plin de viaţă şi despărţirea îndată 'l făcu să védă mórtea.

Aşĭ vrea, o ḑi numaĭ, să pot ţine în mâinile mele acea mórte! Nu s'a vĕḑut încă pe pământ un fel aşa de rĕsbunare cum ar fi a mea. Dar óre nu va fi destul pentru dênsa, s'o oprescĭ o ḑi a nu sfărâmă miĭ de miĭ de lucrurĭ şi de fiinţe!

5 (17) August 600.

De o dată mĕ hotărîĭ a merge în Bucurescĭ ca să'mĭ regulez treburile.

Obedeanu ne-voind a'mĭ trimite banĭ, la soroc, mĕ făcu să sufĕr.

Apoĭ 'mĭ trebuie să fac o împrumutare maĭ mare, căcĭ iacă că din ḑi în ḑi familia mi se măresce (1).

Cu ce o să plătesc aceĭ banĭ? Iata că de când se duse mama am cheltuit 1000 galbenĭ ce avea la Vilara, 700 galbenĭ aĭ pădureĭ şi iată încă 1000 datorie.

Ast-fel trebuea óre, mamă, se arunc aceĭ banĭ ce tu, lipsindu-te de toĭul aĭ adunat, ca păsărĭcă, fulg cu fulg pentru ce să'mĭ facĭ mie un cuib? Şi tu, iubite frate, ce ḑicĭ óre când veḑĭ că eŭ nu am uitat cât aĭ suferit tu?

Dar nu îĭ am cheltuit pe desfătărĭ, însă cugetul

(1) Rosetti înţelegea atuncĭ prin familie pe Româniĭ din Paris şi pe ceĭ carĭ aveaŭ necesitate de ajutóre.

mĕ mustră. Trebuia maĭ bine să fi dat o dată, în numele vostru, o sumă mare, de cât să daŭ aşa fără ca voĭ să profitaţĭ. Si vaĭ! póte că nicĭ ţéra nu va profita intru nimic!

7 (19) August 602.

Am fost astă-ḑĭ într'o casă unde eraŭ 8 românĭ din carĭ eraŭ uniĭ ce sunt *crema naţieĭ*: poeţĭ, istoricĭ, autorĭ, boerĭ şi feciorĭ de boerĭ.

Am şeḑut un ceas şi în tot cursul acesta de vreme nu am vĕḑut ce deosibire putea să fie dacă eram într'o cârciumă.

Avém cu mine şi pe Cornescu.

Il depraveḑĭ ar putea să-mĭ ḑică cine-va; iar eŭ cred din potrivă.

Atât de murdarĭ eraŭ în cât socotesc că adunarea lor este un mijloc, fórte sigur, ca să desguste pe un om de viţiu.

M'am culcat astă-séră la 12 ore, m'am tăvalit şi nu am putut dormi.

Este 1 şi jumĕtate, mĕ sculaĭ, îmĭ făcuĭ o ţigareta şi iată-mĕ întrebêndu-mĕ de ce nu dorm?

Câtă vreme ar trebui ca sĕ descriŭ pricina?

Grant, căsătoria fericită, nenorocirea de a fi căsătorit—lipsa banilor—nesciinţa—patria—greutatea de aţĭ face un nume fiind însurat—paguba ce se va face patriĭ de nu voĭ avea un nume (negreşit însĕ înţeleg un nume pe care sĕ'l merit) — dorinţa d'a scrie despre femee—planurile scriereĭ — greutatea cum sĕ aşeḑĭ legĭ pentru dênsa — legĭ pentru patrîe — cum sĕ daĭ educaţie românilor — cum sĕ trăesc fără mamă şi aĭ meĭ ce nu maĭ sunt. Cum sĕ fac să biruĭ mórtea—cum o sĕ sufer mergĕnd pentru prima óră strein în patria mea, căcĭ acum nu este nimenĭ care sĕ simţă a treia

parte din ce a simţit mama când m'am întors acum doï anï — cum starea ce am se topesce, — cum sĕ fac să opresc topirea eï şi sĕ urmez, crescênd, facerile de bine?

Şi câte încă maï micï trecură prin mintea mea, ca sĕ ḑic maï bine prin inima mea! căcï minte eŭ nu am. Ce să fac acum? Să dorm nu pot, sĕ scriŭ nu pot. să béŭ ar fi maï bine.

O! témă 'mï este de beţie, dacă nu mĕ va ajuta isbênda femeia saŭ mórtea.

10 (22) August 605.

Séra veniră la mine Golesciï, Florescu, Lapati, Creţénu şi Cornescu.

Sciam bine că toţï sunt steinï şi cu tóte acestea vederea lor mĕ ameţise.

Am plecat la drum de fier. Cornescu începu a plânge fórte dureros.

Dumneḑeule ce am simţit? Mama mea, mórtea şi iubirea eraŭ în inima mea o tortură şi cu tóte acestea simţiam un fel de fericire de lacrămile luï. L'am luat în braţe:

— Spune-mï de voescï să rĕmân, voï rĕmânea,

— Nu, însă nu mĕ pot opri d'a plânge. 'I-am jurat credinţă, iubire! 'i am spus că noï vom fi uniţï pentru viaţă, pentru totdéuna, căcï el crede în acel *totdéuna*.

Iï am spus că lacrămile luï 'mï fac fericire, că 'mï arată că are inimă, câte nu ï am spus.

Plecase drumul de fier şi m'am întors, am dormit în braţe cu el.

CALATORIE

DIN PARIS LA BUCURESCI

1846

NOTE INTIME

III

Pe drum între Paris și Bucuresci

11 (23) August 606 Duminică.

Am plecat diminéța la 7 ore. Cornescu m'a însoțit la drumul de fier și iar a plâns. Și tot ce este maĭ sublim că se stăpînea să nu plângă.

O iubire și tu tinerețe! De nu o fi un Dumnedeŭ a tot puternice și a tot țiitor, apoĭ voĭ sunteți în locul luĭ.

Pe drum am fost cu Brătianu.

In vaporul nostru eraŭ încă 4 persóne.

Eĭ nu eraŭ ómenĭ dar cronologia tuturor ómenilor nobilĭ și bogațĭ, a tuturor femeilor frumóse și desfrânate, eraŭ carta vinurilor celor maĭ felurite, a bucatelor și a tuturor lucrurilor de mâncare, cu locul lor, cu timpul lor, cu felul gătirei lor, eraŭ ghidul tuturor acestora și încă a tot felul de comerciŭ, ba încă și al tuturor actorilor și al muzicanților. Insă o vorbă măcar de literatură nu se vorbi în aceste 13 ore.

12 (24) August 607 Lunĭ.

Astă-ḑĭ la 6 și jumătate plecarăm, la 5 și jum. séra ajunserăm la Colonia, și acum la 8 ore ple-

căm cu vasul pe Rhin pentru Maienza eŭ, și pentru Coblenz Brătianu.

Acum un an am făcut tot acest voiaj, tot așa de iute. Și cu tóte acestea ce deosibire! Și atuncĭ suferém, póte și maĭ mult, dar ce deosibire!

Ce să vorbesc, ce sĕ spuĭ? Ce simțiam atuncĭ și ce simt acum? Cine póte să descrie o simțire?

Atuncĭ suferém, căcĭ nu credém că sunt iubit, dar eram cu dênsa și de și, nu isbutiam să mĕ înșel, tot eram cu dênsa, o vedém, o atingém. Orĭ cât de frig să-țĭ fie când escĭ lângă foc tot simțĭ cĕldura luĭ, dar acum când focul nu e și frigul este!

Nimic nu am cĕ ḑice noŭ.

Lume este destulă și pe fie-care obraz sĕ vede guvernul și tipul nemțesc: mâncare, joc de cărțĭ. Pe nicĭ un chip nu vĕd viață.

Pe la 3 ore voiŭ fi Mayence, de aci la Frankfort, de unde socot sĕ plec îndată.

Pentru ce astă grabă? Cine mĕ adastă? Nimenĭ; nsă tot am o țéră și morminte.

12 ore.—Plécă și Brătianu; iată-mĕ acum tot singur. El stă pe pod afară, eŭ pĕ vas înăuntru; o galerie ne dsparte.

Plecaĭ eŭ, și el stă pe pod până sĕ-ĭ vie și luĭ rândul sĕ plece. Peste câte-va minute sĕ va duce. Viața nu este tot așa! Cu deosibire că cel ce plécă din ea, cred că momentul plecăreĭ va maĭ zăbăvi și cred că merg toțĭ pe același drum.

Am ajuns la 3 ore la Mayence. Am plecat îndată cu condeiul în mână și cu jurnalul la braț pe ramparurĭ.

Voiam să regăsesc locul acela, [1]) cel dupe urmă fericit și acolo să scriŭ o plângere în versurĭ. Am

---

1) Locul în care fusese, în anul trecut, cu persóna care 'l însoțea în călătorie.

umblat până acum, 4 jum., şi nu l'am putut găsi.

Am găsit unul ce sémănă, însă era deosibire. Malul acela puţin povârnit nu era! Era lume acum şi atuncĭ locul era singuratic. Cine scie, póte că şi atuncĭ era lume şi eŭ nu o vedém.

M'am întors maĭ trist fiind-că nu numai fericirea, dar nicĭ locul nu'l maĭ pot găsi.

Cu dênsa şi el a perit, s'a schimbat pentru mine.

Ca deosibire! atuncĭ braţul meŭ cel drept o strângea pe dênsa şi acum nimic...Am pus cartea acéstă la braţul drept.

Ce copil e omul!

Veniĭ acum la birt să mănînc, saŭ, ca să ḑic maĭ bine, să béŭ, căcĭ nu am fóme. Atuncĭ nu am vĕḑut birtul, atuncĭ nu mâncam, atuncĭ bém numaĭ, dar bém sărutarea ta, femee!

Bĕutura ce béŭ aḑĭ, de béŭ multă, caḑ pe pămênt; acea de béŭ mult, mĕ urcă la cerurĭ!

Pot găsi femeile ómenĭ frumoşĭ cu mult maĭ multe calităţĭ de cât mine, însă om carele să scie maĭ bine ce ne dă ele, nu vor găsi pe altul.

16 (28) August 611 Venerĭ

Marţĭ am ajuns pe la 3 ore la Frankfort şi la 8 am plecat cu trăsura pentru Wurtzburg.

Wurtzburg! Câte nu'mĭ spune acest nume!

La Frankfort am găsit şi familia Catargiu, moldovéncă, şi am plecat cu dênsa.

Nu mi-a plăcut astă întâlnire, pentru că nu maĭ sunt singur.

Mercurĭ am rĕmas nóptea la Nuremberg, am vizitat Joiĭ oraşul şi am plecat apoĭ pentru Ratisbona. Aḑĭ la 4 jum. am ajuns şi la 5 am fost pe vasul cu vapor.

'Mĭ e somn, sunt obosit, mi-e urêt.

Am citat, am dormit un ceas afară.

Aŭ rîs de mine nemţiĭ. S'ar părea ciudat acésta că nemţiĭ ar puteă rîde de un om care mănîncă, bea saŭ dórme, când eĭ nu fac alt nimic; însă de mine rîseră femeile, fiind-că am barbă, fiind-că nu sunt némţ, fiind-ca ele rîd saŭ plâng când văd pe un om în amorţire.

17, (29) August 612 Sâmbătă.

Am ajuns la Viena la 3 ore.

Când luam biletul de intrare în Linz. am găsit şi pe medicul Grunau, plângea ḑicênd că n'o să ne maĭ vedem, şi peste câte-va ḑile ne văḑurăm. Şi altă dată făgăduesce omul că la anul vom face cutare lucru şi peste un ceas este mort. Am găsit vasul plecat cu câte-va ore înaintea mea. Banĭ nu am găsit. Cu câţĭ am vorbit de societate mĕ fac să tremur de isbândă.

18, (30) August 613 Duminică.

6 ore vaporul sosind împinge aerul şi îndată căpitanul ese, se urcă sus, comandă şi pornim.

Pe vas tot ce este maĭ remarcabil este o femee israelită. Douĕ perne albe de puf, puse pe laviţă, şi ea între dênsele. O întristare mare pe chipul eĭ. Indată ce o va vedea cine-va póte înţelege că astă naţie nu-şĭ póte perde tipul eĭ, originalitatea şi că este suferindă şi înapoiată în tóte.

Am fost aséră la Mihalache Ghica şi la Bibescu Iancu.

Conclusia ce am tras'o este că suntem în cea maĭ desĕvârşită prósta stare, că trebue sĕ fie cine-va mare mult şi tare fórte ca sĕ fie om politic,

între dênșiĭ sĕ lucreze pentru bine și să nu se descurajeze. Imĭ făcură amândoĭ marĭ laude și asta mĕ făcu să cred că a'șĭ putea óre-cum face ceva. Insĕ, Dumnedeule, dă-mĭ acea răbdare și perseverință șí putere.

Am găsit la Viena pe un om pe care l'am cunoscut acum treĭ anĭ și căruia îĭ am dat 5 florinĭ saŭ 10, fiind-că era sărac. Cum mĕ vĕdu arătă bucurie și mĕ întrebă dacă 'l cunosc. Indată am înțeles că el este un om de nimic, dacă crede că el, carele a primit facerea de bine, o sĕ ție minte de acel făcător de bine, maĭ bine de cât făcĕtorul de bine, pe omul nenorocit pe care l'a ajutat.

Când m'am înbarcat aci, la Linz, 'mĭ arunc ochiĭ și vĕd *Sophia*. Câte nu-mĭ aduse aminte într'o clipă acest nume pus pe un vas!

Acum treĭ anĭ, când am plecat din Pesta, eram iarășĭ pe un vas care purta acest nume.

I-am scris eĭ acésta.

Acum sunt singur și suferința a început iar; însă ce ciudat lucru! Pe câtă vreme trĕia mama suferém maĭ mult, une orĭ, și alte orĭ eram mult fericit. Ca atuncĭ nicĭ durere nicĭ fericire nu am maĭ avut într'un grad așa.

Dar óre nu sunt greșit?

Golul acela ce simț, acea apatie, acea tâmpire în care mĕ aflam nu este óre mult maĭ durerósă de cât durerea? . . . .

Cel maĭ bun voiagiŭ din tóte câte sunt descoperite până astă-dĭ, este vasul cu vapor, avênd și o cabină.

Nicĭ ostenélă nu simțĭ, nicĭ vremea nu o perdĭ. Pare că e un fel de magie, din odae eșĭ și intri în altă odaie, depărtată cu sute de ore. Cu tóte astea de ce omul se ostenesce, ca sĕ dic așa; de

ce eşind din vas şi intrând într'o trăsură, escĭ de o cam dată mulţumit? Pentru că omul este blestemat a-i sĕ urî cu un fel de viaţă; pentru că are un ce înăuntru luĭ, care 'l face ca şi cu sborul cel maĭ repede sĕ i sĕ pară încet; pentru că voesce sĕ fie în activitate — în vas escĭ pasiv — pentru că voesce să fie înşelat şi trăsura îl înşală, fiind-că îl ostenesce şi pe când stă, simte trebuinţa de a se odihni. Şi acea odihnă 'l face de are o variaţie plăcută.

Este ciudat lucru cum tóte naţiile fisicesce vorbind, sunt fórte urâte comparate cu Românii!

Acum ajungem la Pesta. Să vedem acolo ce mĕ maĭ adastă.

19 (31) August Lunĭ 614

Pesta

Am ajuns erĭ, la 6 ore aci şi fiind-că un vas plécă Mercurĭ, pentru Orşova, sunt sitit să adăst. Astă-ḑĭ veniră la mine vr'o treĭ tinerĭ preoţĭ românĭ din Bucovina şi un transilvănén, purist de limbă ca toţĭ transilvăneniĭ. Le vorbiĭ neîncetat, mĕ siliĭ sĕ aprinḑ în eĭ iubirea şi credinţa în mîntuire şi în puterea lor, dar ce póte face un om mic ca mine în câte-va minute numaĭ. O exaltaţie momentană şi atât.

Mamă, de voĭ trăi însă, nădăjduesc să arăt lumeĭ cine aĭ fost tu. Sunt sigur că voĭ putea face marĭ lucrurĭ, însă iartă-mĕ tu din cerurĭ. Dar maică, dacă va fi vre-un cer, negreşit că aĭ multă putere acolo şi, de şi faptele mele nu sunt nimic încă, tu care 'mĭ veḑĭ inima şi dorinţa, sunt sigur că mĕ veĭ ierta.

Pesta, 20 August, Marţĭ 615 (1 Sept.).

Am vĕḑut iar pe Româniĭ preoţĭ şi m'am silit să'ĭ aprinḑ. Séra pe la 6 ore am fost în ca-

sarmă ca să věḑ pe Murgu, carele este prisonier al Austriĭ. Să fiĭ închis de Austria! aste vorbe exprimă câtă suferinţă trebue să fie. Ce frumos era! Pĕrul şi barba fórte lungĭ, ferestrele zidite şi numaĭ jos douĕ ochiurĭ cu gém, ce păreaŭ lăsate într'adins ca să'ĭ arate de câtă lumină este lipsit.

Pasnicul temniţeĭ, cel maĭ mic, este Român şi asta face sórta luĭ maĭ dulce, cu tóte acestea îĭ deterăm 7 sfanţĭ acestuĭ român paznic. O! cum am suferit că nu am un venit de 1000 galbenĭ pe fie-care oră.

Am voit să propun Murguluĭ să'ĭ trimet ceva banĭ, dar n'am îndrăsnit. Am fost la mama luĭ Rosenthal. Voiam să'ĭ cer parale şi nu am avut curagiŭ. Eraŭ toţĭ fórte triştĭ. Mórtea şi falimentul îĭ ameninţă şi mĕ rugară să nu spuĭ luĭ Rosenthal, „el va avea pensia luĭ, ḑiceaŭ eĭ!“

21 Aug. (2 Sept.), Mercurĭ, 5 ore diminéţa 616.

Mĕ îmbarcaĭ pe vasul *Pesta*. Când trecuĭ pe aci, prin acest loc, acum un an, ce fericit eram. Era séra, noĭ luăm ceaiŭ şi Cornescu dormea învălit cu blana eĭ [1]). 'Ţĭ mulţumesc E..., căcĭ deşi escĭ fórte rea, dar tot mi-aĭ dat câte-va momente de beţie.

Pe vas am găsit pe Haralambie. Am maĭ găsit şi pe Manolache Lahovari cu soţia luĭ. Am simţit o bucurie când am vĕḑut'o, de şi nu o cunoscém, pentru că aşa sunt eŭ când vĕd femeele. Insă... Este o lună din cele maĭ frumóse—o linişte.— Dacă nu ar fi lume pe pod, aşĭ povĕţui pe un poet să trécă astă-nópte pe pod.

O Grant, unde escĭ tu acum aci! Dar să nu'mĭ fiĭ soţie, să nu'mĭ fiĭ nicĭ amantă, dar să sciŭ că mĕ poţĭ iubi.

O! m'aĭ face să trec o nópte fără ca să'mĭ a-

1) Cu blana d-neĭ E.

duc aminte o secundă măcar, că vremea curge...

Aceste măsgălitură [1]) le-a făcut o fetiță a luĭ Dascoff. Copiĭ sciŭ tainele ceruluĭ, nu va fi óre ĕboşul [2]) de ceea ce face taică sĕŭ în ţéra mea?

Ce nópte frumósă! Abia un zefir uşor adie; cocoşul cântă şi luna eclipséză tóte stelele şi'mĭ spune că inima'mĭ e fără de amor.

23 August, (4 Sept.), Vinerĭ 618.

In fine am plecat şi de la Drencova. A fost nóptea cea maĭ fericită pentru mine. Veniră doĭ Turcĭ pe vas, şi veniră de odată lângă mine şi'mĭ arătară simpatie. Ce vĕḑură eĭ în mine de 'mĭ arătaŭ prin gesturĭ că sunt un om bun? Dar eŭ sciŭ că pricina este că stam lângă D-na... De aceia eĭ, atraşĭ prie magnetismul acel puternic al ochilor eĭ, veniră şi stătură lângă mine şi credeaŭ, saŭ se făceaŭ că cred, că eŭ sunt acela ce'ĭ a atras. Sărmaniĭ, dacă ar scĭ eĭ ce este o asemenea atracţie! Dacă ar sci aĭ ce este puterea aceluĭ şérpe care cu o cântătură trage jos pe libera păsărică ce în sbor mergea la cuibul eĭ; dacă ar sci eĭ, ca mine, ce durerĭ, ce mórte aduce acea dulce căutătură, ce te farmecă, atuncĭ ar închide ochiĭ şi ar fugi, aşa cum o să fug eŭ acum, de va maĭ fi vreme, de nu va fi prea târḑiŭ; de nu voi fi ca căpriţa rănită şi care în înferbinţéla aceea nu simte rana şi peste câţĭ-va paşĭ cade de o dată mórtă.

Am ajuns la Orşova, la 6 ore.

Este ca să ḑic aşa, ţéra românéscă, prin urmare sunt silit saŭ să staŭ aci, saŭ să mĕ întorc înapoĭ

---

1) Pagina pe care scrie Rosetti, este măsgălită cu creionul şi el, sub acéste liniĭ scrie cele ce urméḑă.

2) Schiţa.

la Paris, saŭ să iaŭ un car cu boĭ, saŭ cu caĭ, carĭ să mĕ ducă ca boĭ, saŭ să cumpĕr cu preţ mare o caléscă.

O Românie dragă, de ce nu'mĭ este dat de cerurĭ să te vĕd ađĭ în rînd cu una din cele maĭ micĭ naţiunĭ civilisate şi atuncĭ să đic: Slobóde Dómne pe robu tĕŭ!

24 August, (5 Sept.). 619.

La Orşova, pentru ca să mi se arate şi maĭ bine jalnica stare în care sĕ află România, nu am găsit mijloc a pleca pentru Bucurescĭ, afară numaĭ de nu mergeam cu o căruţă cu chirigiŭ, carele se făgăduia să mĕ ducă în 2 jum. đile, până la Craiova, cu plata de 22 florinĭ argint. Aşa dar am hotărît a adăsta până Mercurĭ, când va pleca vasul cel din partea dréptă a Dunăriĭ, şi veniĭ cu Lahovari la Mehadia.

Negreşit însă că dacă nu era o femee la mijloc nu veneam.

Mehadia, 26 August, (7 Aprilie). Lunĭ 621.

Erĭ tótă điua n'am eşit din casă şi séra am jucat preferenţă cu Iancu Filipescu.

Ce sórtă pe Românĭ! ca să placĭ puţin unuĭ boer trebue să pierđĭ vremea în ticăloşiĭ, jucând cărţĭ saŭ vînđând s. c. l. cum spune Michelet.

Mare frig este în clasele de sus! Insă 'mĭ era milă de bietul tată carele đicea că fiĭ luĭ sunt ticăloşĭ. M'am prefăcut în destul, nu sciŭ dacă am isbutit să'ĭ plac.

Astă-đĭ citiĭ tótă điua.

Mehadia este frumos situată.

Dacă aşĭ fi venit aci acum treĭ anĭ, negreşit că aşĭ fi făcut multe poesiĭ. Cu tóte acestea munţiĭ sunt atât de aprópe în cât omul se simte înecat, sdrobit, ca să đic aşa; pentru ca să răsuflu mi-ar

trebui să mĕ urc în vîrful unuĭ munte, şi nu îndrăsnesc, 'mĭ e frică că voĭ suferi, acolo sus, de ce nu sunt poet!

27 (8) 622, 28 August (9 Sept.), Mercurĭ 623.

Am venit la Orşova.

Un vas plécă mâine pentru Giurgiŭ. Aşa dar ne puserăm în luntre şi venirăm la Ruşava.

Cine póte descrie ce am simţit în astă-séră când totul dormea, numaĭ un glas tare, sonor şi frumos al unuĭ român, despica aerul şi făcea să răsune împrejur, la fie-care cincĭ minute un: *ascultaţĭ*.

In adevăr *ascultaţĭ* trebuia să strige tot *românul*. Ascultaţĭ glasul inimeĭ, glasul nenorociţilor, glasul părinţilor voştri. Glasul cel mut şi elocuinte al mormintelor, glasul luĭ Dumneḑeŭ şi al Patrieĭ şi veţĭ fi mântuiţĭ.

Pe Dunăre, 29 Aug. 629.

Mâine voĭ fi în Giurgiŭ şi póte şi în Bucurescĭ.

Dar pe cine voĭ maĭ găsi óre acolo! Sciut-am eŭ óre să gust, acum 2 anĭ, când mĕ întorcém, fericirea mea, — atuncĭ când mama mĕ adăsta? Dar, am sciut, căcĭ atuncĭ am alergat cu cărucióra cea mică şi acum nu. Insă tot nu am sciut preţui bine. Aşa este blestemat omul să piarḑă ca să scie bine ce a avut!

Am auḑit maĭ pe toţĭ româniĭ gândindu-se cum să trécă ḑiua.

Aşĭ voi să-ĭ vĕd o dată măcar, gândindu-se cum să facă ca să nu trécă ḑiua.

Iată că vin cu o femeie de 7 saŭ 8 ḑile; aşĭ putea spune că este frumósă. Mi se pare că şi eŭ nu-ĭ displac; în sfârşit plăcerea d'a vorbi cu o

femeie nu este óre o plăcere mare? De ce dar ea nu mi-o dă? Pentru că este románcă, *cucónă*. Tot ce'l are bun 'la dobîndit din salon, nimic din cele ce ating inima nu înţelege. Nu se transportă de nimic.

Bărbaţĭ ce simţiţĭ, nu vĕ însuraţĭ cu o cocónă románcă! (1)

Am citit în acéstă călătorie treĭ volume de istorie romana, deşi am avut nenorocirea de a nu fi singur. In adevăr că cela ce voesce să se desguste de viaţă să citéscă istoria.

Ce séră frumósă! Sunt 10 şi jum. ore, luna a eşit. şi îndată lumina eĭ deştéptă pe pilot şi pe căpitan.

Ancora se ridică. A! omul sĕ plânge pe nedrept de Dumneḑeire, căcĭ cât de fericit ar fi el décă ar sci sĕ se bucure de căte ne-a dat ea! Dar mórtea. O! Stăpâne dă-mĭ mie taina acésta şi nimenĭ nu te va adora, nu te va cânta ca mine!

11 ore şi 20 minute. — Eram culcat şi citeam. Mĕ sculaiŭ, mĕ îmbrăcaĭ, 'mĭ voĭ face o ţigaretă şi mĕ voĭ culca pe pod:

In tot odihnă pace,
Stăpâne ceresc!
De ce eŭ numaĭ 'ţi place
Sĕ nu pociŭ s'asomnesc?
Făpturaţĭ dórme tótă,
Căcĭ n'aud un suspin.
A! numaĭ când e mórtă
E ceas fără chin.

1) Rosetti scria aceasta la 1846 deci vorbeşce de starea în care se afla romănca acum 56 de anĭ.

Tu numaĭ și cu mine
In ăst moment trăim.
Stăpâne, viu la tine
Să'mĭ spuĭ, căcĭ suferim.
De ce vermiĭ rod flórea
In care te privim ?
De ce noĭ cu sudórea
Pământul sĕ'l hrănim?
De ce tu în mistere
Puterea 'ţĭ-aĭ închis?
De ce ne aĭ dat durere,
Și fericire 'n vis ?
Ce sunt acele stele ?
De ce sórele pleacă ?
De ce lucesc dar ele ?
Cea stea de ce ea pică
De ce femeia ţine
Pe prunc lipit în ea ?
De ce când ceasul vine
'L smulge și'l ia ?

Eată câte-va rîndurĭ fără șir, dar carĭ póte o dată vor face o elegie, o căntare care să mângâĭe pe un nenorocit, saŭ să sĕ deştepte o imaginaţie tînĕră !

Am eşit pe vas la 11 şi 20 m. și acum sunt 2, după miedul nopţeĭ.

De ce óre creatorul a făcut atâtea miĭ de miĭ de contraste ?

Ce este în acest minut aci, numaĭ în astă peticică a pământuluĭ atât de mică în cât nu sciŭ ce nume sĕ-ĭ daŭ ?

Pe cer, o lună și stele, împrejur pământ și iarbă, o apă ce curge fără ca să sciŭ pentru ce și de ce ? Un vas pe care omul, acest ticălos, l'a

născocit, cu o mașină care îĭ dă atâta putere în cât unda cea înfuriată a Oceanuluĭ 'l pórtă, mugind, în spate-ĭ și'l duce unde *el*, ear nu *ea* voesce.

Numaĭ câțĭ va ómenĭ sunt astă-séră pe acest vas *Arpad*, puținĭ, puținĭ de tot. Și ce deosebire în fie care? Icĭ, alăturĭ o femee, are un pat comod, dórme în brațe cu soțul eĭ și la picĭórele-ĭ fiica eĭ pruncă, dórme legănată de o altă femeie, sluga, ce este silită sĕ vegheze, saŭ cel puțin adesea să se deștepte, să strice dulceața somnuluĭ eĭ pentru ca să înveselésca un copil, pe care stăpână-sea într'un moment de plăcere, l'a născut.

Și pentru ce acea femeie este așa de chinuită? Pentru că a născut'o Ion. Pentru ce cea-laltă este liniștită? Pentru că a născut'o George. Și cine scie și ea ce va fi suferind póte?

In cea-laltă cabină un om numaĭ, desbrăcat, bine culcat, dórme. Un negustor gustă astă plăcere pentru că a înșelat câțĭ-va ómenĭ vînḑêndu-le o mătăsărie.

Afară, pe pod, un căpitan bolnav, și carele stă rezĕmat și veghéză mersul vasuluĭ, carele pórtă pe aceștĭ ómenĭ și câte-va trăsurĭ pentru aceia carĭ despóie pe săténul român. Câte-va lăḑĭ cu mărfurĭ de lux, ce le pórtă boerul român, cumpărîndu-le cu banii celuĭ ce stă în picióre acum și cârmuesce vasul acesta. Și înăuntru 4 ómenĭ, românĭ!

O, cine póte descri starea lor!

Mașina umblă cu aceiașĭ monotonă mișcare și eĭ neîncetat aruncă cărbunĭ în acea gură de foc nesățiósă a sobelor, (O! cum sémănă ea cu gura celor marĭ!), aruncă neîncetat și când se umple, îndată ca pana Romanilor 1), scóte ce a mestecat, ca să maĭ arunce iarășĭ alimente noĭ.

1) Alusie la aceĭ Romanĭ carĭ, după ce prânḑeaŭ bine, 'șĭ puneaŭ o pană în gură spre a vărsa și putea mânca din noŭ.

Iĭ am privit mult timp şi am vĕḑut că eĭ ajunsese aşa în cât nicĭ o deosebire nu este între mişcarea lor şi a maşineĭ. Tot aşa de monoton, tot aşa ca dênsa. Aceiaşĭ, şi iar aceiaşĭ mişcare şi tot aceiaşĭ. Cine scie ce bun, ce nesaţiŭ, ce viţiĭ vor plăti eĭ din aceştĭ banĭ câştigaţĭ, nu cu sudórea frunţiĭ, după cum fu osîndit omul cel păcătos, ci cu pârlirea frunţeĭ, cu mórtea sufletuluĭ.

Căcĭ de viŭ móre sufletul ce stă lîngă maşină....

Cine maĭ este alt? Un maşinist, câte-va slugĭ încă şi iată tot;

Dar eŭ? Eŭ óre cine sunt! de ce veghiez? Ce caut aci! Unde merg?

De ce veghiez? Căcĭ mĕ blestemă mama când ca prunc o necăjeam. Dar nu veghiez ca un poet ci ca femeia care drept mângâere a trudelor ce suferi, îĭ se pune în braţe copilul mort.

Cine sunt? Acela ce a mâhnit pe maica sea, acela ce acum nu maĭ are mamă şi scie ce este mama.

Unde merg? sĕ cheltuesc mica stare ce ea a adunat cu sudori — sĕ maĭ fac póte vre-un păcat — sĕ pierd vremea; vremea de care Românul are atâta trebuinţă, şi sĕ îngenuchiŭ un minut pe mormîntul mameĭ.

Iată aprópe 3 ore, peste 2 vom fi la Giurgiŭ.

Când am eşit ântêiŭ în lume, la Giurgiŭ merseiŭ cu escadronul.

Ciudată legătură avu cu mine acest oraş? Câte lucrurĭ maĭ trecură în el şi prin el! Maĭ tótă viaţa mea. Fericirea ântêiă a libertăţeĭ. Apoĭ căpitanul meŭ ceru sĕ mĕ fac vîndător. Ochiĭ femeeĭ luĭ, póte, mĕ făcură cinstit.

Şi el se mâniă şi a doua ḑi mĕ puse la arest şi femeia luĭ nu mi-a maĭ vorbit, nicĭ până astăḑĭ.

Apoĭ beţie cu Engel. Apoĭ alt căpitan se mâniă pe mine şi'mĭ strică cariera militară. Apoĭ un amor. Apoĭ ântêia plecare, ântêia întórcere. Apoĭ adoua plecare cu acea femee; acum iar... acum încă sunt maĭ liniştit de cât tot-de-auna, adecă cum e liniştit de vênt copacul doborât jos.

30 August (11 Septembre) Vinerĭ 625

Am ajuns la Giurgiŭ. Winterhalder a venit la sosirea celuĭ l'alt vas şi vĕḑênd că nu sunt acolo, a plecat, prin urmare fuĭ silit să viŭ cu o căruţă cu chirie, care m'a adus în treĭ ceasurĭ la Călugărenĭ.

Am oftat când am văḑut în ruine monumentul ce dovedeşce isbânda armelor nóstre.

Cum arată el starea în care ne aflăm.

De aci am pierdut răbdarea şi cu o căruţă de poştă am plecat.

Am trecut pe la Obedeanu şi nu am intrat.

M'am dus drept la Winterhalder.

Cum m'a primit el! Cum, cu cea maĭ mare muncă, apoĭ ne-am despărţit la 4 şi jum. dupĕ mieḑul nopţeĭ. La ce să maĭ descriu acestea? Cine simte le póte înţelege, cine nu simte în zadar ar citi.

Bucurescĭ 31 Aug. 626

Am umblat tótă ḑiua şi am fost mulţumit numaĭ séra, când am rămas cu Winterhalder.

1 (13) Septembre Duminică 627.

Am fost la Vodă. El mi-a făcut primirea cea maĭ bună şi am plâns când am vĕḑut ce ar putea face cine-va cu un asemenea om, linguşind ambiţiunile luĭ şi vĕḑênd că eŭ nu sunt gata pentru acésta.

Iĭ am dat un exemplar din regulament şi din apel.

Am fost apoĭ la mormîntul Sofii, cu el, şi pórta era închisă. Ce, óre Sofio, tu nu ne-aĭ primit?

In colo, ḑiua sĕ scurse greŭ. Am simţit numaĭ bucurie când am fost la Luxiţa, dar durere de ce nu pot sĕ iaŭ de soţie pe fata eĭ. Nu pot pentru că nu este pentru mine.

Nicĭ eŭ pe dânsa, nicĭ ea pe mine nu ne putem ferici.

2 (14) Sep. 628

Am fost la E... Chochetă şi rece. Dacă aşĭ fi voit să iaŭ o altă manieră dobitoçul ar fi trăit bine, dar sufletul nu póte să fie fericit. Iĭ am trimis răvaşele eĭ şi un adio.

Am prânḑit la Voenescu, au fost chemaţĭ Băluţă, Văcărescu şi Pherechide şi toţĭ 'mĭ făcură primirea cea maĭ frăţéscă. Dómne ajută-mĭ să trăesc şi să o merit.

Mănăstirea Pasărea 6 (18) Septembre, Vinerĭ 632

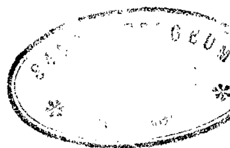
Am venit să fac pomenirea frateluĭ-meŭ. Este ciudat că în acest minut în loc sĕ vorbesc de mormintele mele 'mĭ vine ea în minte. 'Mĭ spun aceste călugăriţe (1) că venea ea şi ridica capacul şi lua în mână capul luĭ tată-meŭ, că aducea cununĭ. 'Ţĭ mulţămesc femee sfîntă. (2) Facă cerul ca sufletul luĭ să fie curonat aci şi acolo.

'Mĭ aduc aminte de scrisórea eĭ.

O nópte fără somn a trecut ea acilea.

Acel copil ce-ĭ a ḑis: ce este „nenorocirea?"

1) Călugăriţele de la monastirea Pasărea, unde era înmormîntată familia luĭ C. A. Rosetti.
2) D-ra Maria Grant

— *De perdre ce qu'on aime.* (3) Și cu tóte acestea de atuncĭ nu a maĭ venit.

Së póte óre ca un simțimênt de interes së o fi trimis'o pe ea aci? Nu, mama mea era atât de sfîntă în cât nu e nicĭ un tâlhar carele să fi audit de dênsa, și să cuteze să mințā lângă dênsa. Eŭ nu cred că o femeie ar putea să mință lângă un mormînt.

O bróscă veni încet, pe când eram acolo, și intră sub piatra de pe mormîntul mameĭ. Ea acolo 'șĭ a făcut, locașul eĭ; acolo 'șĭ are ea copii eĭ. Maică, tu më făcușĭ pe mine și suferișĭ, și m'aĭ iubit, și acum o bróscă șéde lângă tine.

Și cu tóte acestea omul trece de frumos și mare și eŭ trec de simțitor și o bróscă mĭ arătă ceea ce ar trebui să fac.

Și eŭ am înțeles'o, maică, și nu o fac.

Am voit să scriŭ aci și nu pociŭ în astă séră.

Nicĭ o dată nu m'am simțit maĭ fără simțire ca în séra acésta. Iartă-më maică, iartă-më fratele meŭ.

8 (20) Septembre 634

Diminéța mi-a dat E. un rendez-vous de o jumătate de ceas. Frumósă chochetă și rece ca în tot dea-una.

Séra mad. K.. veni la mine și voia să më seduizeze; nimic maĭ urât ca omul care ese din vârsta luĭ.

9 (21) Septembre, 635.

Umblaĭ să vînd moșia. Mĭ-a dat 7500 galbenĭ, însă nu am dat'o. Nu șciŭ de ce simț o mustrare de cuget pare că așĭ face o greșélă împotriva

3) A perde cea ce iubescĭ.

voinţeĭ mameĭ mele. De şi nevîndênd'o, cu venitul ce am nu pot merge bine.

10 (22) Septembre 636

Mi s'a urât. Dacă nu aĭ o femee ce te iubesce nu aĭ tóte césurile ḑileĭ pline de ocupaţie. Viaţa în Bucurescĭ este de nesuferit.

Astă-séră a mâncat Ghica aci. La masă vĕḑuĭ iarăşĭ acea icónă fericită a viselor mele :

O masă frumos gătită, mama mea, frate-meu Sofia şi încă câţĭ-va prietenĭ adevĕraţĭ. Ḑiua activitate mare şi séra o intimitate desăvârşită. In adevĕr că déca mi ar da el putere pe mórte, aşĭ face pe om să fie, aci, maĭ fericit de cât în raiul făgăduit.

11 (23) Septembre 637

Toţĭ trăesc pe drumurĭ aci. Fie-care petrece în familia vecinuluĭ şi móre de urît şi de suferinţă în a sea.

12 (44) Septembre, Jouĭ 638

Am fost la Herescu (1) astăḑĭ, şi am rămas încremenit sĕ aud din gura luĭ, el boerul ţĕreĭ, asemenea ideĭ.

A luat pe cel maĭ mare tâlhar din Ocnă, l'a iertat de mórte, l'a îmbrăcat cu arme l'a făcut şeful celor-l'alţĭ servitorĭ şi l'a însurat.

Mi-e greŭ aci. Mi s'a urît fiind că acasă nu am nicĭ femeie, nicĭ lucru. Starea în care se află tóte aci este fórte jalnică. Nu este o insectă ce nu suferă şi cu tóte acestea tot nădĕjduesc că am putea face lucrurĭ fórte marĭ, dacă am fi vr'o ḑece

1) Năsturel Herescu.

cu óre-care stare, învăţătură, virtute, iubire şi voinţă mare.

13 (25) Sept. 629

Să mě însóre vor uniĭ, însă peţitoriĭ toţĭ sunt întocmaĭ ca un *commis voyageur*.

Ce insultă pentru mine, pentru ea, pentru ţéră, pentru omenire!

Séara a venit o slugă şi mi'a vestit, că Elena a sosit, m'am dus să o věd, nicĭ o dată, de când s'a măritat, nu mi-a părut frumósă ca acum.

14 26 Sept. 640

Trecu ḑiua şi suferiĭ mult de lipsa uneĭ femeĭ nu de slăbiciunea omuluĭ.

17 (29) Sept. 643.

Rěŭ am făcut că am venit în Bucurescĭ.

21 Sept. 3 Octombrie Sâmbătă 647

„Peut-être que la conscience de sa nullité est le premier pas vers un noble essort. Les sots ne l'ont jamais". (2) G. Sand.

O tristă este viaţa şi durerósă este bóla. Acum věd şi maĭ bine că în tot ce voĭ face voĭ fi nenorocit. Pe mine numaĭ un ce pe pămînt, mě póte mulţămi, e *delirul.*

Delirul nu se póte găsi de cât în amor. Amorul nu póte fi de cât în tinereţe şi la un om puternic şi frumos.

Nu maĭ am acestea prin urmare nu am amorul şi decĭ voĭ suferi.

---

2) Póte că consciinţa nulităţeĭ séle este primul pas spre un nobil avênt. Proştiĭ n'o aŭ nicĭ o dată.

22 Sept. 6 Octombre Duminică 648

M'am dus la Elena Cantacuzino sĕ prândesc şi de aci cu Voenescu, la Caracaş. Acolo vĕdui pe d-ra Grant şi pe d-na Odobescu.

Fuĭ rece cu Granta şi cu respect de salon. In sfîrşit nu putui ţine mult şi fiind la feréstră amândoĭ, m'a întrebat décă o despreţuesc. Nu, îĭ am dis, dar o acus.

Era o lună aşa de frumósă în cât vedeam într'însa câtă fericire are omul pe pămînt şi cât de lesne o pierde. (luna era la sfîrşit) Cât aş fi dat să staŭ cu dênsa în acea nópte şi ea asemenea. Lumea, *les convenances*, datoriile, spun că omul este blestemat pe pămînt, iată acestea sunt blestemul.

Dacă ar lipsi acestea, omul ar fi fericit. Ca dobitocul ar fi liber şi maĭ mult de cât el, ar simţi totul.

23 Sept. 5 Ooctombre 649

In 24 de ore mi s'a adeverit un zapis. Dedu pretinde că acésta el încă nu a vĕdut. Le este mare frică de dumneata, mi-o dis.

Iată cĕ am putea face avĕnd virtutea, sciinţă, perseverenţă şi unire!

24 Sept. 6 Oct. 650

Am mâncat la Elena Lahovari, séra la Filipescu. Trecu diua cu óre care bătăĭ de inimă şi atât.

25 Sept. 3 Oct. 651

Astă-dĭ trebuie să mĕ duc la Catinca Domniţa, fiind că cere negreşit să mĕ cunóscă. Şi Elisa Ghica cere să mănânc la dênsa. Ce agonie! Insă, de voĭ trăi, amar o să le plătiţĭ.

30 Sept. 12 Oct. 656

Séra am plect cu Luxiţa şi Pipiţă la Ploescĭ. In adever că făcênd cineva o călĕtorie de 3 ceasurĭ, în ţéra mea, are motive şi întîmplărĭ de a scrie cât nu póte scri în altă parte, în călătoriĭ fórte lungĭ. Séra, după perderĭ, rĕsturnărĭ în baltă, am ajuns la Cornescĭ.

1/13 Oct. 657

Ajunserăm în Ploescĭ.

2/14 Oct. 658

Fuĭ la têrgul de aci, carele în adevĕr este têrg, însă ar fi fost frumos de n'ar fi fost şi aci, ca în tóte, perfectă neîngrijire. Am prânḑit, aci, cu madame C.

3/15 Oct. 659

Am fost la vie la M-me C, unde am şi prânḑit. Cine scie, 'mĭ ḑiceam, eŭ, la masă, dacă voĭ maĭ prânḑi vre o dată, cu aceste femeĭ!

Am suferit mult astă-ḑĭ.

Cum am petrecut ḑiua? nemulţumit, când eram acolo, şi'mĭ părea rĕŭ, dupe ce am plecat. Ce blestem este pe bietul om!, cel puţin pe mine.

4/16 Oct. 660

Am suferit, dar séra eram fericit. Am suferit când am citit scrisórea eĭ, eram mulţumit când am vĕḑut'o venind.

5/17 Oct. 661

Am fost la vie la Kreţulescu şi la Voenescu. Eram cu Voenescu, încă unu şi eŭ într'o odaie, şi tăceam, şi ni se urîse, şi avém şi cărţĭ cu noĭ.

Ciudat, ḑice Voenescu, treĭ inşĭ şi ni s'a urît, o singură femee de ar fi, am petrece.

6/18 Oct. 662

Am suferit fórte astă-ḑĭ, şi nicĭ un minut nu cred că a trecut fără ca să mĕ ocup de dênsa. Câte planurĭ, şi tóte, abea făcute, cădeau; câte scrisorĭ şi iarăşĭ rupte! Nu pociŭ nicĭ decum să mĕ hotăresc să plec şi cu tóte acestea voĭ pleca negreşit, mâine. Ce sórtă blestemată!

Să citesc puţin *Nouvelle Héloise*. Este póte singura lectură ce voĭ putea să o fac, cu alta nu am putut.

7/19 Oct. 663

. . . .
. . . .

8/20 Oct. 664

Am plecat din Ploescĭ şi pe la 3, am ajuns. Nicĭ odată să nu călĕtorescĭ cu o femee, afară numaĭ cu amanta-ta.

9/21 Oct 665

Am venit la Călăreţĭ [1]).

O cât de frumósă este femeia! Cum scie ea a face ca tot ce'ţĭ o da să fie maĭ graţios!

10/22 Oct. 666

M'am întors. In tóte câte am întreprins în acéstă revenire, în tóte stavile, tot rĕŭ mi a eşit.

---

1) Moşia luĭ Odobescu, unde se afla d-ra Grant.

11/23 Oct. 667

Am vĕdut pe Grant. Este ciudat că de câte orĭ vĕd pe femeia aceea, neîncetat doresc să mĕ însor cu dênsa. Și acum, dacă femeia aceea nu mĕ va iubi! Lunĭ, póte că-ĭ voĭ și propune.

In albumul d-neĭ Câmpineanu

Din partea tovarășiĭ trimis dar

Treĭ cărţĭ sunt numaĭ pe lume: într'una sórta'ţĭ scrie
Acolo, ah acolo, am vrea o ḑi sĕ'ţĭ scrim
Cea lalt'o scrie lumea; virtutea ta e vie.
In temniţi-aĭ dat viaţa, tot ce aĭ jertfit noĭ scim.
A treia e acésta, primesce-o cu iubire
Blĕstem pe tot românul ce o va profana.
Ușor la foi întórce, zîmbesce în fericire.
Dar când veĭ sci ce'ĭ viaţa atuncĭ . . . nu ne uita.

12/24 Oct. 668

Era o pravilă odată, că ceĭ ce au robĭ să plătéscă un bir. A avea robĭ era o stare. Eŭ voind să fiŭ maĭ uman, le am dat libertatea, însă eĭ vin și'mĭ cer banĭ, eĭ ḑic că eŭ trebuie să le daŭ un bir lor, anual, și fiind-că o ḑic eĭ, eŭ trebue să fac. Este ciudat că, de când am venit, pe tótă ḑiua vin femeĭ ce le ajuta mama mea, slugile eĭ și ale tatăluĭ meŭ, și ale frateluĭ meŭ, și ale mele. Trebuie să le dau, fiind-că de nu ar trebui, inima mea 'mĭ ar ḑice că nu trebuie, dar vin și ómenĭ și'mĭ cer mie împrumut. Mie banĭ? de unde am eŭ? Mĕ împrumut și le daŭ: Voinescu, Negulicĭ, Grunau, Andronescu, Creţeanu, Rosenthal, Grabner. Le daŭ fiind-că sunt sărac! Și eŭ povăţuesc pe tot omul ce nu are și voesce a găsi ajutor, să mérgă să céră de la un om sărac, iar nu de la un bogat. Săracul îĭ va da banĭ, bogatul 'l va da pe ușe afară.

Golescii, Ghica, Voenescu II, Pherechide, mâncară la mine și băurăm ceva.

. . . .

13/25 Oct. 669

Am suferit mult de amor.

Este ciudat cum amorul uneĭ femeĭ mĕ sfâșie! Ideia că fac o durere unuĭ om, și maĭ vêrtos uneĭ femeĭ, este destul ca să mĕ facă să sufĕr, să o iubesc. Chiar de nu va fi amorul în inima'mĭ, astă idee este destul ca să simț tóte simptomele luĭ.

Am fost la Vodă. Acea mulțime de ómenĭ să prefăcu în flórea sóreluĭ, să întorceaŭ, ca dênsa, cu deosebire că ea se întórce dupe sóre și eĭ se întorc după un trup îmbrăcat cu fir.

14/26 Oct. 670.

Am fost la Odobescu. Mĕ iubesce mult acea femee [1]) și în adevĕr că perd tot neluând-o de soție. Ah! căcĭ patria, amorul și averea nu mĕ lăsă a fi fericit!

20 Oct. (1 Noemb) 676.

Iarăși ḍiua plecăreĭ însă am hotărât a pleca după 12. Ciudată ḍi! La palat, când plécă Prințul, nu este maĭ multă lume; însă la mine, eraŭ slugĭ carĭ mĕ sărutau. Toțĭ mĕ sărută, afară de ea. Cât am suferit în astă-ḍi.

Am plecat în sfârșit pe la 2. Câtă durere póte face un om singur, și, ce este și maĭ ciudat, că

1) D-ra Grant.

de va fi el bun saŭ rĕŭ tot durerĭ va face; omul este biciul omuluĭ. Ce fatalitate! Câte durerĭ făcuĭ eŭ acum şi câte întristărĭ. Şi cu tóte acestea avênd cugetul cel maĭ sfînt, avênd dorinţa d'a face fericiţĭ, aşa cum o are chiar Dumneḑeŭ, dar ce stric eŭ dacă ea m'a iubit?

Nu am evitat în destul? Nu am fugit anul trecut? Dar tocmaĭ fiind-că aĭ evitat, o să-mĭ ḑică cine-va, aĭ aprins maĭ mult amorul. Are cuvênt acel om, ce-mĭ va ḑice el, când l'aşĭ întreba ce sĕ făcea de nu evitam?

Trebuia, o se'mĭ ḑică altul, să'ĭ ḑicĭ aceleĭ femeĭ: escĭ măritată şi'aĭ datoriĭ, nu vom fi nicĭ o dată împreună şi nu te iubesc.

Tóte acestea le-am ḑis, dar nu te iubesc nu se póte ḑice, maĭ vîrtos că nu pocĭ să nu iubescĭ o femee care te iubesce.

Şi apoĭ n'am făcut şi acésta cu S. Ce am folosit? Am aprins şi maĭ mult amorul, eĭ.

Ascultaţĭ, tot ce veţĭ face în acéstă pricină este de prisos.

Omul este rĕŭ făcut şi legile contra natureĭ sale. Numaĭ prin saţiŭ se póte potolĭ amorul.

Şi Granteĭ nu-ĭ am spus că nu mĕ voi însura nicĭ odată? Nu a vĕḑut, ea, că în aparenţă nu o iubesc? Nu o spune singură? Ce am folosit? S'a aprins amorul şi maĭ rĕŭ. Sĕrmane femeĭ! sĕrmanul eŭ! Vaĭ de noĭ!

21 Oct.. (2 Noemb) 677.

După maĭ multe suferinţe morale şi fisice, ajunseră în Giurgiŭ şi, vasul fiind în întârḑiere, a trebuit să staŭ. Nu m'am întors în Bucurescĭ, deşi ardeam de dorinţă. Pentru ce să mĕ întorc? Prelungire de durere, aşa cum fu şi cu Winterhalder.

22 Oct. (3 Noemb.) 676.

La 10 séra plécă el. Ce durere! Ce sărutare! Şi cum se aruncă în trăsură strigând: aide, aide! Pauvre ami, pauvre homme! Şi cu tóte acestea cine póte fi maĭ fericit de cât cela ce are un prieten! O! egoism, câte nenorocirĭ ne facĭ tu! căcĭ fericirea ar fi în nesimţire, dacă tu nu ne aĭ învârti capul.

Am scris eĭ. Ce durerósă scrisóre!

„A vorbi prieteşug uneĭ inimĭ care arde de amor. Şi cu tóte acestea eram dator şi cea ce e maĭ extra-ordinar e acest contrast care mĕ persecută, care face nenorocirea mea. Stimez pe acéstă femeie şi în purtarea eĭ, filosoficesce vorbind, nu este amor“ [1]).

O filosofĭ! sunteţĭ vrednicĭ de milă şi din pricina vóstră suferă şi ea şi eŭ. Insă dacă am respectat-o, dacă nu am silit-o, acéstă virtute o sunt datóre Granteĭ. Declaraţia eĭ mĕ opri.

Am scris şi d-neĭ Odobescu, însă *ea* [2]) este pricina acesteĭ scrisorĭ.

23 Oct. (4 Noemb.) 679.

Porni vasul, mi am scos pălăria şi am ḑis la revedere, acestuĭ loc în care am iubit şi am plâns şi frica că nu 'l voĭ maĭ revedea veni îndată.

Nimic în vapor, douĕ femeĭ, un muscal şi Solomon pe care l'am găsit la masă, bênd la şampanie. Séra am suferit maĭ mult de amor, de dênsa; mĕ uitam la ceasornic, aşa cum mĕ uitam maĭ deună-ḑĭ când adăstam ceva. M'am uitat la

1) Acéstă parte este scrisă în limba francesă.
2) Alusie la d-ra Grant.

lună întrebând ce face ea, dar atuncĭ am întrebat și ce face Grant.

Pe la 9 m'am culcat și am dormit pênă la 7 ½, dar m'am deșteptat de multe orĭ, dovadă că sufeream.

24 Oct. (5 Noemb.) 680.

Diminéța, nicĭ odată, suferința-mĭ nu a fost mare. Este un fel de uimire, pare că începĭ să'țĭ adunĭ suvenirile, nu este nesuferință, ci un fel de repaos ca acel al vêntuluĭ [3].

. . . .

. . . .

Séra la 7. Femeile cele două, ce sunt pe vas, ședeaŭ după masă de vorbă cu un muscal și eŭ sufeream, ca adesea după masă; vorbea, el, de religia luĭ, lăuda țaromania ruséscă. Iĭ am dis atuncĭ ceva și mi a rĕspuns că trebuesc ómeniĭ inșelațĭ fiind-că nu sunt în stare să înțelégă adevĕrul. Ciudat trebuie să fie și adevĕrul acesta dacă nu se póte înțelege de cât de ómeniĭ învĕțațĭ! *Pauvre humanité!*

Am eșit afară fiind-că a eșit luna, iĭ adresaĭ salutarea obișnuită, adică un oftat, și mĕ coborîĭ iarășĭ în salon pe a căruĭ ușe era scris, în două limbĭ, să suferi dacă trage ciubuc.

'Mĭ spunea francesa că o femeie iĭ ar fi dis că de 3 orĭ s'a urcat în genuchĭ, pe scara de la Roma, ca să uite trecutul. Sĕrmană femeie și omul acele ce are un trecut pe care voesce să'l uite.

O! dacă aĭ fi iubit, femeie, cât de păcătósă să fiĭ, tot nu aĭ voi să'l uițĭ acel trecut.

. . . .

. . . .

---

3) Aci Rosetti, copiază două paginĭ extrase din *Voyage du duc de Raguse*, privitóre la România și Moldova.

25 Oct. (Noemb.) 681.

Erĭ nópte, pe la 2, un urlet m'a deşteptat din somn. A ţinut multă vreme şi nu sciam ce este acea putere de face ca tot vasul să tremure. Era vaporul ce se perdea în aer, şi mergea,—cum sémănă acea putere cu amorul meŭ, cu poesia mea, cu viaţa mea!—se perd, în vreme ce aş fi putut mişca, un colţişor măcar al ţĕreĭ.

Ajunserăm la schela Kladoveĭ.

Pe la 9 plecarăm cu căruţa.

Ciudat că la frontieră era un arc de trumf drept semn.

Arc de triumf acolo unde ar trebui unul de ruşine, saŭ cel puţin de doliŭ [1]).

Maĭ vĕḑuĭ încă una, nemţiĭ cântăriră cărţile la vamă.

Autriche, Autriche, jusqu'à quand seras-tu toujours Autriche [2])!

In sfârşit, pe la unu, eram în Orşova şi nicĭ acum nu am putut lua acea odaie, să mĕ culc în acel pat. Fi-va óre şi asta un semn!

Aci vĕḑurăm că vasul nu plécă de cât mâine şi că suntem siliţĭ să maĭ trecem o nópte la Drâncova.

Femeile, şi maĭ vârtos rusul, eraŭ desnădăjduiţĭ. El voia să plece cu poşta, pe tot minutul hotârea se plece şi iarăşĭ rĕmânea, aşa cum făceam eŭ, maĭ deună-ḑĭ, când eram în Bucurescĭ şi alaltă-erĭ la Giurgiŭ. Acum însă, eŭ, eram liniştit, nu simţeam cea maĭ mică durere că stam, deşi se ḑicea că trebuie să stăm pênă Duminică.

1) Alusie la luarea provinciilor românescĭ, de către Austria.
2) Austrie, Austrie, pănă când veĭ fi tot Austrie!

Tot ce doream era o odaie maĭ bunicică, şi acésta o dobândisem.

De ce eŭ, eram liniştit?

Pentru că nu maĭ simt nimic, pentru că nicĭ o deosebire nu este pentru mine de voĭ fi în Orşova, saŭ în Paris, saŭ în Roma, pentru că în tóte locurile, afară din Bucurescĭ, sunt strein. De ce rusul suferea? Pentru că în Orşova, el, nu are ce face, fiind-că aci nu póte petrece, fiind-că nu este nenorocit şi fiind-că doresce petrecerea, fiind-că este din felul acelora ce caută să *omóre* ceasurile. De ce nu plécă? Pentru că nu are nimic puternic care să'l tragă acolo şi se sfiesce de truda drumuluĭ, precum eŭ, deună-ḑĭ, la Orşova.

. . . .

Urméză o poesie la d-na XXX, care în urmă a fost stearsă cu cernélă.

26 Oct. (7 Nov.) 682.

M'am culcat pe la $7\frac{1}{2}$ şi după ce avuĭ óre-carĭ displăcerĭ pentru o cutie ce mi-a dat'o d-na... şi care intrase în mâinile vameşilor. Plecarăm pe la 10. Pe la 5 socotesc că vom sta la Drencova, unde vom schimba vasul.

Ce schimbare, ce deosebire din acest voiagiu cu cel-alt! Drencova! este singura nópte în care am fost fericit. Ce beţie, de şi cu dênsa am avut multe beţiĭ, mulţumită caracteruluĭ meŭ şi frumuseţeĭ eĭ.

De ce óre cât fuĭ în Bucurescĭ nu maĭ scriseĭ nimic în jurnalul meŭ? Materiĭ miĭ. Nu sciŭ. Este ciudat că nu pot încă vedea un frances şi o fran-

cesă cu inimă. Afară din Michelet nu am maĭ vĕḑut. Din autorĭ: Béranger, Chateaubriand, Rousseau şi ĭată tot ce sciŭ şi póte că şi ale luĭ Lamartine. De şi încă nu cunosc în destul nicĭ pe morţĭ, nicĭ pe viĭ, dar pe cât sciŭ, ḑic că francesul pe uliţĭ numaĭ trăesce, că în Francia este viaţă intelectuală, duhul şi simţirea cea maĭ mare prin exaltaţie însă, iar viaţa inimeĭ nu.

Nicĭ o femee nu póte săruta cu maĭ multă căldură, patimă, amor, durere, ca sărutarea luĭ Winterhalder. De şi eŭ am simţit'o,—sciŭ ce este d'a avea prietenĭ,—însă de ce nu eram în delir? Sufletul meŭ de ce nu venea pe buze? Nu'l iubesc póte? Dar atuncĭ nu iubesc nicĭ un om, pentru că nicĭ-odată nu m'a adus nimenĭ în delir.

Am dormit, am mâncat şi abia sunt $3^1/_2$. Ce viaţă amărâtă.

Femeĭ, femeĭ, o cât vă iubesc. O! căcĭ nu sunt frumos, învĕţat, mare, cu putere şi nemuritor şi nicĭ o secundă să nu maĭ es din braţele vóstre!

. . . .

8 ore seara.

Cinarăm şi o femee se duse în cabina eĭ, iar alta rĕmase în fundul odăeĭ la o masă, cu rusul; eŭ în cel-alt fund scriam, ceĭ-alţĭ treĭ şedeaŭ culcaţĭ. Se duse femeia şi eŭ începuĭ de a mĕ pregăti de culcare.

„Vreĭ să dormĭ“, îmĭ ḑise un bĕtrân ce era pe vas. —„Nu, să mĕ culc numaĭ, să visez, să cuget asupra vieţiĭ, asupra omuluĭ...

— C'o jumătate înşélă pe cea-l'altă şi că a fost şi va fi în tot-d'auna ast-fel, mult timp încă, ḑise el.

Stătuĭ un minut şi mă uitaĭ la dênsul: da, i-am ḑis, aḑĭ înşelăm, mâine suntem înşelaţĭ.

— Inşelăm nu, căcĭ sunt prea bătrân pentru acésta, dar a fi înşelat da.

Ce vorbe! Filosofĭ, iată câte-va rîndurí, desluşiţi-le acum. Şi iarăşĭ pentru ce să le desluşeştĭ? Cine ascultă cele ce s'aŭ ḑis şi cele ce se ḑic. Care om, în teorie nu a fost o mie de leghĭ departe de practică, de adevĕr. O! om, om, cât escĭ de nenorocit.

27 Oct. (8 Nov.), 683

Iată o septĕmână de când plecaĭ din Bucurescĭ. Ce facĭ tu acum, femee ciudată! femee sublimă şi nenorocită . . . .

Duminica ta, este astă-ḑĭ.

Te ĭubesc, însă câte nu contribuesc spre a derêma acest amor! Dacă eraĭ tótă amor mĕ perdeaĭ şi pe mine şi pe tine, însă mĕ perdeaĭ politicesce, dar amorul meŭ eraĭ sĕ'l aĭ tot . . . .
In sfêrşit astă-ḑĭ, pentru că este ḑiua nóstră, te maĭ îmbrăţişez, nu maĭ am pĕrul tĕŭ, dar îmbrăţişez medalionul.

Schimbarăm şi vaporul *Ludvic* şi acum întrarăm în *Galatea*; nu'l cunosc vasul acesta; maĭ bine, cel puţin nu maĭ deştéptă nicĭ o suvenire, nicĭ o durere.

Sunt ameţit căcĭ iată 25 de ore de când stă vasul aci. Iată 4 lunĭ de când nu lucrez, aceste tóte, unite cu monotomia şi cu durerile mele, mĕ obosesc. Am suspinat, nu maĭ sciŭ ce să fac. Să citesc filosofie nu pot, am citit câte un pasagiu din *Gil Blas*, nu'mĭ place de cât să sărut o femee care *mĕ iubesce*. Ce blestem!

Oh! pour que notre amour coule des jour fideles
O mon roî!
Prends comme moi racine, ou donne moi des ailes
Comme à toi!

V. Hugo.

Mais la femme ici bas ne sort point du malheur
Elle donne la joie et garde la douleur.

28 Oct. (9 Nov.) 684.

— Trebuie să lucreḑĭ mult la d-ta, 'mĭ ḑicea bĕtrânul călător, dacă aci, cu atâta lume, lucreḑĭ atât.

— Trebuie să lucreḑĭ tótă ḑiua, dacă voescĭ ca viața să nu fie o povară.

— Da, aĭ dreptate, domnule, este singurul leac.

Am lucrat aḑĭ ceva maĭ binișor, acum m'am pus în pat și am citit, de 3 orĭ, scrisórea Granteĭ. Așĭ dori sĕ am și scrisorile luĭ C. așĭ fi voit mult să le recitesc. Este ciudat, nu e așa? Sufĕr și pentru una și pentru alta. Așĭ dori să le vĕd fericite pe amêndouĕ și la amândouĕ le-am făcut durerĭ marĭ, și cu amândouĕ am fost cinstit, și cu amêndouĕ necinstit.

Le scandale du monde c'est ce qui fait l'offense
Et ce n'est pas pécher que pécher en silence.

29 Oct. (10 Nov.) 685.

Am scris, iată tot. Séra am bĕut cu muscalul 2 butiliĭ și eram gata să beaŭ 9. Mi-am ḑis aséra că cariera mea este mancată; ca sĕ fiŭ om mare trebuia să fiŭ militar, bețiv și hoț și depravat, în felul acesta era să fiŭ un geniu.

30 Oct. (11 Nov.) 366.

La 8 eram sus pe pod cu caféua și o țigareta. Nu sciu de ce nu mĕ pot opri ca la 8, să sărut medalionul eĭ și să mĕ gândesc la dênsa. Fiind-că sciŭ că mi-a ḑis că tot la acel ceas se va gândi și ea la mine și va sĕruta portretul.

O femee bună, dacă ar fi făcut o jertfă mare, și ar fi venit după mine, călcând tot în picióre, m'ar fi făcut fericit. Dar nicĭ una nu face nimic și apoĭ tóte strigă că mĕ iubesce, că mĕ stimă și că eŭ sunt un ingrat. Aceea ce au făcut, ele, pentru

mine or care femee ar face-o pentru un capriciu, pentru un om comun. De unde sciŭ eŭ că nu mint ele, că nu se înșélă cel puțin? Cine scie! Se înșélă, le înșel, ne înșelăm și ast-fel merg tóte.

31 Oct. 12 Nov. 687.

Am eșit, la 8, iar sus, sĕ 'mĭ beaŭ cafeaua, am sărutat medalionul. Nicĭ o dată nu am vĕḑut ceva maĭ trist ca sórele de astăḑĭ, lucea și ceața de odată 'l înveli, mĕ uitam în fața luĭ și el nu putea nimic asupra mea, era alb și palid, și se lupta el. Ast-fel se luptă și ochiĭ uneĭ femeĭ ce iubesce, cu o inimă nesimțitóre. In sfîrșit, în vr'o 20 minute isbuti iar și eși și ceața fuge în drépta luĭ, acolo unde raz ele luĭ nu pot străbate de cât fórte slabe.

De când sunt pe vas câtă lume intră și câtă eși, acum chiar sunt peste 20 în salonul acesta și toțĭ omóră vremea, acum jócă cărțĭ, saŭ dorm, saŭ mănâncă, saŭ bârfesc. Cum se cunósce că sunt prin locurĭ unde este robie; dacă așĭ fi în Francia saŭ în Inglitera așĭ fi vĕḑut mulțĭ citind saŭ scriind ceva.

Pesta 1 (13) Nov. 688.

Am ajuns la Pesta și, fiind-că hotărâsem să plecăm îndată, merserăm în vas, însă diminéța nu ne deschise sĕ eșim și perdurăm vasul. Venind la hotel vĕḑuĭ lumea pe podul Budeĭ și îndată 'mĭ aduseĭ aminte că Grant mi-a spus ceva de lumea aceea. O întristare veni, mĕ duseĭ la hotel, voiĭ să mĕ culc, luaĭ scrisorile C. Oh! câtă durere 'mĭ pricinuiseră ele; . . . . . Nu sciŭ ce să fac, nu sciŭ cum să împac pe aceste douĕ femeĭ nenorocite pentru că m'aŭ cunoscut. Ciudat, dacă așĭ fi fost necinstit, ele nu ar maĭ suferi. Cum să facă omul ca să nu facă rĕŭ luĭ și celor alțĭ? Să se închiḑă într'o căsă de unde să nu vaḑă pe *nimenĭ*, până ce

s'o coborî în odaia aceea (1) unde nimenĭ apoĭ nu te maĭ vede, nu te maĭ caută, nu te maĭ iubesce.

Pe Dunăre 2 (14) Nov. 689

La 7 dim. plecă vasul *Nador*, însă Nador înoit. Nu maĭ este acel Na-dor, carele mi-a dat dor, dar mi-a dat maĭ întâiŭ plăcerea. Acest Nador, carele nu'mĭ dă acum decât dor. Fi-va el atât de omenese încât sĕ'mĭ dea, pe urmă, plăcere? Să vedem. Am luat o cabină fiind-că lumea coprinse tóte locurile și nu maĭ puteam fi cu mine un minut, nu aveam nicĭ un loc spre a scrie. Am recitit scrisorile eĭ, acum mĕ voĭ încerca a scri saŭ a citi o poesie saŭ prefața editorilor comedieĭ ce cumpăraĭ aséră. In sfârșit, orĭ și cum, trebuia să fac ceva fiind-că este și păcat de vreme și de 25 florinĭ aĭ cabineĭ.

Viena 3 (15) Nov. 690.

Sărmană femee! Te gândescĭ tu astăḑĭ la mine, comparĭ astă Duminică stérpă cu aceea ce era atât de bogată, cel puțin în aparență. Mĕ vedeaĭ atuncĭ, aveaĭ o nădejde: acum nu mĕ maĭ veḑĭ și nădejdea este fórte slabă. Iartă-mĕ femee dragă! iată tot ce maĭ pot ḑice. Și, dacă sunt vinovat către tine în acție, dar sufletul meŭ a fost curat, am voit tot-d'a-una fericicirea ta, ți-am dat durerĭ, *c'est ma punition et non ma faute* (2).

Am luat o cabină cu un muscal. Am bĕut cu dênsul întru libertatea țereĭ Românescĭ. *Peut être que cela lui porter a bonheur que son ennemi a bu à sa liberté* (3).

Am trăit și ca un Sardanapal, făcênd foc cu parfumăriĭ, în loc de spirt.

---

1) In mormânt.
2) Este pedépsa, dar nu vina mea.
3) Póte că iĭ va aduce noroc că dușmanul eĭ a bĕut pentru libertatea eĭ.

Pe la 10 ajunserăm la Viena. Din tótă lumea pe nimenĭ nu au visitat (1), pe uniĭ nicĭ de cum și pe alțĭ fórte puțin, iar pe mine vizitația cea maĭ neomenósă. . . . . însă am fost mulțămit căcĭ mi-am exersat răbdarea; am vědut că am început, din când în câd, a isbuti să nu mě maĭ necăjesc nicĭ în mine și aicĭ era ocasia să mě necăjesc. Mě gândeam pe drum, de la Dunăre până în oraș, la aceea de care m'am temut adesea, să nu ajung în apatie desăvêrșită.

In sfârșit, 12 ore, iată dragă C. acum este ceasul acela ce, acum două săptămânĭ, 'țĭ deduĭ sărutarea. O! cea de pe urmă să fie óre? Dar să fie, dacă veĭ trăi și veĭ fi fericită! Dar mě tem, pentru că escĭ femee și mě iubescĭ pe mine. Dumnedeŭ cu tine, la revedere.

Două ore dupe miedul nopțeĭ și nu putuĭ adormi, mě sculaĭ, mě duseĭ jos la scară și găsiĭ o lampă ce ardea și'mĭ aprinseĭ lumînarea.

Dumnedeule, somnul 'l maĭ aveam și acum și acésta o să mi-o ridicĭ! Sufěr fórte, nu sciŭ nicĭ ce să fac, nicĭ la ce să mě gândesc maî întêiŭ, nicĭ ce maĭ doresc, nu maĭ sciŭ nimic de cât că sufěr și nu maĭ pociŭ dormi.

4 (16) Nov. 691.

Am suferit fórte nóptea și adĭ diminéță. Am eșit apoĭ și m'am maĭ distrat. Am fost la spătaru, carele mi-a vorbit de patriotism; la 4 1/2 am intrat, am prândit și am citit până la 12. A venit Hurmuzachi care m'a ținut de vorbă. Sufěr fórte.

5 (17) Nov. 692.

Am scris luĭ Winterhalder și am trimis și scrisórea către Granta. S'a isprăvit! acum să va hotărî,

1) La Vamă.

saŭ mĕ perd, saŭ că mĕ scap. Dar care este perderea? a veni ea, saŭ a nu veni; nu maĭ sciŭ.

Mi-a făcut vizita Costache Ghica și 'mĭ vorbi, pe cât póte el, de virtute și patriotism. Prin urmare omul trebuie să fie nenorocit ca să fie bun, acum am ințeles bine.

Praga 6 (18) Nov. 693.

Am plecat la 7 ale dimineţeĭ pentru Praga și abea la 10, ale sereĭ, ajunserăm. Am citit tótă ḑiua. Pe la apus am lăsat cartea și am deschis pe a natureĭ. Cât de frumóse locurĭ. Ce tristă și majestósă e tómna! Vedeaĭ aceĭ munţĭ goĭ și alţiĭ îĭ vedeaĭ verḑĭ încă și une-orĭ, printre dênșiĭ, câte unul mort, pe care schelet maĭ sta încă câte-va frunze înșirate pe crăcĭ, adăstând par'că suflarea din urmă a destrucţieĭ, iar pomiĭ ce maĭ staŭ verḑĭ, eraŭ numaĭ aceia ce sunt simbolul morţeĭ. Pare că voia să'mĭ spuie că totul piere afară de mórtea.

Séra am citit iară la felinar, fiind-că am dat peste *Lelia* (1).

Ciudat, câte ideĭ ale acesteĭ femeĭ le-am ḑis saŭ in gând, saŭ în scris. Acum de citeam pe *Lelia*, maĭ înainte, eram să ḑic că am furat.

7 (19) Nov. 694.

Am plecat de dimineaţă pentru Dresda la 8 ore, pe uscat, fiind-că vasul nu maĭ umblă.

Dresda 8 (20) Nov. 695.

Am ajuns pe la 4, dupĕ legea lor, 5 dupe a mea. Simţeam o plăcere și o durere în nóptea trecută, fiind-că nu dormeam; este a doua nópte de când

1) Cunoscut roman de George Sand.

nu dorm, de la plecare și m'am gândit mult la tine, C. . . pe tine te chemam ca amantă, maĭ totdeauna.

Am hotărât să merg să vĕd pe Andronescu de milă și de datorie pentru societate, pentru că cu o vizită îĭ voĭ maĭ da putere a lucra și a merge spre virtute. Am ḑis de mine, erĭ, că nu sunt capabil de a simți amor precum nicĭ că l'am simțit până acum, Sunt bun, simțitor și ambițios, dar amorul nu'l simț atât de mare și societatea, se vede, m'a depravat cu totul, căcĭ dacă nu l-am simțit pentru aceste două femeĭ, pentru care alta o sĕ'l simț?

Nu am vĕḑut nimic, abea am eșit puțin din odaie și am umblat pe uliță. Este însă o grădină ce înconjóră palatul, muzeul și domină o parte a orașuluĭ sfîrșindu-se la malul apeĭ. Este fórte frumósă podóbă. Sunt óre cum bolnav și stupid. Mâine voĭ pleca pentru Leipzik și de acı apoĭ pentru Frankfort, ca să mĕ duc să vĕd pe acel nenorocit Andronescu.

10 (22) Nov, 697.

Pe la 3 am ajuns la Eizembach, unde am rĕmas fiind moralicesce obosit. Am prânḑit și am intrat în odaia mea unde am citit . . . . . . In vremea lectureĭ trăsurĭ se opreaŭ aci la hotel și eŭ adăstam o femee să vie după mine. Mĕ duseiŭ acum și deschiseĭ geamantanul, și în vreme ce stam acolo, jos trompeta cânta chemând pe călătoriĭ. O durere mĕ coprinse și eram gata să mĕ înec în lăcrămĭ. Mĕ opriĭ, mĕ sculaĭ și veniĭ aci și scriseĭ aceste rîndurĭ.

Ce mare asemănare între dorințele și ideile acesteĭ femeĭ cu ale mele; așa dar toțĭ pătimim de aceleașĭ patime, dorim și nu dobîndim; sufĕr fórte și nu maĭ sciŭ nicĭ de simț, nicĭ ce simț, nicĭ ce voesc; sciŭ numaĭ că așĭ uita tot, dacă o femee ce m'ar iubi ar fi aci cu mine, lângă mine, în mine.

Ce pustietate în odaia mea, Dumnedeule, și trompeta cântă mereŭ; *je suis malheureux et stupide. Oh! ma mère, ma mère, ma mère.*

6, adecă 6 $^1/_2$ în Bucurescĭ; acum sunt 3 sĕptĕmânĭ K . . . dragă, acum și tu, și eŭ, maĭ aveam nădejde să ne vedem. Eŭ o doream și o evitam; póte că și tu asemenea. Sărmane femeĭ! Fiĭ tu bine cel puțin, uită-mĕ.

Am bĕut dintr'o sticlă de madère; acum luaĭ un ceaĭ cu un pahar de rhum. Nimic, nicĭ nu pot să mor, nicĭ nu pot să înviez.

11 (23) Nov. 698.

'Mĭ tremură mâna. Iată ce este d'a fi singur. M'am despărțit de acel muscal carele mĕ distra, și acum sufĕr. M'am deșteptat pe la orele 6 $^1/_2$ și m'am luptat în pat într'o letargie cu sufletul și cu trupul. O chiemam pe K..... venea; apoĭ pe E....

Pe la 7 $^1/_2$, 8 dupe Bucurescĭ, m'am sculat din pat și am sĕrutat, cu căldură, medalionul; am cerut o cafea, o bĕuĭ, și acum uite-mĕ aci, ne avênd ce ceti, ne putênd studia, neputênd scri.

Așĭ voi să fac o poesie ca să mĕ insuflu dar nu sciŭ ce și nu simț putere.

O! Dumnedeule. O! maica mea.

Am lucrat 2 ceasurĭ mâchnindu-mĕ puțin. Câte rele ne aduce și câtă vreme ne face să pierdem acest blestemat timp!

La 12 voĭ pleca pentru Francfort. Și ce vreme și ce diligență! O! Andronescule!

Strasbourg, 12 (24) 699.

Pe la 7 am ajuns aci, unde mĕ vĕd silit a sta până mâine la 3 dupe 12. Erĭ, am fost stupid în

diligenţă şi prin urmare am simţit şi acel urît care face pe om a fi frate cu dobitocul.

Astă-ḑĭ am scris ceva, o mică glumă, o satiră Oteteleşanuluĭ, dar séra, singur în acel vagon, eram în tocmaĭ ca acel viezure ce am vĕḑut, maĭ alaltăerĭ, la o feréstră la o staţie a drumuluĭ de fer. Am suferit şi acum sunt singur în odaie, cu o butelie de Laffitte.

Acum un an, în acest oraş, mi se zămisli acea ce ar fi fost fericirea mea, dacă nu ar fi fost legile sociale carĭ alcătuesc blestemul ce ne apasă.

13 (25) Nov. 700.

De multe orĭ m'am gândit pe cine să sărut maĭ întĕiŭ la Paris, pe Cornescu, pe Rosenthal, pe Brătianu, saŭ pe Creţeanu. Ce fericire! Dar o cunosc, o simţ, sciŭ s'o preţuesc şi cu tóte acestea câte-va miinute numaĭ va ţine şi iar durerea va ocupa locul eĭ.

De ce óre numaĭ sărutarea femeiĭ mĕ face de uit totul, de simţ în delir. La mine numaĭ să fie acésta? Eŭ numaĭ sunt atât de ingrat? Se póte, cel puţin aşĭ dori ca eŭ numaĭ să fiŭ om rĕŭ şi nenorocit.

Am suferit astă-ḑĭ de dimineaţă şi am început îndată a săvârşi gluma de satiră ce am făcut Oteteleşanuluĭ spre a putea uita durerea. Acum la 3, voĭ pleca pentru Nancy. O! Dumneḑeule, fă să peară aceste diligenţe atât de nediligente.

Nancy, 14 (26) Nov. 701.

Am ajuns aci pe la 8. Am şeḑut cu el tótă ḑiua şi tótă nóptea. Mĕ tem încă mult.

15 (27) Nov. 702.

Am plecat cu Malle-poste.

Paris, 16 (28) Nov. 703.

Am ajuns la 8 ore ale dimineţeĭ. Am simţit óre care plăcere îmbrăţişând pe ceĭ de aci şi o întristare vĕdênd că Brătianu s'a mutat.

Am suferit fórte citind scrisórea ce am primit de la K. Sĕrmană feme!

17 (29) Nov. 704.

Am voit să fac o surpriză Cornesculuĭ ne spunêndu-ĭ venirea mea şi îndată ce intraĭ în casă, el rĕmase o secundă în loc şi înmărmurit, pare că ar fi vĕdut umbra mea, apoĭ veni în braţele mele cu ochiĭ în lacrămĭ şi rîdênd. O! om, om, ce sublimă şi ticălósă icónă a ta vĕduĭ în chipul luĭ şi ce fericire şi nenorocire pentru mine! Sunt aprópe să ajung în nesimţire.

Paris, 18 (30) Nov. 705

Am suferit de o durere de cap şi diua trecu fără ca să-ĭ scriŭ eĭ măcar.

19 Nov. (1 Dec.) 706.

Am primit o scrisóre de la K... 'mĭ scrie în tóte dilele. Durerea cea mare s'a maĭ alinat şi negreşit că trebuia, căcĭ natura nu putea să resiste la acea furie, însă durerea şi amorul este mare, precum se vede.

20 Nov. (2 Dec.) 707.

Mĕ sculaĭ la 9, mĕ îngrijaĭ vĕdênd cât de greŭ o sĕ'mĭ fie acum a începe iar a mĕ nerodi, adecă gramaticele.

21 Nov. (3 Dec.) 708.

Am scris luĭ K. însă m'am silit aĭ descrie datoriile eĭ și ale mele, a-ĭ arăta că este prin neputință a fi fericițĭ fiind amanțĭ și că pe cât putem fi fericițĭ, numaĭ prin prieteșug și prin împlinirea datoriilor maĭ putem fi.

23 Nov. (5 Dec.) 710.

Nu am făcut nimic sĕptĕmâna acésta, o trecuĭ tótă ca un ticălos.

24 Nov. (6 Dec.) 711.

Maĭ îngroparăm un român, un biet moldovean, Mihail Casimir, de 22 de anĭ. El pătimea de mult moralicesce și noĭ, ticăloșiĭ, ne uitam la el și'l credeam prost.

26 Nov. (8 Dec.) 713.

Erĭ, am suferit mult. Ea m'a rugat ca în acea ḍi să mĕ gândesc numaĭ la dênsa și eŭ m'am înșelat și nu am sciut că este ḍiua eĭ. Cu tóte acestea am suferit și am gândit la dênsa.

Am fost la cursul de poesie și de filosofie, apoĭ la legătorul de cărțĭ; séra la profesorul de filosofie; m'am întors, am dat luĭ Curie 30 francĭ și m'am pus în pat; 'mĭ pare bine, cel puțin, că am făcut o facere de bine în ḍiua acésta.

Astă-ḍĭ am citit, am scris, însă nu ale învățăturiĭ, ci despre femee.

Sufĕr, așĭ voi să scriu și fac o crimă că nu mĕ apuc de lucru maĭ serios.

28 Nov. (10 Dec.) 715.

Iĭ am scris eĭ, erĭ și aḍĭ, silindu-mĕ a o aduce la adevĕrata virtute.

29 Nov. (11 Dec) 716.

Am citit, am tradus, am fost la curs, iată tot.

1 (13) Dec. 718.

Erĭ séra, veni un moldovean Jora, ce nu'l cunosc, şi 'mĭ ceru să-ĭ fiŭ secundant; am trebuit să primesc fiind-că nu'mĭ venea să refuz pe un om şi pentru că mi s'a părut că trebuie să mĕ leg cât se va putea, cu moldoveniĭ. Am fost dar astă-ḑĭ diminéţă la Ville d'Avray, se bătură şi avurăm noroc de nu căḑu nicĭ unul.

Am fost la Madame Negri, am vĕḑut'o; mi s'a părut în adevĕr femee mare însă mórtea a început să o viziteze, mĕ tem . . . peptul.

Séra m'a chinuit puţin Anagnosti şi a fost şi Brătianu. M'am culcat, m'am sculat, am citit, m'am culcat.

2 (14) Dec. 719

Am ḑis-o, saŭ de nu am ḑis-o o ḑic, că pentru un om nenorocit singurul mijloc este de a lucra tótă ḑiua. Astă-ḑi am rîenceput, am lucrat pênĕ la 10 $^{1}/_{2}$, apoĭ am dejunat, m'am dus la douĕ cursurĭ de unde am venit la 3. Am lucrat pênĕ la 5 $^{1}/_{2}$, apoĭ am prânḑit. La 7 m'am dus la profesorul de filosofie, la 9, când m'am întors, a venit cel latin şi acum se duse. Sunt 10, mĕ simţ mulţămit óre cum de ḑiua mea. Nu am suferit de cât fórte puţin, acum însă mĕ simţ trist. Aşĭ fi voit o rĕsplătire, odihna, aşĭ fi voit sĕ mĕ culc în braţele uneĭ femeĭ căreia aşĭ scí să-ĭ daŭ fericirea când sunt lângă dênsa, dar nu este drept a cere, saŭ cel puţin a dobândi, acea ce nu meriţĭ.

3 (15) Dec. 720

Sufĕr mult! Diminéţa tot-deauna eram maĭ liniştit, şi astăḑí din potrivă. Nu cum-va va fi vre o prevestire?

Astăḑĭ aştept rĕspunsul de la Grant. Saŭ celeĭ

alte îĭ se va fi întêmplat vr'o nenorocire? Dumnedeule!

Am umblat dupe comerț, la Franck, Marion... Am mâncat la Brătianu și la 9 am venit acasă. Ḑi perdută în zadar. Mĕ mir de ce Grant saŭ Winterhalder nu mi-aŭ maĭ scris!

4 (16) Dec. 721.

Am primit acum o scrisóre de la dênsa, sublimă ca tóte, sĕrmană femee! Am voit de două, treĭ orĭ să-ĭ rĕspunḑ, dar m'am oprit. Pênĕ nu voĭ primi rĕspuns la scrisorile mele, gândesc că ar fi maĭ bine să nu-ĭ scriŭ.

5 (17) Dec. 722.

Iĭ am scris iar aséră, am isprăvit și drama aceea. A venit și Andronescu astă-séră . . . . . ,

7 (16) Dec. 718.

Voesc să lucrez puțin latinește și nu pot. M'am sculat și am luat cele 3 . . . nu sciŭ ce nume să le daŭ, ce mi-a trimis Grant acum un an; două le am pus aci în jurnal, și una am pus-o drept semn în cartea de istorie universală ce citesc.

Sufĕr, o doresc pe dênsa maĭ mult decât tot de-a-una. Mi se pare că sunt ursit a lua de soție pe femeea acésta, ea, mĭ se pare, că saŭ mĕ va nenoroci, saŭ mĕ va ferici; *point de juste milieu.*

O! mult sufĕr și cu aceste studiĭ! vreme, viață, avere, tot pierḑ . . . . . . , ...

8 (20) Dec. 725.

. . . . , ...

Séra a trebuit sĕ sufer fiind că am fost silit să'mĭ las odaia mea și sĕ mĕ duc la invitarea luĭ Vârnav pentru înaugurarea unuĭ cabinet de citire ce am deschis.

9 (21) Dec. 726.

Nimic, aceleaşĭ şi aceleaşĭ.

10 (22) Dec. 727.

Am adăstat o scrisóre; nu a venit. De ce óre Grant nu'mĭ rĕspunde?

11 (23) Dec. 728.

Acum doĭ anĭ eram maĭ bine de cât astăḑi? Tremuram tot de durere şi de frică dar aveam speranţa celeĭ maĭ marĭ fericirĭ. Şi acum?

12 (24) Dec. 759.

Aséră am fost la loja masonică unde fu primirea Creţeanuluĭ. 'L chinuirăm pe bietul om, însă în adevĕr acele *epreuvurĭ* [1]) 'ţĭ arată, adesea, cine e omul acela.

M'am întors cu durere de cap, pe la o jumĕtate dupe 12.

M'am sculat astăḑĭ pe la 9 şi am lucrat. Sufer, trebuie însă să depuĭ o activitate la lucru saŭ sunt perdut.

Astăḑĭ este ḑiua în care eram în cea maĭ mare agonie, în care aşteptam crisisul bóleĭ. Maica mea, maica mea, iartă-mĕ!

13 (25) Dec. 730.

Iată şi a doua aniversare [2]) stam aci şi nu plângeam şi primiam acéstă scrisóre de la Brătianu [3]) şi fuĭ fericit că lacrămile începură a curge cu îmbelşugare. Nu am am decât să o citesc şi îndată mĕ fac vrednic de dênsa, căcĭ sufĕr şi plâng. 'Ţĭ mulţămesc suflet sfînt, 'ţĭ mulţămesc nenorocite Brătiene. Facă cerul ca să găsescĭ aceea ce mi'aĭ dat.

O! şi dacă va fi un Dumneḑeŭ, atuncĭ o să fiĭ

1) Ceremonialul de recepţie în ioja masonică
2) A doua aniversare a morţeĭ mameĭ luĭ Rosetti.
3) Scrisóre publicată în volumul *corespondenţă*. 1902.

bine plătit, căcĭ mĕ făcușĭ de îngenunchiaĭ și mĕ rugaĭ la dênsa și la dênsu.

5 ore, am scris pênĕ acum un cuvênt ca sĕ'l citesc Românilor în diua adunăreĭ pentru societatea studenților românĭ. Nu sciŭ de ce mi' s'a părut că asta ar fi o lucrare vrednică de ceasurile acestea. Acum sunt obosit, mĕ dóre și capul. Să maĭ staŭ pênĕ la 9 și apoĭ voĭ scóte scrisorile eĭ să le citesc pênĕ la 10 . . . apoĭ vin cele 10 minute solemne ce sunt pentru îngenunchiare [1])

14 (26) Dec. anul al treilea (4).

Am fost iar la Varnav, unde a trebuit să lucrez pentru societate, până la 12.

Ce timp perdut, Dumnedeule!

15 (27) Dec.

O durere de cap m'a făcut să zac tótă diua, séra mi-aŭ furat-o Golescii.

16 (28) Dec.

Am stins lampa pe la 11 și m'am chinuit, în pat, pênĕ la 1. Grant mĕ ocupa din ce în ce maĭ mult, ... de ce óre ea nu'mĭ rĕspunde? Astă nópte credeam că pricina tăcereĭ va fi că se silesce să isbutéscă a veni ea. De va fi așa, va fi negreșit soția mea. Dar dacă tăcerea eĭ nu va fi asta? Maĭ bine gândesc că ar fi pentru dênsa și pentru *datoriile* mele să se vindece de acest amor.

17 (29) Dec.

M'am sculat astă-dĭ pe la 7. Am lucrat latinesce, apoĭ m'am dus la profesorul latin și acum o să citesc, până la 5 istorie.

1) Ora la care a murit mama luĭ Rosetti.
2) Anul al 3-lea de la mórtea mameĭ luĭ Rosetti.

Grant mĕ urmăresce neîncetat în césurile destinate odihneĭ. Indată ce mĕ culc și îndată ce mĕ scol, ea este lângă mine. Ce va fi óre asta? Nu primesc nicĭ o scrisóre de la dênsa, de ce? Póte că se silesce să plece și de aceea nu'mĭ scrie; alt-fel nu'mĭ pot explica astă tăcere. Insă ea, care iubesce, nu scie ce va să dică tăcerea?

. . . .

13 (30) Dec.

Am citit, și erĭ și adĭ, istorie și ceva filosofie, apoĭ am eșit, m'am reîntors o casă dorind a lucra; a venit Pillet și mi-a furat un ceas. M'am pus în pat și am citit pênĕ la 11.

19 (31) Dec

Cea d'întêĭ faptă fu a pune amanet la muntele de pietate ceasornicul meŭ și un lanț al Cornesculuĭ, ca să plătéscă Brătienu o poliță.

Am adăstat mereŭ scrisorĭ și nu veniră. Ast-fel să sfârșesce anul, în nesciință, în suferință, în lipsă de tóte.

FINELE VOLUMULUI I.

A se vedea în volumul II note din 1848 — 59.
